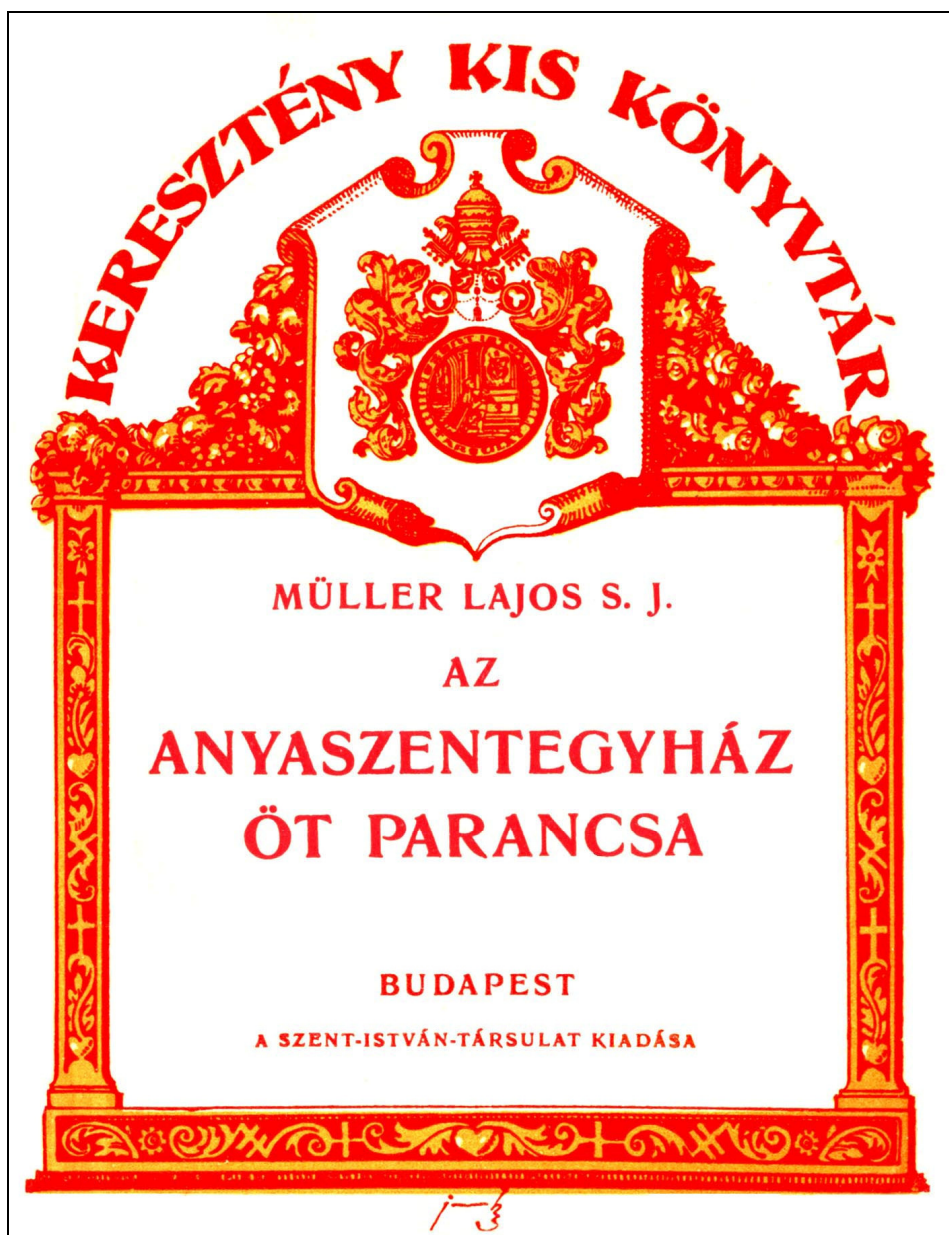

Müller Lajos

Az Anyaszentegyház öt parancsa

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Müller Lajos S. J.
Az Anyaszentegyház öt parancsa

Nihil obstat.
P. Ludovicus Tomcsányi S. J.
censor dioecesanus.

Nr. 484. Imprimatur.
Strigonii, die 15. Februarii 1926.

Julius Machovich
vic. generalis.

Nr. 196. Imprimatur
Ad. Csávossy
Praep. Prov. Hungariae.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv a Szent István Társulat kiadásában jelent meg 1926-ban. Az elektronikus változat a Szent István Társulat engedélyével készült. A könyvet lekipásztorni célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szent István Társulaté.

Az anyagot Kreschka Károly vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Források	5
Előszó.....	6
A katolikus Egyház	7
Az Egyház isteni mű	7
Az Egyház jegyei	9
Egy	9
Szent.....	10
Katolikus (általános)	11
Apostoli.....	11
A katolikus Egyház egyéb tulajdonságai	12
Látható	12
Tökéletes társaság	13
Tévmentes	13
Egyedül üdvözítő	14
Következtetések	16
Az egyházparancsnok	17
Az egyházparancsokról általában	17
Az Egyház hatalma	17
A pápa és a püspöki kar	18
Az egyházparancsok kötelező ereje	18
Az Anyaszentegyház I. és II. parancsa	19
Az ünnepek történetéből	19
Az Anyaszentegyház III. parancsa.....	21
Miért kell bűntölnünk?.....	21
Az egyházi bűntparancs történetéből.....	24
A kettős bűntparancs.....	24
A) „Némely eledelek” tilalma.....	24
Mit értünk „hús” alatt?	25
Mit értünk „hal” alatt?	25
A törvényszegés súlya.....	25
Kiket kötelez?	26
Kik vannak kivéve?.....	26
Néhány indítók.....	27
Félre az emberi tekintettel!	28
Nem fog-e megártani?.....	28
B) A szigorú bűnt.....	29
Egy étkezés	29
A reggeli.....	29
Esti kolláció	30
Az étkezés ideje	30
Az ital.....	30
A bűntszegés súlya.....	31
Kiket kötelez?	31
Kik vannak kivéve?.....	31

Néhány jó tanács	32
Bizonyos napok (A böjti rendelet)	33
Kik adhatnak felmentést?	35
Az Anyaszentegyház IV. parancsa	35
E kettős törvény történetéből	35
A) Az évi gyónás	37
A gyónás isteni eredete	37
Nehézségek és ellenvetések	38
Krisztus nem beszélt gyónásról	38
Fennmaradt-e a bűnoldó hatalom?	38
Tehát nem a papok találták ki a gyónást?	39
Nagyon nehéz a gyónás!	39
A protestánsok is gyónnak!	42
„Embernek gyónjunk?”	43
„A gyónás megalázza a férfiút!”	44
A gyónási pecsét	44
Mire kötelez az isteni jog?	45
Mire kötelez az Egyház?	47
B) A húsvéti szentáldozás	48
Isteni alapítás	48
A szentáldozás célja	49
A szentáldozás gyümölcsei	50
Ellenvetés	51
Mire kötelez az isteni jog?	51
Egy vagy két szín alatt?	52
Mire kötelez az Egyház?	53
Mikor kell áldoznunk?	53
Kiket kötelez a törvény?	54
Mily bűn alatt kötelez a törvény?	54
Hogyan kell áldoznunk?	54
Hol áldozunk?	54
A gyakori szentáldozás	55
Az Anyaszentegyház V. parancsa	56
A törvény történetéből	56
A zajos mulatságok tilalma	56
Ellenvetés	57
Függelék. A lelkipásztorok eltartása	58
Az Ószövetségben	58
Az Újszövetségben	59
Gyakorlati következtetések	61

Források

- Abel*: Missziós beszédek.
Arregui: Summarium Theol. Moralis.
Bougaud: Kereszténység és korunk.
Bruders: Die Exercitienwahrheiten. (Die Beichte.)
Catechismus Conc. Tridentini.
Lehmkuhl: Theol. Moralis.
Mihályfi Á.: Az emberek megszentelése.
Mihályfi Á.: A nyilvános istentisztelet.
Noldin: Summa Theol. Moralis.
Pohle: Lehrbuch der Dogmatik III.
Spirago: Beispielsammlung.
Spirago: Katholikus katekizmus felnőttek számára.
Szeredy: Egyházjog.
Tower: A katolikus hitvallás. (1923.)

Előszó

Három evangélista megkapó eleveniséggel festi szemünk elé azt a jelenetet, mely *Jézus* s a gazdag ifjú között lejátszódott. Falucskában vagyunk *Pereában*, a keleti *Jordán* vidékén, kevéssel *Urunk* szenvedése előtt.

Fiatal ember siet az *Üdvözítő* elé – *Szent Lukács* „fejedelemnek” nevezi – s felveti a lehető legfontosabb kérdést, mely emberi elmét valaha foglalkoztatott: „*Jó Mester! mit cselekedjem, hogy az örök életet elnyerjem?*” (Mk 10,17) Az *Úr* pedig röviden csak annyit felel: „*Ha... az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat*”. És az ifjú további kérdezősködésére *Jézus* elősorolja a természet törvény legfőbb tételeit, utal a *tízparancsra*. Ezekben megadta a fő útvonalat, melyet kétoldalt a kárhozat örvénye szegélyez; de távolról sem akarta azt állítani, hogy az embernek egyéb teendője, kötelessége nincs a földön, mint a *tízparancs* betartása. A zsidó ifjúnál, kinek hivatalos vallási hatósága, a zsinagóga, számos más törvényt is előírt, bővebb magyarázatra ez nem szorult.

A *tízparancs* megtartása kétségkívül magában is elégséges lett volna, ha *Isten* az embert magasabb világrendbe fel nem emeli, természetfeletti célra, a kegyelmi életre és saját örök színe-látására meg nem hívja. Minthogy azonban az *Úrnak* az emberrel ily jóságos és fenséges célja van, megfelelő eszközökről és irányításról is kellett gondoskodnia. Ezeket az eszközöket s ezt az irányítást *Isten* az Ószövetségben főképpen a zsinagóga, az Újszövetségben pedig az Anyaszentegyház által adja meg. Az Egyház a lelkeket földi vándorlásukban az ég felé tanítása s parancsai által kalauzolja. Mi e könyvecskében ez utóbbiakat szándékozunk bővebben megismertetni.

Az egyházparancsok *Isten* földi családjának házi szabályai. Az Egyházba belépni mindenki tartozik, mihelyt annak igazságát s egyedül *üdvözítő* voltát megismerte; az egyházparancsok megtartására azonban csak azok kötelesek, kik a szent keresztség által az Egyház tagjainak sorába léptek. A katolikus hittankönyvek rendszeren öt, általában minden hívőt érdeklő egyházparancsról számolnak be. Innen van, hogy az „öt parancs” már egészen bevette magát a katolikus öntudatba. Ezek közül az első kettő a katolikus Egyház ünnepeinek méltó megünnepelésére vonatkozik, a harmadik némely napokra böjtöt, illetőleg bizonyos ételektől való megtartóztatást ír elő; a negyedik az évi szentgyónást s a húsvét táján végzendő szentáldozást rendeli el; az ötödik pedig bizonyos időszakokban az ünnepélyes menyegzőket, illetőleg a velük kapcsolatos zajos mulatságokat tiltja meg.

Az Egyház irányító munkája azonban ezzel az öt parancssal koránt sincs kimerítve. Vannak még egyéb s lehetnek a változó időviszonyok szerint még a jövőben számos más parancsai is, amelyeknek megtartása lélekbenjáró kötelessége az Egyház minden tagjának. Mi azonban ezúttal – a hely szűke miatt – csupán az öt parancs ismertetésére szorítkozunk.

A két ünnepi törvénnyel röviden végezhetünk. Ahhoz, amit e tárgyról „A harmadik parancs”-ban elmondottunk, kevés a hozzátennivalónk. A szentmisehallgatás és munkaszünet kötelezettsége ugyanis teljesen azonos vasárnapon s minden parancsolt ünnepen. Egy némely egyházi parancsról, illetőleg tilalomról a „Tízparancs” tárgyalása alkalmával szórványosan szintén már megemlékeztünk.

Adná *Isten*, hogy ez a könyvecske is azzal az érdeklődéssel s meleg jóakarattal találkoznék, mellyel a katolikus közönség a Tízparancsról s isteni erényekről szóló értekezéseket fogadta. Bár oszlatna el minél több balvéleményt s növelné az Anyaszentegyház iránti bizalmat s kötelesség-hű szeretetet.

A katolikus Egyház

Az Egyház isteni mű

Hogy az egyházparancsok nagy jelentőségét s fontosságát igazában megértsük s alaposan megszívleljük, szinte nélkülözhetetlenül szükséges, hogy szemügyre vegyünk s tanulmányozzuk magát azt az Egyházat, mely nekünk parancsol.

Katolikus Egyház! Ki írja le nagyságodat, szépségedet?! A *Szentlélektől* ihletett apostol így beszél, vagy talán inkább így énekel rólad: „*Krisztus... szerette az Anyaszentegyházat és önmagát adta érte, hogy azt megszentelje, megtisztítván a víznek fürdőjével az élet igéje által, hogy dicsővé tegye magának az Anyaszentegyházat, nem lévén azon szeplő, vagy redő vagy más efféle, hanem hogy szent és szeplőtelen legyen*” (Ef 5,25–27)

Hogyan is ne volna szép az Egyház, ez a második *Éva*, az élők igazi anyja, amely a második *Ádámnak*, a keresztfáján szendergő isteni *Megváltónak* megnyílt oldalából, szívsebéből született? Az innen serkedező vér és víz ugyanis jelképe a szent keresztségnek s Oltáriszentségnek s a többi szentségeknek, melyek megalkotják, fenntartják s fejlesztik szüntelen *Krisztus* titokzatos testét, az Egyházat.

De kezdjük elülről. Mikor az Istenember nagy élete munkájának, az Egyháznak létesítéséhez fogott, a bölcs emberhez hasonlóan járt el, „*ki házát kösziklára építette. És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fűttak és ama házra rohantak; de nem dőlt össze, mert kösziklára volt alapítva*”. (Mt 7,24–25)

Ezt a sziklaszilárd fundamentumot az Úr nagy körültekintéssel keresi ki, választja meg. Először, mint az Írás elbeszéli (Jn 1), *János* és *András* jönnek az Úrhoz s ajánlják fel neki szolgálataikat. *Jézus* nagy kegyel fogadja őket, de a választás nem reájuk esik. Midőn azonban *András* elhozza testvérét, *Simont*, a villogó szemű, lelkes galileai halászt, az Úr reánéz, mint a latin magát jellemzően kifejezi, *beléje néz* (intuitus eum). „Te *Simon* vagy – szólal meg – *Jónás* fia, te *Kéfásnak* (sziklának) fogsz hívatni.” (Jn 1,42) Már ez sokat jelent!

Egyelőre azonban hazabocsátotta valamennyiöket.

Kevéssel utóbb az Úr a tenger közelében tartózkodott, valahol ott *Kafarnaum* és *Názáreth* között. A fennsík, amelyen áll, a természet alkotójától mintha csak hallgatóság számára volna berendezve. Nagy néptömeg gyűlt itt össze, főleg *Galileából* s a *Jordán*-menti nyugati tartományokból, *Judeából*, sőt *Tyros* és *Szidonból*, hogy a hamarosan nagy hírűvé vált galileai prófétát hallgassa. Ott vannak körötte a tanítványok, kiket vándorútjaiban itt is, ott is elég nagy számban kiválasztott, meghívott. Az előző éjszakát az Úr egészen imában töltötte. Már ezzel is jelezte, hogy világra, sőt az egész örökkévalóságra szóló roppant fontosságú mű megalkotása előtt áll. Mikor pedig elérkezett a reggel, az Úr alászállott a hegy magaslatáról, miként *Mózes* Sina hegyéről, ahol az Úrral társalgott.

Kijelenti, hogy tanítványainak nagy számából tizenkettőt szándékozik kiválasztani, akik aztán szorosabban hozzá csatlakoznak s különös értelemben követői, apostolai legyenek.

Ez volt ám a fenséges jelenet!

A nap éppen felszállóban van és csillogó arannyal hinti be a tengert s köröskörül fekvő kedves tájakat. A keleti *Jordánföld* hegyei kékes és violaszínű árnyékot vetnek, a *Tábor* – a déli oldalon – ragyogva emeli fénysugaras hatalmas fejét *Gelboe* és *Efrain* hegyei fölé. Északról pedig a méltósággal teljes hóborította öreg *Hermont* a napsugarak mintha csak friss rózsákkal koszorúzták volna meg. A szélteben-hosszában táborozó nép színes egyvelege ünnepélyes csendbe merül, a tanítványok feszült figyelemmel várakoznak. És mindjárt elsőnek kit szólít elő az Úr? „*Simont*, kit *Péternek* neveze.” (Lk 6,14) Ő mindig s mindenben

az első. Máté határozottan ki is jelenti: „*Első Simon, ki Péternek neveztetik*”. (Mt 10,2) És ugyan miért éppen ő az első? Hiszen nem ő jött először Krisztushoz! Első, mert Jézus így akarta, az isteni örök tervek szerint...

Jézus most már apostolaitól kísérvé vonul a Jordán szent forrásai felé, hogy azon a szép, magányos vidéken kissé megpihenjen. Fülöp-Cezareájának határában vannak. Egyszer csak megáll az Úr s az apostolok felé fordulva felveti a kérdést: „*Kinek tartják az emberek az ember fiát?*” (Mt 16,13) Az apostolok erre sorra elmondják, amit a nép ajkáról e tekintetben hallottak. „*Ti pedig kinek tartotok engem?*” – szól erre az Úr. Előáll a többiek élére Péter, hiszen ő szokta a többi képviselni. „*Te vagy Krisztus – úgymond –, az élő Isten Fia.*” (Uo. 16) Halljuk csak Jézus válaszát. Meglepő, méltóságos, nagyszerű és magasztos!

„*Boldog vagy, Simon, Jónás fia! mert a test és vér nem jelentette ki ezt neked; hanem Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom neked, hogy te Péter vagy és e kösziklán fogom építeni Anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg lesz kötve mennyekben is; és amit feloldandasz a földön, fel lesz oldozva mennyekben is.*” (Uo. 17–19.)

Ezek a pápaságot megteremtő szavak, ez a pápaság alapító oklevele.

Ezzel az ígérettel ugyan az első pápa újra ünnepélyesen ki van jelölve, de a beiktatás még csak ezután következik ...

Az Úr feltámadása után történt. Az apostolok halászgatnak a galileai tengeren. Egész éjszaka mit sem fognak. Hajnalban megjelen az Úr a parton s csodálatos halfogáshoz segíti őket. 153 pompás hal lett a zsákmány. Erre meghitt, családias reggelire hívja meg Jézus apostolait, melyet velük együtt költött el. Csodálatos volt a csend. Volt valami ebben a mennyország komolyságából s kedves örömeiből. Az étkezés után az Úr feláll. Az apostolok is követik példáját. Egyszerre csak Jézus Simon Péterhez fordul s ezt a meglepő kérdést intézi hozzá: „*Simon, János fia! szeretsz-e engem jobban ezeknél?*” Péter csodálkozva s magát találva érezve félénken felel: „*Úgy van, Uram! te tudod, hogy szeretlek téged*”. És az Úr: „*Legeltesd az én bárányaimat*”. Kis vártatva Jézus valamennyiük előtt újra megszólítja Pétert: „*Simon, János fia! szeretsz-e engem?*” Péternek eszébe jut tagadása. Most még elfogódottabban s alázatosabban válaszolja: „*Úgy van, Uram! tudod, hogy szeretlek téged*”. Az isteni Mester erre még ünnepélyesebb hangon megbízza őt: „*Legeltesd az én bárányaimat*”. Kevéssel utóbb harmadszor is megismétlődik a titokzatos, megható kérdés: „*Simon, János fia! szeretsz-e engem?*” Péter most már egészen elszomorodik. Tehát az Úr, mint látszik, kételkedik az ő szeretete őszinteségében. Esengve s bánatosan feleli: „*Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged*”. A Megváltó emelkedett, magasztosult hangon parancsolja neki: „*Legeltesd az én juhaimat*”. (Jn 21,15–17)

Hossza-vége sem volna, ha e kedves, fenséges jelenet minden szépségét, finomságát, gyengédségét sorra megmutatnók. Inkább vonjunk le mindjárt néhány fontos következtetést. A vázolt szentírási jelenetektől, de meg az Úr Jézus minden szavából, tetteiből mindenki tisztán láthatja, aki szemét a világosság előtt behunyni nem akarja, hogy az Istenember legfőbb földi célja: az ő országának, a lelkek nagy családjának, szóval az Anyaszentegyháznak megalapítása. Fundamentumnak pedig Pétert választja.

Ámde amint a házat nem lehet alapjától, úgy az Egyházat nem lehet Pétertől elválasztani. Mind a kettő tehát örök s lerombolhatatlan, mert a pokol összes hatalmai sem tudnak rajta erőt venni. „*Ami örök Egyháznak fundamentuma, az maga sem enyészhet el*” – mondja szépen Bossuet.

Hol van tehát az ősi, eredeti, egyedül igazi, krisztusi Egyház? Ott, ahol Péter. És hol van Péter? Az egész világ, barát s ellenség, az ő törvényes, kétezer éven át állandóan elismert hivatalutódaiban, a római pápában kénytelen őt felismerni. Vagy van-e más s volt-e valaha valaki, aki Szent Péter utódja címét felvenni merte volna?

Másik, amire nem annyira következtetünk, mint inkább csak rámutatunk az, hogy az Úr Jézus a legfőbb s korlátlan hatalmat Péter s utódai kezébe tette le a lelkek felett.

Péterben a pápának külön s minden megszorítás nélkül adja a mennyek országa kulcsait. Ő oldhat s köthet függetlenül s vezetheti, kormányozhatja, legeltetheti az egész krisztusi nyáját. A püspökök és papok bár a hívekkel szemben pásztorok, de a pápával szemben ők is csak juhok s bárányok.

Íme ez az Egyháznak *Krisztustól* megalkotott örök s változtathatatlan szervezete, melybe aztán *Isten* pünkösdi napján – miként egykor *Ádám* arcába – az ő Lelkét, a *Szentlelket* lehelte.

„*És betelének mindnyájan Szentlélekkel... Ekkor előállván Péter a tizeneggyel, főlemelé szavát... Akik tehát elfogadák az ő beszédét, megkereszteltetének. És hozzája áll a napon mintegy háromezer lélek.*” (ApCsel 2,4,14,41) Íme az Anyaszentegyház igazi születésnapja.

Az isteni *Lélek* az, mely az Egyházat fenntartja, kormányozza s teszi azt legyőzhetetlenné. Üldözhetik az Egyházat; pápáit, papjait, híveit bebörtönözhetik, verpadra hurcolhatják. A lelkéhez nem férhetnek, azt meg nem fojthatják. *Julius Cézár* a viharban így kiáltott a halálfélelemtől reszkető hajósokhoz: „*Mit félsz? Cézárt viszed!*”

Minden eretnokség néhány százados tengődés után elenyészik. A katolikus Egyház látta s látni fogja valamennyinek pusztulását. Jómaga örök életének biztos öntudatával néz a jövőbe. Miért is félne? *Krisztust* s az ő *Szentlelkét* hordozza magában.

Az Egyház jegyei

Jóllehet Szent Péternek két ezredéve szakadatlanul fennálló s a világon annyira kimagasló széke minden igazságszerető lelket bizton eligazít, hogy hol kell *Krisztus* egyedüli, igaz Egyházát keresnie; mégis az Úr, hogy az ő földi országát könnyebben felismerhetővé tegye, bizonyos jegyekkel látta el. Számos ily jegy között a legszembeütőbb az a négy, melyet ugyanezért az ősi hagyomány mintegy isteni pecsétnek tekint, s a hivatalos Egyház hitvallásával is szentesít, ti. az Egyház *egysége, szentsége, katolikus* (általános) és *apostoli* volta. Tekintsük sorra valamennyit.

Egy

Volt-e valami, ami az utolsó vacsorán búcsúzó Üdvöztetőnek inkább a szívéen feküdt, mint az, hogy miként magát kifejezi: „*akiket nekem adtál – Szent Atyám – egygyé legyenek, mint mi vagyunk?*” (Vö. Jn 17,11) És ki kételkednék abban, hogy ez az isteni kívánság teljesedésbe is ment? Csak rá kell tekinteni a katolikus Egyházra! 270 millió legkülönbözőbb nemzetségu, műveltségű stb. ember egy és ugyanazon főre hallgat s ugyanazt a hitet vallja, ugyanazokat a kegyelemeszközöket (szentségeket) használja. És ez így van kezdettől fogva. Már a *Krisztus* utáni második században *Szent Irén* püspök így írhatott: „Jóllehet szétszórva az egész világon, az Egyház hűen megőrzi a rábízott tant, mintha csak egy házban lagnék; mindig ugyanazt hiszi, mintha csak egy lélek volna s egyöntetűen tanít, mintha csak egy szája volna”. Vajon nem valóságos isteni csoda-e ez? Ha feltámadnának az ókor nagy bölcsei, egy *Sokrates*, egy *Plató*, kik egész életük fáradságával alig tudtak néhány tucat embert iskolájukba tömöríteni, ugyan mit gondolnának, midőn 270 millió legkülönbözőbb rendűrangú embert egy Mester lábánál, *ugyanabban* a hitben, *ugyanabban* a lelki családban egyesülni látnának?! Nem kiáltanának-e fel lelkesedve: „Ez nem ember műve; ezt csak az az egy *Isten* tehette, kinek létét mi is sejtettük s akinek eljöttét mi is epedve vártuk”. Hogy pedig ez a csodálatos egység nem valami természetes jelenség, hanem az Egyházban lakozó igazság Lelkének, a Szentléleknek éltető, fenntartó munkája, napnál fényesebben igazolja azoknak a felekezeteknek sorsa, melyek tőle elszakadtak. Ugyanaz vár reájuk, mint minden, az élő testtől elvált tagra: bomlás, feloszlás. „Nálunk – mondja *dr. Brückner*, protestáns lelkész

egyik nyilvános gyűlésen – minden pásztor a saját kátéját tanítja.” *Dr. Raffay Sándor* ág. ev. főpásztor külföldi útjáról így számol be az „Evangélikusok Lapja”-ban (1921. nov. 6.): „Van oly (protestáns) község, ahol 500 lélek 4–5 különböző felekezetre, sőt ugyanaz a felekezet 4–5 különböző árnyalatra oszlik. A hivatalos egyház (Hollandiában) olyan nagy egyéni szabadságot enged a lelkészeknek, hogy vannak közöttük kommunisták, buddhisták, theozofusok stb. Sőt akadt egy anarchista is. Szóval teljes a fejetlenség”. Hogy pedig a protestantizmus nemcsak a külföldön, hanem nálunk is hasonló csődbe jutott, többek között őszintén bevallja a „*Kálvinista Szemle*” (1922. május 20. sz.): „Kálvinisták vagyunk – írja – s úgy látszik, mintha egyek volnánk. Az egység csak látszat. Tanítóink, lelkészeink élete, világnézeti felfogása minden, csak nem egységes. Olykor még a legelemibb dolgok terén is olyan kardinális ellentétek tárnak az egy és ugyanazon egyházban élő és dolgozó professzorok és lelkészek között, hogy szinte érthetetlennek látszik az, hogy mégis kálvinistáknak vallják magukat”.

Viszont maguk a protestánsok kénytelenek elismerni *Bismarckkal*: „*Róma* sohasem hajlott meg az eretnokség előtt”. És *Harnack*, a protestáns teológia legkiválóbb képviselője hirdeti: „A római Egyház a legkiterjedtebb és leghatalmasabb, a legbonyolultabb és mégis leginkább *egységes* alkotás, melyet a történelem tudomásunk szerint létrehozott”. (Das Wesen des Christentums.)

Szent

Az isteni Alapító Egyházának szentnek kell lennie; ehhez kétség nem férhet. Hogy pedig a katolikus Egyház az egyetlen, mely e nevet, „szent” igazán megérdemli, mutatja *tana*, mely csupa szentséget lehel, *szentségei*, főleg a gyónás és áldozás, melyek azokat, kik méltóan járulnak hozzájuk, szentségre nevelik; és a *kegyelem* bő áradata, mely a legszebb, leghősiésebb erényvirágokat dúsan termeli az Anyaszentegyház kertjében. Íme a szerzetes rendek s a szűzies papság liliomerdői s a nem kis számban kiemelkedő óriás pálmák, a szentek, kiknek életszentségét *Isten* csodákkal is kitüntette. A keleti Egyház is bőven termelt ilyeneket, míg *Rómával* egységben maradt. Amióta azonban a *Szentlélek* által éltetett testtől elszakadt, nélkülözni kénytelen a szentség és csodák jellegét is. Hol vannak szent *Vazuljai*, *Chrysostomusai*, *Athanázai* stb.? A protestantizmus pedig, mely tagadja a szabadakaratot, az életszentség lehelőségét is elvileg elveti. Nincsenek szentjei, de nem is kellene neki. A katolikus egyháznak szentségre nevelő erejét, képességét azonban kénytelen elismerni „A katolikus vallás – mondja a protestáns *Harnack* – minden időben szült szenteket – amennyiben embert szentnek lehet nevezni – és most is nevel ilyeneket!”

Midőn *Stolberg* gróf elhagyva a protestantizmust, ősei hitére visszatért, a protestáns *Lavater* költő így ír hozzá: „Válj dicsére a katolikus Egyháznak, gyakorold azokat az erényeket, amelyek a nemkatolikusokra nézve elérhetetlenek. Légy szent, mint *Borromei Károly*. Nektek vannak szentjeitek, nem tagadom. Nekünk nincsenek, legalább nem olyanok, aminők a tieitek”.

Az igazság lenyűgöző erején kívül főleg éppen a szentségnek bájos illata az, amely annyi szép, nagy lelket a meggyőződés útján az Egyház kebelére vont s fog vonni minden időben. Mikor *Manning* (1807–1892) a későbbi *westminsteri* bíboros-érsek 1854-ben az anglikán protestantizmusból a katolikus vallásra tért, a nagytekintélyű *Times* (protestáns) újság így írt róla: „Az anglikán papság egyik ragyogó ékessége elhagyta ősei hitét. Nem dicsvágy vezette, mert hiszen lemondott ezzel a biztos reménységről, hogy legalább is a püspökségig viszi. Nem is kevélységből tette, mert senki őt meg nem sértette: hanem *tiszta meggyőződésből*, saját anyagi érdeke ellenére”.

Ámde hányról beszélhetünk ugyanígy, kik elhagyva a katolikus Egyház kebelét, más vallásra tértek? Nagyon igaza volt a protestáns *II. Frigyes Vilmosnak*, mikor azt állította: „a bárányok tőlünk átmennek a katolikusokhoz, onnan pedig a bakok jönnek át hozzánk”.

Katolikus (általános)

A katolikus Egyház, jóllehet az emberi értelemről s szívtől a legnagyobb áldozatokat követeli, hadat izen minden szenvedélynek s kezdettől fogva a leghatalmasabb s ravaszabb ellenségekkel kénytelen élet-halál harcot vívni; mégis rohamosan az egész világon elterjedt. Már *Szent Pál* így ír a rómaiakhoz: „hálát adok az én *Istenemnek*, ... mert a ti hitetek az egész világon hirdettetik”. (Róm 1,8)

És a három százados iszonyú keresztényüldözés után, melyben *Krisztusnak* millió és millió híve szerezte meg a vértanúság pálmáját, *Szent Ágoston* (†430) mégis elmondhatta: „Az egész világ csak a római Egyházat nevezi katolikusnak”.

Ez volt a jel, amelyről *Schönburg-Waldenburg* lutheránus száz hercegi család egyik tagja, a katolikus Egyház igazságát felismerte (1897). Le kellett mondania tiszti rangjáról s 6 héten át atyja kívánságára protestáns hitoktatásnak volt kénytelen magát alávetni. De nem rettent vissza semmi nehézségtől, semmi áldozattól, csak hogy katolikussá lehessen. „Mit akar hercegséged? – szólt hozzá egyik alkalommal a protestáns lelkész, – a protestantizmus ma világvallás!” „Az még sem – felelé a herceg. – Hiszen a katolikus Egyháznak több tagja van, mint a protestáns felekezeteknek együttevén s hozzá még benne mindenütt egy a hit. Ellenben a protestantizmus felekezetekre van szétszakadozva. Egyedül a katolikus Egyház általános.”

Az Egyház általánossága a benne rejlő kegyelmi erőnek s igazságának kétségtelen jele. Az igazság ugyanis internacionális; közkincese az emberiségnek. *Krisztus* az egész világot tanította s váltotta meg; az egész világot akarja üdvözíteni s így az ő igaz vallásának világvallásnak kell lennie. A többi vallás már csak azáltal, hogy egy nemzethez, egy ország határaihoz köti magát s német-magyar-orosz vallás nevét veszi fel, lemondott az igazság bélyegéről. Újabban a protestantizmus óriási anyagi eszközökkel igyekszik hitét terjeszteni, vagyis inkább a katolikus Egyház missziós munkájának gátakat emelni. Az eredmények azonban, melyeket fel tud mutatni, csak múlok, látszólagosak. Nélkülözvén a kegyelmet, valami keresztény mázt ugyan ad a pogányokra, de azokat megtéríteni valójában nem tudja.

Apostoli

Apostoli a katolikus Egyház, mert pápái *Szent Péternek*, püspökei pedig az apostoloknak törvényes utódai. Tanításuk, hatalmuk az apostolokon át *Krisztustól* jön. Ők tehát az Üdvözítő nyájának egyedül hivatott, jogos pásztorai. Bennük legeltet *Krisztus* egészen a világ végéig. Ha valaki kívülről, az ő megbízásuk nélkül férkőzik a juhokhoz, bárányokhoz s akarja azokat legeltetni, az *Jézus* szavai szerint orzó, aki „nem jön másért, hanem csak hogy lopjon és öljön és elveszítsen”. (Jn 10,10)

Az Egyház apostoliságának, de egyéb jegyeinek is egyik legszebb apológiáját a hírneves angol protestáns történétíró, *Macaulay* lord (1800–1859) írta meg.¹ „Nincs, sohasem volt a földön oly műve az emberi politikának, mely annyira megérdemli a vizsgálatát, mint a római katolikus egyház. Ennek az egyháznak története összeköti az emberi művelődés két nagy korszakát. Nincs más intézmény, mely visszavinné az elmét abba a korba, midőn még az

¹ A pápaság. Írta Macaulay T. B. Angolból fordította B. P. Franklin Társulat. 1880.

áldozat füstje a *Pantheonból* felszállott és zsiráfok és tigrisek szökeltek *Flavián* amphitheatrumában. A legbüszkébb királyi házak csak tegnapiak a főpapok leszármazásával összehasonlítva. Ezt a leszármazást szakadatlan sorozatban nyomozhatjuk visszafelé attól a pápától, ki *Napoleont* a XIX-ik században megkoronázta, addig a pápáig, ki *Pipint* a nyolcadikban kente fel. És *Pipin* korán sokkal feljebb terjed ez a fönséges dinasztia, mígnem a rege szürkületébe vesz el. A *velencei* köztársaság közelíti meg régiségre nézve. De a *velencei* köztársaság modern volt egykor a pápasághoz képest; s a *velencei* köztársaságnak már vége; a pápaság pedig áll. A pápaság áll, nem hanyatlóban, nem mint pusztaság régiség, hanem telve ifjú erővel. A katolikus egyház most is a világ legszélső végéig küldi misszionáriusait, kik csak oly buzgók, mint azok, kik egykor *Ágostonnal Kentben* szállottak partra s most is ugyanazzal a szellemmel állnak szemben ellenséges királyokkal, mint amellyel *Attilával* állottak. Híveinek száma nagyobb, mint bármely előbbi korban. Hódításai az újvilágban gazdagon kárpótolták az óvilágban szenvedett veszteségeiért. Szellemi uralma kiterjed azokra a nagy országokra, melyek a *Missouri* síkjai s a *Horn-fok* között terülnek el. Oly országok ezek, melyeknek egy század múlva – nem valószínűtlen – szint’ annyi népességük lesz, mint amennyi most *Európát* lakja. Hívei bizonyára nincsenek kevesebben 150 milliónál s nehéz volna kimutatni, hogy a többi keresztény szekta összevéve 120 millióra rúg. Nem is látunk jelenséget, mely arra mutatna, hogy hosszú uralmának vége közeledik. Ő látta kezdetét minden kormánynak, minden egyházi intézménynek, mely jelenleg van a világon s nem tudjuk bizonyosan, nincs-e hivatva arra, hogy valamennyinek végét meglássa. Nagy volt és tisztelt, mielőtt a szász *Britanniába* tette lábát, mielőtt a frank átkelt a *Rhénuson*; midőn még görög ékesszólás virágzott Antiochiában, mikor még bálványokat imádtak a mekkai templomban. És talán fenn fog állani ernyedetlen erővel, amikor valami *újzeelandi* utazó nagy pusztaság közepette a londoni híd egyik tört ívezetén foglal helyet, hogy *Szent Pál* romjait vázolja.”

A katolikus Egyház egyéb tulajdonságai

Látható

Ki kell emelnünk még az Egyház egynémely tulajdonságait, amelyek nélkül hatalma, törvényhozása minden szilárd alapot nélkülözne s így egyházparancsokról is hasztalan beszélnénk. Első ezek között az Egyház láthatósága.

Igaz ugyan, hogy a *Megváltó* azt állította, hogy „*nem jön el az Isten országa szembetűnőképpen; s nem mondják majd: Íme itt, vagy íme ott; mert íme az Isten országa bennetek vagyon*”. (Lk 17,20.21) De ezzel csak a zsidókat, nevezetesen az őt éppen faggató farizeusokat akarta vérmes reményeikből kiábrándítani, kik hatalmas, gazdag, politikai országot vártak a Messiástól. Azonban emellett nem hagyott senkit sem kétségben aziránt, hogy az ő Egyháza látható társaság lesz. Hiszen látható főt, látható elöljárókat rendelt, kiket „*a világ világosságának*” nevezett. „*Hegyen épült városhoz*” hasonlítja Egyházát, amelynek „*kapuja*” is, ti. a szent keresztség, valamint többi szentségei és istentisztelete, mind érzékelhetők. Szoros kötelességévé tette Urunk mindenkinek, ki üdvözülni akar, hogy mellette szint valljon: „*Minden, ki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom őt Atyám előtt, ki mennyekben vagyon; aki pedig megtagad engem az emberek előtt, megtagadom én is őt Atyám előtt, ki mennyekben vagyon*”. (Mt 10,32.33) Végül kiközösítéssel sújtja azokat, kik Egyháza ítéletének magukat alá nem vetik: „*ha pedig (valaki) az Anyaszentegyházra sem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos*”. (Mt 18,17)

A protestánsok csak azért, hogy saját létfolytonosságukat Krisztustól fogva egészen a reformációig valamiképpen igazolják s kimagyarazzák, az Egyház láthatóságát tagadták. Azonban ugyancsak reájuk cáfol tulajdon gyakorlatuk. Mert hiszen ők is csak megvonják eklézsiájuk *látható* határait, amelyeken belül *látható* előjáróság a látható alattvalókat ugyancsak észrevehető módon felveszi, kizárja, kormányozza, fenyíti s megadóztatja. Mindez azonban láthatatlan, csupán a szívek mélyén lappangó társaságban teljesen érthetetlen volna.

Tökéletes társaság

Az Egyháznak megvan a saját, *Istentől* rendelt kormánya, mely a saját hatáskörében minden más földi hatalomtól függetlenül működik; megvannak a saját, elégséges eszközei feladatának megoldására, célja elérésére. És bármily kíváncsi is, hogy az Egyház és állam egymást egyetértően támogassák, de az Egyház megáll azért az állam nélkül, sőt az állam *üldözése ellenére* is. Bizonyosság erre a történelem s a tapasztalás. Az Egyház isteni küldetése tudatában minden állami engedély nélkül átlépi az országok határait, veszi fel, kormányozza, esetleg bünteti híveit s nem teszi rendeleteit semmiféle „placetumtól” függővé. Az ily társaságot méltán tökéletesnek nevezhetjük.

Tévmentes

A katolikus Egyház isteni *Alapítója* szándéka és intézkedése folytán az eltévedés minden veszélye nélkül vezérli *Krisztus* nyáját az örök életre. Szóval *saját hivatása ügyében*, hit és erkölcs dolgában, nem csalatkozhatik. És ennek szükségképpen így kell lennie.

Az isteni Mester ugyanis minden kétséget kizárólag azt akarta, hogy az ő Egyháza sértetlen épségében fennmaradjon a világ végéig, hogy a pokol kapui azon erőt ne vegyenek (Mt 16,18), azt, mint „*az igazság oszlopát s erősségét*”, soha semmi hatalom le ne döntse. (1Tim 3,15) Ámde éppen azért a tévedéseknek annyira kitett emberekre Egyházát nem bízhatta, hacsak különös isteni támogatásról nem gondoskodik. Meg is tette. „*Én kérem az Atyát – úgymond – és más Vigasztalót ad nektek, hogy örökké veletek maradjon; – az titeket megtanít mindenre és eszetekbe juttat mindent, amiket nektek mondtam.*” (Jn 14,17.26)

Az Üdvözítő továbbá örök büntetés terhe alatt köteleességévé teszi mindenkinek, hogy Egyházának higgyen s engedelmeskedjék. „*Elmenvén – úgymond – tanítások minden nemzeteket... megtartani mind, amiket parancsoltam nektek... Aki hiszen és megkereszteltetik, üdvözülni; aki pedig nem hiszen, elkárhozik.*” (Vö. Mt 28,19; Mk 16,16)

Ámde ilyet követelni az embertől merő igazságtalanság volna, ha másrészt *Isten* nem gondoskodnék s garanciát nem nyújtana, hogy az Egyház hamisat tanítani s jó erkölcsbe ütközőt parancsolni nem fog.

Ez a tévmentesség pedig, mellyel az Úr Egyházát felruházta, nem valamely neki kölcsönzött *isteni tökéletesség*, sem pedig *isteni sugalmazás*, hanem egyszerűen az *isteni Gondviselés jóságos intézkedése*, melynek számtalan mód s eszköz áll rendelkezésére, hogy az Egyházat megóvja, nehogy olyasmit hirdessen s parancsoljon a hívek összességének, ami a *Krisztustól* s az apostoloktól átvett hit s erkölcsi tanoktól eltérő s éppen azért téves és veszélyes.

Tévmentes pedig az Egyház elsősorban fejében, főpásztorában, a *római pápában*. Ennek szükségképpen így kell lennie. Mert ha a fej, a főpásztor tévedne, tekintélye folytán az egész nyáját magával ragadná a tévedésbe. A *nyáj* köteles ugyanis a pástor után igazodni s nem megfordítva. Azért *Jézus* a *Péterre* épült Egyháznak ígérte meg, hogy a pokol kapui rajta erőt nem vesznek s *Péterért* s benne valamennyi *hivatalutódjáért* külön imádkozott, hogy hitük meg ne fogyatkozzék, hanem inkább ők legyenek a hitben támaszai valamennyinek. „*Én*

pedig – úgymond az Úr Péterhez – könyörögtem éretted, hogy el ne fogyatkozzék a te hited; és te egykoron megtérvén, erősítsd meg atyádfiait.” (Lk 22,32)

Szépen mondja ez ügyben *Szalézi Szent Ferenc*: „Miként a kertész, ha látja a szomjas, tikkadt növényt, nem minden ágát, hanem csak a gyökerét öntözi meg, minthogy a gyökérből a nedvesség mindenegybes ágba felhatol, úgy az Úr is, miután Egyháza fáját elültette, a fejt, a gyökérért imádkozott, nehogy a víz, vagyis a hit, abban hiányozzék, akinek a többit meg kell erősítenie, hogy így aztán a fej segélye folytán a hit az Egyházban mindig fennmaradjon”. Ez a fenséges személyes kiváltság hozza a pápát oly közel a szívünkhöz, lelkünkhöz. Ez teszi őt igazában *Krisztus* helytartójává s az oltáriszentségi Üdvözítőnek mintegy kiegészítőjévé.

Odaborulunk az oltár elé. Hitünk mondja: itt van *Jézus Krisztus* igazán, valóságosan, elevenen, testestül, lelkestül, szívestül, mindenestül! Hiszem! Ah! de mégis valami hiányzik nekem. Nem beszél. Ó, *Jézus*, hol a szavad? Te megígérted: „*Íme, én veletek vagyok mindennap világ végezetéig.*” (Mt 28,20) De szótlanul, némán? Minő kár!

Jézus jelen az oltáron, de nemcsak néma; nem is kormányoz. Táplálja a lelkeket, de nem igazgatja.

Ígérted, Uram, hogy velünk maradsz, de hol a pásztorbotod? Nézem a szentség szent fátyolát. Átlát rajt’ a hitem, de egyben mindjobban átérzem, hogy van *Krisztus*, aki nincs itt. Látom az oltár szent titkában az alázatos, néma gyermeket; látom az *Urat* csendes, elvonult, engedelmes názárethi életében, sőt a szentmise a kálvária hőségét is elevenen elém idézi; szemlélem teste-vére titokzatos szétválásában megváltói halálát ... De hol a *tanító Krisztus*, hol a bűnbocsátó *Krisztus*? Hol a jó *Pásztor*? Hol a csatlakozhatatlan szó, mely megment a tévedéstől; hol a felsőbb tekintély, joghatóság, mely nélkül olyanok volnánk, mint a bolyongó, elszéledt juhok?

Hol van? *Rómában, a pápában*. E kettő együtt: Oltáriszentség s pápa kiegészítik egymást s adják nekem az egész *Krisztust*. Aki e kettőt szereti, az szereti igazán *Krisztust*. A pápa személyes tévmentességének tanát, melyet már az ősi Egyház röviden így fejezett ki: „*Róma beszélt, az ügy be van fejezve!*”, amelyre annyi zsinat világosan célzott, így nevezetesen az *efezusi* (431), *chalcedoni* (451), *III. konstantinápolyi* (680–1), a *flórenci* (1438–1445) s amely tant gyakorlatban az egész Egyház mindenkor vallott, végül a *vatikáni* zsinat (1870) iktatta a hitágazatok sorába. Ezúttal a hivatalos Egyház megállapította a pápai tévmentesség feltételeit s bizonyos határait is. Eszerint a pápa nem tévedhet akkor, ha mint az *egész Egyház* főpásztora, *hit és erkölcs* dolgában *végérvényesen* nyilatkozik. (Ex cathedra.)

Másodszorban tévmentes az Egyház püspökeiben is, ha ezek a *pápával egyesülten* akár az egyetemes zsinatokon, akár a földkerekségén szétszórva hit s erkölcs dolgában *egyöntetűen* tanítanak. Egyes püspökök azonban tévedhetnek, amint ezt a történelem is igazolja.

Egyedül üdvözítő

A katolikus Egyház felemelt fővel, nyílt homlokkal vallja magáról, hogy ő az üdvösségre szükséges, s így kívül nincs üdvösség. Nem gőg vagy szűkkeblűség ez tőle, hanem igazságának mélyen átértett öntudata. Tudja, érzi, hogy *Krisztus* tanának, a mennyek országa kulcsainak s az üdvösség szükséges eszközeinek ő az egyedüli, jogos örököse, ő kapta a megbízást, hogy tanítson minden nemzetet s viszont mindenkinek lélekben járó kötelessége, hogy őt hallgassa s neki engedelmeskedjék. (Mt 28,20; Mk 16,16)

Ez volt már az apostoloknak *Szentlélektől* sugallt meggyőződése. *Pál* apostol az eretnek *Himeneust* és *Sándort* amiatt, mert „a hitre nézve hajótörést szenvedtek”, valóságos istenkáromlásról vádolja és átadja a sátánnak, vagyis kiközösíti. (1Tim 1,19.20) Az ősi Egyház sem vélekedett másként. Az eretnekektől, kik *Krisztus* varratlan köntösét, a

keresztény tan egységét szétszaggatták, a legnagyobb borzalommal fordult el s „a kárhozat fiainak” tartotta azokat.

Már *Szent Ignác* vértanú (†109) állítja: „Aki csak *Istené s Jézus Krisztusé*, mindaz a *püspökkel* tart s azok is, kik penitenciát tartva az Egyház egységéhez *visszatérnek*, szintén *Istené* lesznek ...” (Philad. III.)

Origenes (†254) is nyíltan hirdeti: „Senki se hitesse el magával, senki se csalja meg magát: ezen a házban, vagyis az Anyaszentegyházban kívül senki sem üdvözlül”. (Homil. III. in Josue.) *Szent Cyprián* (†258) pedig szépen mondja: „Senkinek sem lehet atyja *Isten*, akinek nem édesanyja az Egyház. Ha valaki megmenekült azok közül, kik *Noé* bárkáján kívül maradtak, akkor az is üdvözlül, aki az Egyházból kívül marad”. (Liber de unit. Eccl.)

És valóban érthetetlen is volna, hogy miért jött az *Istenfia* a világra s miért tanított s miért halt a lelkekért kínos halált, miért alapított Egyházat, ha mégis mindenkinek joga van saját ízlése szerint összetákolni a maga vallását s minden hitben üdvözlülhet.

A protestantizmus, mely minden vallást üdvöztetőnek tart, voltaképpen a saját létokát s létjogát tagadja s a gyakorlatban ezerszer ellentmond tévtanának. Igyekszik ugyanis hódítani, téríteni a szerinte szintén jó s üdvösséges vallások rovására, a vegyesházasságból származó gyermekeket – *még a szülők meggyőződése ellenére is* – magának követeli; a „keresztén” zubbonyt lehetőleg tágra szabja, hogy így minél több felekezetnek s léleknek nyújtson reménységet az üdvösségre. Sőt mi több, a helvét hitvallás nyíltan beismeri: „*Krisztus* igaz egyházával való közösséget annyira becsüljük, hogy tagadjuk a lehetőségét annak, hogy valaki *Isten* előtt éljen, aki *Krisztus* igaz egyházával egyességben nincs, hanem attól elpártol”. (Schoff, Creeds of Christendom vol. III. 228.)

A következetlenségnek ez a szembeszökő megnyilatkozása bírta reá *IV. Henrik* francia királyt (1589–1610), hogy a katolikus Egyházba visszatérjen. *St. Denisben* a katolikus és protestáns teológusokat nyilvános, saját maga, az egész udvar s miniszterek előtt tartandó vitatkozásra hívta egybe. Felvetette a kérdést: „Vajon lehet-e a katolikus vallásban is üdvözlülni?” A protestáns teológusok kénytelenek voltak azt felelni: „Mindenkinek, aki becsületesen él, a katolikus hitben is üdvözlülhet”. Erre a király a katolikus teológusok tanát akarta e kérdésben hallani. Ezek nem haboztak kijelenteni: „Aki egyszer – mint Felséged is – a katolikus Egyház igazságát már megismerte, szigorúan köteles annak kebelébe lépni s az ilyen, mint protestáns, nem üdvözlülhet”. A király erre így döntött: „A józan ész megköveteli tőlem, hogy a bizonyosabbat válasszam. Azt csak az *egyk* fél állítja, hogy mint protestáns is üdvözlülhetek, abban azonban *mindkét* fél egyetért, hogy mint katolikus elérhetem üdvömet. És valóban 1593-ban letette a katolikus hitvallást.

A katolikus Egyház azonban, midőn magát egyedül üdvöztetőnek hirdeti, távolról sem oly kegyetlen s szűkkeblű, mint azt ellenfelei feltüntetni szeretnék. Mert voltaképpen mi mást tanít ezzel, mint azt, hogy mindenki a lehető legfontosabb, az egész örökkévalóságot érdeklő ügyben *a saját meggyőződését tartozik követni* és súlyosan vétkezik, ha az *ellen* cselekszik. Tehát súlyosan vétkezik az, a) aki *megismerte* a katolikus Egyházban *Krisztus* egyedül igaz Egyházát, tudomást szerzett az isteni parancsról, mely az abba való belépésre kötelez s annak megfelelni mégis vonakodik; b) aki *Krisztus* igaz Egyházát *meggyőződése ellenére* elhagyja; c) aki *kétkedvén* saját vallása igazságában, az igazság keresésében *lényeges hanyagságot* követ el. A súlyos vétek pedig – mindnyájan tudjuk és valljuk – kioltja a lelki életet, a megszentelő malasztot s kárhozatba dönt.

Aki azonban *saját hibáján kívül*, tehát *jóhiszeműleg* tévelyeg, *emiatt* üdvét el nem veszti. Sőt, ha emellett *Isten* akarátát saját lelkiismerete szerint betölteni igyekszik s jámborul él, *ezáltal Isten* családjába, az Egyházba lelkieleg belekapcsolódik s így az *Egyház által* üdvözlül. Ilyképpen van *Istennek* számtalan gyermeke minden vallásban és népben, kiket a szeretet

keresztelt meg s tett lelkileg katolikus testvéreinkké. Azért mondja *Péter* apostol az akkor még pogány *Kornelius* századoshoz: „Bizonytalom, hogy nem személyválogató az Isten, hanem minden nemzetben, aki őt féli és igazságot cselekszik, az kedves előtte”. (ApCsel 10,34.35) *Szent Pál* sem hiába mondja *Istenről*, hogy „Üdvözítője minden embernek, főképpen a híveknek”. (1Tim 4,10) És *Szent János* evangélista elragadtatásában „nagy sereget” lát a mennyország ölén, „melyet senki sem számlálhatott meg minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből”. (Jel 7,9)

„Ó, Isten bölcsességének és tudományának mélységes gazdagsága! mely meg foghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az ő utai!” (Róm 11,33)

Azt ugyan bizonyosan tudjuk, hogy mi üdvözít, de hogy ki üdvözül, ki tudná azt Istenen kívül megmondani?! Ő látja csupán a lelkiismereteket és sokat pótolhat ott, ahol jóakaratot lát s a külső eszközök hiányoznak.

Chevenus püspök *Amerikában* három fiatal protestáns lelkészt térített meg s szentelt később katolikus papokká. Ezek azt vallották, hogy megtérésük kegyelme előtt soha sejtelmük sem volt arról, hogy vallásuk hamis s benne nagyon ártatlanul éltek. *Newman* (1801–1890), a későbbi bíborosérsek, azt írhatta, mint katolikus, az eretnekségben töltött éveiről: „Nem hiszem, hogy valaha vétkeztem volna az igazság ellen”. Találtunk mi is megtérőkre, kik mielőtt a katolikus Egyház igazságát felismerték, teljes jóhiszemben s anyagi ártatlanságban éltek s megtérésük után hamarosan sokra vitték a keresztény tökéletességben.

Amíg tehát egyrésről a tévelyt, az eretnekséget, mint ilyet, a leghatározottabban kárhoztatjuk s nem szününk meg hangsúlyozni az azzal járó óriási lelki kárt s veszélyeket, de másrészt a tévelygőkre részvetes szeretettel tekintünk. Egy *Szent Terézia* s annyi más szent mennyit sírt s vezekelt, hogy megtérésüket *Istentől* kiesdje! Mi is igyekszünk őket az igazságnak mindenképpen megnyerni, hogy velünk élvezzék *Krisztus* Egyházának mérhetetlen jótéteményeit. Szívesen feltételezzük bennük a jóhiszemet, el nem ítélnék senkit; s senki örök üdve felett végképpen kétségbe nem esünk, „mert Istennél semmi sem lehetetlen”. (Lk 1,37)

Következtetések

Mindabból, amit eddig a katolikus Egyházról elmondottunk, vonjunk le most már néhány következtetést s tanulságot. Első a mérhetetlen *hála* legyen *Isten* iránt, kinek jóvoltából jutott nekünk az a szerencse, hogy katolikusok lehetünk. Csak ismerni kellene másvallású felebarátaink nagy árvaságát, bizonytalanságát s lelki vergődéseit, hogy igazában méltányolni tudjuk azt az ajándékot, melyet a *Gondviselés* nekünk szinte már a bölcsőnkbe ejtett: az igaz hitet. Azért irattá *Stolz Albán*, a kitűnő író, sírkövére: „Az a szerencsés ember, ki hívő katolikusnak mondhatja magát, imádkozza el ezért hálából a *Miatyánkot* s az *Üdvözlégyet* s gondoljon eközben az én szegény lelkemre is”.

Ebben bizakodott még a *Nagy Szent Terézia* is aggodalmai között a halálos ágyon: „Hiszen én elvégre, mint a katolikus Egyház gyermeke halok meg!”

Igen! ez lesz egykor a mi legnagyobb vigaszunk is a halál óráján!

Mikor *Melanchtonnak*, *Luther* leghívebb tanítványának s munkatársának édesanyja, ki fiát a protestantizmusba követte, halálos ágyán feküdt, így szólott gyermekéhez: „Kérlek, fiam, mondd meg nekem most őszintén, melyik vallás az igazi, a régi vagy az új? De esedezem, ne titkolóddzál most, mikor *Isten* ítélőszéke elé kell lépnem”. Erre *Melanchton* egy ideig fejét lehajtva, hallgatásba merülve nézett maga elé. Küzdött benne a gyermeki

szeretet s a kevélység. Végre megszólalt: „*Anyám, az új vallás könnyebb, de a régi biztosabb*”.

Mit nem ér nekünk a teljes biztonság az örökkévalóság küszöbén!

A második következtetés pedig abban az elhatározásban öltön testet, hogy mi gyakorlati katolikusok akarunk lenni. Enélkül az Egyházhoz való tartozásunk mitsem használ, sőt csak növeli felelősségünket.

Hiszen mi hisszük s tudjuk azt, hogy Egyházunk minket az üdvösség révpartjára tévmentesen vezet; elénksabott törvényei csak jók s üdvösek és bő kegyelemeszközei nagyon megkönnyítik a keresztény élettel járó nehézségeket.

Legyünk tehát következetesek, férfiasak s határozottak: *tartsuk meg az egyházparancsokat!*

Az egyházparancsnok

Az egyházparancsokról általában

Az Egyház hatalma

Azok után, amiket eddig az Egyházzal elmondottunk, nem annyira bizonyítanunk, mint inkább csak kidomborítanunk kell azt, hogy a katolikus Egyház a lelkeknek egyedül hivatott s jogosult törvényhozója és kormányzója. Az isteni *Üdvözítő* apostolainak s jogutódaiknak azt mondta: „*Amint engem küldött az Atya, én is küldetek titeket*”. (Jn 20,21) Vagyis: amily hatalommal engem Atyám felruházott az Egyház megalapítására és kormányzására, oly hatalommal ruházlak fel én is titeket. Talán még világosabbak az Úrnak következő igéi: „*Ha (valaki) az Anyaszentegyházra sem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos. Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyben is; és amiket feloldoztok a földön, fel lesznek oldozva mennyben is*”. (Mt 18,17.18)

És íme az apostolok hatalmukat csakugyan gyakorlatba is vették. *Jeruzsálemben* összegyűlve *Szent Péter* elnöklete alatt elhatározták, hogy a zsidó szertartások a hívekre nézve többé nem kötelezők. *Pál* apostol parancsot ad arra nézve, miként kell az istentiszteletet megtartani. (1Kor 11,17) Elrendeli, hogy a nők a templomban hallgassanak s csak fődött fővel imádkozzanak. Viszont a férfiaknak fődetlen fővel kell az egyházi imákban résztvenniök. (1Kor 14,34; 11,4) A vérfertőztető korinthusit az apostol kiközösíti s megtérése után újból beveszi az Egyház közösségébe. (2Kor 11,5–8)

Éppoly bizonyos azonban az is, hogy *Krisztus* a törvényhozói s kormányzói hatalmat a hívek kizárásával egyedül az apostolokra s utódaikra hagyta. Valahányszor ugyanis az Úr a hatalom átruházásáról beszél, mindannyiszor egyenesen az apostolokhoz intézi szavát. A néppel ilyen esetekben semmi dolga, sőt annak kötelességévé teszi, hogy az apostolokra hallgasson: „*Aki titeket hallgat – úgymond apostolaihoz –, engem hallgat; és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött*”. (Lk 10,16)

És az apostolok is ennek teljes tudatában vannak. Mikor az áruló iskarioti *Judás* helyébe új apostolt választanak, nem hívnak népgyűlést össze, de még csak önmagukban sem bíznak, hanem az Urat kérik, hogy ő, ki mindenkinek szívét ismeri, mutassa meg, kit akar a két jelölt közül. És a megválasztott apostol – a hívek minden megkérdezése nélkül – „*elfoglalja a szolgálat és apostoli hivatal helyét*”. (Vö. ApCsel 1,24.25)

Lelki hatalmat az apostolok csupán olyanoknak engednek gyakorolni, akiket ők ezzel megbíztak s kézfeltevés által erre felszenteltek. Világos bizonyosság erre *Barnabásnak s Pálnak* küldetése. (ApCsel 15,21–25)

Nyilvánosan s a hívek minden legkisebb ellentmondása nélkül vallják, hogy hatalmuk nem a néptől, hanem onnan felülről vagy: „*Úgy tekintsen minket az ember – mond Szent Pál –, mint Krisztus szolgáit és az Isten titkainak sáfárait*”. (1Kor 4,1)

A pápa és a püspöki kar

Ez az apostoli hatalom és pedig egész teljességében a pápában, mint *Szent Péter* törvényes utódában székel, ő az egyedüli, ki misszióját az *egész* Egyházra s az *egész* világra kapta. Ugyanezért ő az, ki az *egész* Egyházra kötelező törvényeket hozhat. Az általános zsinatok határozatait is az ő helybenhagyása emeli törvényerőre. Ugyancsak a pápa az, aki az általános egyháztörvények (parancsok) alól felmentést adhat.

A püspöki kar – jóllehet a pápától függően – szintén *rendes s jogos törvényhozó* az Egyházban. A püspökök ugyanis az apostolok törvényes és közvetlen utódai s mint ilyenek azok hivatalát és hatalmát is örökölték, de mégis bizonyos *megszorításokkal*. Nevezetesen: a) az apostolok az isteni kinyilatkoztatásnak voltak eszközei, szócsövei s hit és erkölcs dolgában egyenként is tévmentességet élveztek: a püspökök ebben a kegyajándékban nem részesültek: b) az apostolok az *egész világra* kapták küldetésüket, a püspökök a pápa útján csupán *egyes területekre*, egyházmegyékre nyerik azt.

Már *Szent Péter* így inti az általa felszentelt püspököket: „*Legeltessétek az Istennek rátok bízott nyáját*”. (1Pet 5,2) *Szent Pál Titust* külön *Kréta* püspökének rendeli. (Tit 1,5) A *Milétusban* egybegyűlt püspököktől hajóba szállta előtt így búcsúzik: „Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, *melyen titeket a Szentlélek püspökké tett az Isten anyaszentegyházának kormányzására*”. (ApCsel 20,28)

Ugyanezért a püspökök – és pedig egyedül ők – a saját egyházmegyéjükben a törvényhozók. A káptalanok, az egyházmegyei zsinat, melyet időnként összehívni tartoznak (356. kánon), csupán tanácsadói tisztet tölthetnek be oldala mellett. Az egész Egyházat kötelező törvényeket azonban a püspökök nem hozhatnak s ilyenek alól fel sem oldhatnak. Ha a püspök, plébános vagy más pap általános egyházi törvények alól, minők pl. az „öt parancs”, felmentést ad, ezt csupán a pápától kapott felhatalmazás alapján s kivételes esetekben teheti.

Az egyházparancsok kötelező ereje

Az egyházparancsok, minthogy *Istent* helyettesítő, Istentől megbízott hatóság adja azokat, nem csupán jó tanácsok, lelki irányítások, hanem valóságos *törvények*. Olyannyira, hogy súlyosan vétkezünk, ha azok bármelyikét lényegesen megsértjük. Így halálos bűnt követ el az, aki alapos ok nélkül az ünnepi misét elmulasztja, a böjtöt megszegi stb.

Mindazonáltal az Egyház édesanyai szeretetéből méltán következtethetjük – s ebben minden erkölcstani író velünk egyetért –, hogyha egyes kivételes esetekben az egyházparancsok betartása *túlságos nehézségbe ütközik*, azok elvesztik reánk kötelező erejüket. Itt azonban csakis oly nehézségekről van szó, melyek nem magából a parancsból, hanem egyes külső, rendkívüli körülményekből erednek, aminő pl. némelyeknek betegsége, feltétlenül szükséges s túlságos nagy elfoglaltsága stb. Az olyan – úgynevezett – „belső nehézségek” azonban, amelyek már a parancs természetével járnak (mint pl. az éhség a böjttel, a szegény a gyónással), a törvény, a parancs alól fel nem mentenek.

Óvakodjunk tehát attól, nehogy az Egyház gyengéd, anyai szeretete bennünket parancsainak kevésrebecsülésére csábítson. Még kevésbé engedjük magunkat tévútra vezetni

némelyek hiú okoskodása által, akik ez egyházparancsokon egyszerűen túlteszik magukat, mert azokat csak a pápa, püspökök – tehát emberek – s nem maga *Isten* adta.

Igaz ugyan, hogy emberek hozták az egyházparancsokat, de olyan emberek, akikre vonatkozik az isteni ige: „*Aki titeket hallgat, engem hallgat*”. (Lk 10,16) Azt se feledjük, amit XVI. Lajos francia király mondott, mikor egyszer egyik egyházparancs átlépésére akarták rávenni azon címen, mert „*az csak emberektől származik*”. „Én még sohasem tapasztaltam – felelt a király –, hogy valaki, aki az egyházparancsokat megszegte, *Isten* parancsait szentül megtartotta volna.” A gyakorlatban elvégre teljesen egyre megy, vajon a parancs *Atyánktól, Istentől, avagy Anyánktól, az Egyháztól* származik-e. Megszegésük egyformán kárhozatba dönt, megtartásukért egyaránt kijár a mennyei jutalom.

Az Anyaszentegyház I. és II. parancsa

I.. Az anyaszentegyháznak szokott ünnepnapjait megüljed.

II. Ünnepnapokon misét becsületesen hallgass.

Az ünnepek történetéből

Ugyancsak vaskos kötetet lehetne az ünnepek keletkezéséről és történetéről összeírni. Elmondunk legalább annyit, amennyi minden művelt katolikust feltétlenül érdekel.

Az ünnepek eredete részint magára az emberi természetre, részint *Isten* kifejezett akaratára vihető vissza. Az ember ugyanis ösztönszerűen érzi, hogy nagyobbra született s többre hivatott, mint amit neki a szürke hétköznapi élet egyhangúsága adhat. Olykor-olykor ki akar bontakozni a megszokottból, kívánja lerázni a port lelke szárnyáról, óhajt szellemileg fölemelkedni, szóval: *ünnepelni*. Minthogy pedig az ember lélekből és testből áll, ám az ünnepi hangulat feltétele s szinte nélkülözhetetlen velejárója a pihenés, jobb ruha, ízletesebb táplálkozás s a felüdülés egyéb eszközei.

Nincs nép a földön, mely ne ünnepelne. Alkalmul szolgáltak erre már ősidőktől fogva a természet egyes jelenségei, nevezetesen az évszakok változása, továbbá nagy események, melyeknek emlékét meg akarták menteni a feledés kegyetlen hatalmától.

Az Ószövetségben *Isten* maga rendelt ünnepeket az ő népének, főleg azért, hogy kiváló jótéteményei szüntelen élénk emlékezetben maradjanak s a Messiás utáni vágyódás új meg új táplálékot nyerjen.

Nagyon világos, hogy a katolikus Egyháznak is megvannak a maga ünnepei.

Minthogy pedig az Egyház *Krisztus* titokzatos teste, élete pedig *Krisztus* életének folytatása, azért a katolikus ünnepek is – voltaképpen valamennyi – Krisztusra s az ő megváltói munkájára vonatkoznak.²

Ünnepeljük a született, feltámadott s Szentlelket elküldő *Krisztust*. Ünnepeljük benne az isteni szőlőtőkét, amely Szűz Máriában és a szentekben oly bő gyümölcsöket termett.

A katolikus életet az ünnepek oly bájossá, kedvessé teszik, mint a nap, hold s csillagok az égboltozatot. A liturgiában egyesül a nap és éj szépsége.

Az Úr ugyanis, a lelki nap, nem homályosítja el fenségével, hanem csak kiemeli a holdnak: a szent Szűznek s a csillagoknak: a szenteknek ragyogását.

A katolikus ember az ünnepek s a liturgia által szüntelen éli *Krisztust* és szoros kapcsolatban marad a szentekkel, főleg az *Isten Anyjával*. Nála a vallás nem pusztá elmélet, hanem igazi gyakorlat; az ünnep a megváltás és megszentelés eseményeinek nemcsak

² Alaptalan az a vád, hogy az Egyház ünnepei csupán pogány maradványok. Azt azonban el kell ismerni, hogy némely ünnepeket és szertartásokat az Egyház éppen azért rendelt határozott napokra, hogy a pogány ünnepségeket, látványosságokat kiszorítsa, helyettesítse s így a híveket azoktól könnyebben elvonja.

emlegetése, hanem valóságos kegyelemben dús megújhodása lelkében. Ebben van a katolikus liturgiának nagy jelentősége. Tágabb értelemben az Egyház szinte naponként ünnepel, amennyiben egyik-másik eseménynek vagy szentnek emlékét üli. Ez azonban inkább csak a liturgiára, szentmisére s zsolozsmára vonatkozik. A kötelező misehallgatás s munkaszünet által megszentelendő ünnepek száma azonban meglehetősen csekély. Az Egyház ebben tekintettel van az élet szükségleteire s változó társadalmi viszonyokra s azokhoz időről-időre bölcsen alkalmazkodik.

A középkor vallásos buzgalma nagyon felszaporította már az ünnepeket, annál is inkább, mert akkor még egyes megyéspüspököknek és tartományi zsinatoknak is megvolt a joguk, hogy parancsolt ünnepeket létesítsenek. A XV-ik században az ünnepek száma már mintegy 100-ra emelkedett. Nem csodálhatjuk tehát, hogy még a tudós s jámbor *Gerson* is az 1408-ban tartott *rheimsi* tartományi zsinaton felemelte szavát az ünnepek sokasága ellen.

Clemanges Miklós pedig 1416 körül könyvet írt újabb s újabb ünnepek behozatala ellen.

Végre *VIII. Orbán* pápa szent eréllyel megkezdte a kényes s nehéz kérdés rendezését, midőn 1642-ben „*Universa*” kezdetű bullájában a parancsolt ünnepek számát 34-re szállította le. XI. Kelemen pápa 1708-ban ezekhez még a *Szeplőtelen Fogantatás* ünnepét csatolta, úgy hogy ennek a két pápai rendeletnek értelmében az egyetemes Egyház 35 napon tartott parancsolt ünnepet. Ennek az ünneprendezésnek még ma is nyoma van az Egyházban, amennyiben ezeken a napokon csakúgy, mint a vasárnapokon, minden megyéspüspök s plébános a saját népéért köteles misézni.

Egyes országok kérésére a Szentszék idők folyamán még többet törölt a parancsolt ünnepek sorából. Legújabbán X. Pius pápa szabályozta az ünnepek számát. 1911. július 2-án kelt „*Supremi disciplinae ecclesiasticae*” kezdetű apostoli iratában, melyet kiegészít a szertartások bizottságának 1911. július 24-i határozata, az ünnepeket illetőleg a következőket rendeli:

Parancsolt ünnepek, melyeken súlyos bűn terhe alatt kötelesek a hívek szentmisét hallgatni s a szolgai munkától tartózkodni, csupán a következők: az év minden vasárnapja, *Karácsony* napja, *Újév* napja, *Vízkereszt*, *Áldozócsütörtök*, *Nagyboldogasszony* és *Szeplőtelen fogantatás*, *Péter és Pál* és *Mindszentek* ünnepe. Az új törvénykönyv (1918) újra szorosan kötelezővé tette s az előzőkhöz csatolta az *Úrnapot* is. *Szent József* ünnepe pedig csak ott maradt meg parancsolt ünnepnek, ahol azt eddig is, mint ilyet tartották. (Can. 1217. §. 3.)

X. Pius pápának fennidézett rendelkezése sokhelyütt, főleg édes hazánkban meglehetősen élénk hullámokat vert. Miért is a Szentszék indítatva érezte magát, hogy ahhoz 1912. május 3-án a következő magyarázatot csatolja:

A Szentatyának, midőn a kötelező ünnepek számát leszállította, nem volt szándékában az ünnepek jegyzékéből törölt napok ünnepségét mindenképpen megszüntetni, sőt óhajtja, hogy a templomokban ezentúl is ugyanoly módon s ha lehet, a nép ugyanoly részvételével ünnepeljék azokat. A Szentatya csupán a hívek lelkiismeretén akart könnyíteni, mikor megszüntette a misehallgatás s a szolgai munkáktól való megtartóztatás köteleességét e napokon. A lelkipásztorok tehát buzdítsák a híveket, hogy e napokon ezentúl is szentmisét hallgassanak.

Ezek alapján tehát a *magyar püspöki kar* úgy intézkedett, hogy a templomokban az istentisztelet rendje a nem parancsolt ünnepeken semmi változást sem szenvedjen s az iskolákban is szünet legyen. Nálunk az állami életben is megtartják a régi ünnepsorozatot.

Ezek szerint tehát édes hazánkban a parancsolt ünnepek a következők: *Húsvét* s *Pünkösöd* első napján kívül, melyek mindig vasárnapra esnek: *Karácsony* első napja, *Újév*, *Vízkereszt*, *Áldozócsütörtök*, *Úrnap*, *Szeplőtelen fogantatás*, *Nagyboldogasszony*, *Szent Péter s Pál* s *Mindszentek* ünnepe. Az úgynevezett ájtatossági ünnepek pedig, melyeken ti. a szentmisehallgatás s munkaszünet nem kötelező: *Karácsony*, *Húsvét* s *Pünkösöd* másodnapja,

Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó s Kisasszony napja s Szent István első királyunk ünnepe, amely utóbbi napon országos törvény értelmében dolgozni nem szabad.

Az új törvény értelmében tehát a templom védőszentjének ünnepe (búcsú-nap) és az ún. fogadalmi ünnepek is kötelező erejüket veszítették, sőt nem is szabad ilyeneket a Szentszék különös engedélye nélkül újra behozni.

Minthogy a szentmisehallgatás s munkaszünet törvényéről, mely vasárnapon s a parancsolt ünnepeken teljesen azonos, a harmadik parancsnál részletesen s kimerítően szólottunk, ennek újabb tárgyalásába nem bocsátkozunk. Értekezésünk azonban még egy, a gyakorlati életbe nagyon belevágó észrevételre nyújt alkalmat.

A katolikus lelkület, melyet a szeretet éltet s amely a lényeket éppen azért inkább a szellemben, mint a betűben s külső formában keresi, mindig hajlékony s engedelmes az Egyház rendelkezésével szemben. Ez a katolikus jellemnek egyik legigazibb vonása s ismertető jele. Nyakasság és csökönyösség viszont eretnekeket csinál, no meg oly katolikusokat, akikben az Egyháznak sem öröme, sem dicsősége nincsen. Nem élteti az ilyeneket az Egyház isteni Lelke. Olyanok, mint a hulla; egy ideig merevek, aztán feloszlásnak indulnak. Az igazi katolikus nem botránkozik, sőt inkább örömmel nyugszik meg az Egyház intézkedésein, helyesli és védelmezi azokat. Jól tudja, hogy *Krisztus* helytartója azon a magas polcon, amelyre *Isten* őt állította, sokkal messzebbre lát s így jobban is meg tudja ítélni, mi helyes s üdvös az Úr földi országára.

Helyesli tehát, ha az Egyház egyes ünnepek kötelező erejét megszünteti, mert bizonyosra veszi, hogy jó s bölcs okok készítették arra. Viszont, ha új ünnepet hozna be, miként van remény arra, hogy *Jézus Szent Szíve* ünnepét egykor még kötelezővé teszi, akkor, mint édes Anyjának, az Egyháznak hűséges fia, legnagyobb örömmel s készséges engedelmisséggel karolná azt fel.

Az Anyaszentegyház III. parancsa

„Bizonyos napokon a parancsolt böjtöket megtartsad és némely eledelektől magadat megtartóztassad...”

Miért kell böjtölnünk?

A böjtparancs csak oly régi, mint maga az emberiség. Ennek bizonyára az emberi természetben mélyen gyökerező okának kell lennie. Már az első ember a paradicsomban parancsot kap: „*a paradicsom minden fájáról egyél, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél*”. (Ter 2,16.17) Ami azonban a paradicsomi ártatlanság állapotában tisztán csak engedelmisségi gyakorlat volt, a bukás után valóságos orvossággá váltott. Az első bűn ugyanis felbontotta természetünkben Istentől megalkotott gyönyörű összhangot s az embert csaknem szenvedélyeinek prédául dobta oda. Beállott az a sajátságos helyzet, hogy a szabadakarat épsége mellett a bűn mégis bizonyos értelemben erkölcsi szükségesség lett. Maga *Szent Pál* a bennünk uralkodó *bűn-törvényről* beszél. Csak egy segíthet az emberen, örökösen vívnia kell a szent szabadságharcot önmaga s szenvedélyei ellen. Más szóval: szinte állandóan le kell magát győznie, meg kell tagadnia. Enélkül emberhez méltó életről szó alig lehet.

Ámbár ennek az önfegyelmezésnek az egész emberre, lélekre s testre egyaránt ki kell terjednie, de talán semmire sem oly fokban, mint az ínylet, a táplálkozás ösztönére. Az evés-ivás ugyan az a legszükségesebb eszköz, mely szervezetünket fenntartja, építi, de egyben összes szenvedélyeinket, nevezetesen ezek leghevesebbjét, legveszedelmesebbjét a nemi ösztönt fűti. Innen van, hogy aki gyomrának parancsolni nem tud, az nem fog többi

szenvedélyei fölött sem uralkodni. Igaz ugyan, hogy elméletben a mértékletesség is elég arra, hogy az embert rendben tartsa. Ámde a gyakorlat mást mutat. Tekintve ugyanis természetünk gyengéit a megengedettnél határszélein állandóan nem járhatunk anélkül, hogy itt-ott a tilosba át ne csapjunk.

Viszont az a szent erőszak, amellyel magunkat a mértékletlenség mezsgyéjétől visszaszorítjuk s magunkkal szemben mintegy offenzívába megyünk át, a legjobb biztosíték arra, hogy az erény álláspontját soha fel ne adjuk s az esetleges támadásokat sikerrel kivédjük.

Bőjtje utal továbbá a *vezeklés szükségessége*. A bűn ugyanis elégtételt követel. És az isteni igazságosság s irgalom egyik leggyengédebb megnyilvánulása, hogy elégtétel gyanánt az orvosság bevételezt írja elő.

Az ember a paradicsomban a tilos éték élvezése által bukott s azóta is a legtöbb bűnnek közvetve vagy közvetlenül a féktelen étvágy a forrása. A legjobb, legalkalmasabb penitencia tehát épen a böjt. *Isten* nem is késik azt az emberre szabni. Midőn az *Úr Noéval* szövetséget köt, a szivárványban megadja a reménység hídját a jobb jövő felé. De egyik feltételnek a böjttöt kötötte ki: „*minden, ami mozog és él, legyen nektek eledelül..., kivéve azt, hogy a húst vérével ne egyétek*”. (Ter 9,3.4)

Később a zsidó népnek részletes és sok önmegtagadást követelő étkezési törvényeket írt elő (lásd: Lev 11 és 17), sőt a szigorú értelemben vett böjttöt sem szűnt meg prófétái által hangsúlyozni, főleg ha nagyobb bűn kiengesztelése tette azt szükségessé vagy valamely nagy szerencsétlenség s csapás elhárításáért fordultak hozzá.

Így midőn a perzsa fogságba hurcolt zsidók megtudták, hogy ellenségeik Adár hó 13-án őket mind egy szálal ki akarják irtani, *böjttel* s egyéb penitencia-gyakorlatokkal igyekeztek a Mindenható oltalmát magukra kiesdeni. (Eszter 4,3) Mikor pedig *Jónás* a bűn fertőjében fetrengő *Ninivének Isten* nevében kihirdet: „*még negyven nap vagyom és Ninive elsüllyed, hívének a ninivei emberek az Istenben és böjttöt hirdetvén, szőrzsákokba öltözének nagytól kicsinyig*”. (Jónás 3,4.5)

Az ember tehát szinte ösztönszerűleg érzi, hogy a böjt irgalomra hangolja Istent, kiengeszteli s lecsillapítja megérdemlett haragját.

Mínt hogy pedig a böjt az, amely leginkább biztosítja az emberben a felsőbbiséget a szellemnek az anyag, a léleknek a test felett, nagyon világos, hogy már csak ezáltal is *minden erénynek, nagy tetteknek s érdemeknek termékeny édesanyja*. Nevezetesen a tisztaságnak a böjt a tápláléka. A magasabb imaélet pedig böjt nélkül szinte elképzelhetetlen. Ugyanezért a Szentatyák s egyházi írók a böjt magasztalásában szinte kifogyhatatlanok. Valóságos himnuszokat zengnek a böjt dicsőítésére. Elég legyen csak *Szent Vazult* idéznünk:

„Tudjuk, hogy *Mózes* böjttel készült a (*Sinai*) hegyre felszállni s nem is merte volna másként a füstölgő hegyormot megközelíteni s a ködhomályba behatolni, hacsak lelkét böjt által meg nem erősíti. Böjt által nyerte a parancsokat, melyeket *Isten* ujjá táblára írt. Böjt eszközlé ki a hozott törvényeket a hegy magasán; míg ott lenn a falánkság volt az, mely a népet bálványimádásra vitte s beszennyezte. Leült – úgymond az Írás – a nép enni-inni és felkelt játszani. Negyven napi fáradságot s kitartást – mialatt *Isten* szolgája állandóan böjtölt és imádkozott – a népnek egyetlen ittassága tönkretett. Mert az *Isten* ujjával írott táblákat, melyeket a böjt megszerzett, széttört a részegség: a legszentebb próféta ugyanis méltatlannak ítélte, hogy *Istentől* törvényt kapjon az a nép, melyet a bor megrészegített. Tehát egyetlen pillanat alatt a nép, melyet az istentisztelethez annyi csoda oktatott ki, csúfosan az egyiptomi bálványimádásba süllyedt. E kettőt egybevetve nyilvánvaló, hogy míg a böjt *Istenhez* vezet, az élvezet elrabolja az üdvösséget. Mi gyalázta meg *Ezsaut* s tette testvére szolgájává? Nemde egyetlen tál étel, melyért elsőszülötti jogát eladta? Sámuel pedig nemde böjttel támogatott imádság ajándékozta édesanyjának? Mi tette a leghatalmasabb Sámson

legyőzhetetlenné? Nemde a bűjt, mellyel őt szülője méhében foganta. Bűjt foganta, bűjt táplálta, bűjt tette férfiúvá ... Bűjt szülte a prófétákat, megszilárdítja, erősíti a hatalmasokat. A bűjt a törvényhozóknak bölcsessége, a léleknek legjobb őre, a testnek biztos kísérője, az erős férfiaknak pajzsa s fegyvere, a bajnokoknak s harcosoknak gyakorlótere.

Ezenkívül a bűjt elűzi a kísértéseket, táplálja a jámborságot, a józanságnak társalakója, a mértékletességnek megalkotója. A háborúban bátorságot ad, a békében nyugalomra oktat. A nazareust³ megszenteli, a papot tökéletessé teszi.

Bűjt nélkül ugyanis nemcsak a mi titokzatos imádandó áldozatunkat érinteni nem szabad, de tilos volt még az ószövetség jelképi áldozatait is megközelíteni. Bűjt eszközölte ki *Illésnek* a nagy látomást. Miután ugyanis negyvennapos bűjttel lelkét megtisztította, válott érdemessé, hogy barlangjában – amennyire embernek lehet – *Istent* megpillantsa.

Mózes a törvényt újból átvévén, a bűjthöz megint csak visszatért. Ninive lakói, ha csak velők együtt barmaik is nem bűjtölnek, a végromlást el nem kerülnek. És a pusztában kik hullottak el? Nemde, akik hús után epedtek...” (Sz. *Vazul*: Homilia de jejunio ante medium.)

Szent Egyházunk pedig – mondhatnók – mindezt a bűjti prefációnak ezekben a szép szavaiban összegezi: „Valóban méltó s igazságos, méltányos s üdvös... neked mennyei Szentatyánk hálákat adnunk, aki a testi bűjt által elfojtod a vétkeket, felemeled a szellemet, erényt s jutalmat osztogatsz. A mi Urunk *Jézus Krisztus* által...”

Reánk, keresztényekre mindezekhez a bűjtre még egy hathatós és fenséges indítóokot csatol az *Úr Jézus* példája.

Miután ugyanis az *Üdvözítő* a keresztséget *János* kezéből felvette, átkelt a *Jordánon* s *Jericho* viruló síkján keresztül *Júda* pusztaságába vette útját. Kietlen, fagyasztóan elhagyott, magányos vidék ez. Kopasz, sárgásbarna sziklás hegyek emelkednek ki a mély völgyekből s éles, hegyes hasadékaikkal meredeznek az ég felé. Azt mondják, hogy ami a haldokló hörgése a fülnek, az a szemekre itt a nyomorúságos, kiéhezett állat- s növényvilág.

Ezen a kietlen tájon magaslik a többi fölé a hegy, melyet a mai napig *Quarantániának* vagy másként „ördöghegynek” neveznek. Nehéz, meredek út vezet fel reá, melyre ne lépjen az, ki szédülni szokott. Egyes helyeken csupán a sziklafalat tapogatva s a vállal súrolva juthatni előre. Ebben a mészhegyben mesterséges s természetes barlangok bőven akadnak. Az elérhető legmagasabb az, amelyet az *Úr* a hagyomány szerint magának elfoglalt. Az arabok a jelen időkig „*Seidna Issá*”-nak, az „*Úr Jézusénak*”, nevezik. A kegyelet kápolnává alakította, amelyből az állandóan táplált mécses elvilágít a messze-messze pusztaságba. Mintha az egykor itt tartózkodó isteni Szív lángja volna, hívogatva maga után bűjtre, imára, küzdelemre, penitenciára...

Mert az *Úr* ide – s pedig a legzordabb évszakban – azért jött, hogy negyven napot a legszigorúbb bűjtben töltsön, állandóan imádkozzék s visszaverje az őt különböző oldalról megtámadó heves és erőszakos ördögi kísértéseket.

Minden időkre szóló példát akart ezáltal adni, hogy az apostoli életre, melynek küszöbén ő is állott, hosszas ima, *bűjt* s penitencia által kell előkészülni. Az apostoli élet feltételezi a mindezekben való járatoságot.

Lelkeket jött ugyanis Urunk a pokol bilincseiből kiszabadítani. Ámde az „erős” csak az erőszaknak enged, annak az erőszaknak, melyet *bűjt* s penitencia által önmagunkon veszünk.

Isten országát akarta *Krisztus* itt a földön megalapítani. Kell, hogy állandóságot, erőt, küzdőképességet adjon neki. Erről gondoskodik negyvennapos imája, bűjtje s megkísértetése által. Mert ennek kegyelemmel teljes folytatása az *Egyház* negyvennapos s többi bűjtje, melyekben évről-évre újra talpra áll, megedződik s fokozottan harcképes lesz, mint a hadsereg a manőverekben. A nagybűjt a sátán hatalma ellen a mennyországért küzdő lelki hadseregnek, az Egyháznak, évi hadgyakorlata.

³ Az ószövetségnek kb. szerzetesei voltak ezek.

Az egyházi bűjtparancs történetéből

Az előzőekben felsorolt fontos okok, melyek a bűjtöt csaknem nélkülözhetetlenné teszik, nevezetesen az Úr Jézus példája, már kezdettől fogva a híveket arra ösztönözték, hogy magukra önként bűjtöket szabjanak. Erre utalta őket a *Megváltó* határozott kívánsága is. Midőn ugyanis *Keresztelő János* tanítványai felvetették Urunk előtt a kérdést: „*Miért bűjtölünk gyakorta mi és a farizeusok, a te tanítványaid pedig nem bűjtölnek?*” Jézus ezt a feletet adta: „*Vajon kesereghet-e a vőlegény násznépe, míg velük van a vőlegény? Eljönnek pedig a napok, mikor elvételik tőlük a vőlegény; akkor majd fognak bűjtölni.*” (Mt 9,14.15)

Az apostolok kétségkívül meg is feleltek az Úr akaratának s az Egyházban bizonyos bűjtöket rendelték el. A bűjt tehát ősrégi, apostoli intézmény. Lényegében mindenkor megvolt, jóllehet terjedelme és szigora különböző helyeken s időkben nagy változatosságot tüntet fel.

Annyi beigazolt dolog, hogy már az apostoli időkben a hívek szerdán és pénteken szigorú bűjtöt tartottak. Bűjtöltek továbbá nagypénteken s nagyszombaton is. *Tertullian* (160–220) beszél évenként kétszer tartott heti bűjtről. A negyvennapos bűjt azonban, úgy látszik, csak a IV. századtól kezd az Egyházban általánossá válni. Némely helyen, főleg a szerzetesek s papok, a bűjtöt még a negyven napnál is jóval hosszabb időre terjesztették ki. Ennek történelmi emléke máig fennáll a „hetvened, hatvanad s ötvened vasárnapok” elnevezésében.

Azt a gyakorlatot, melynél fogva a nagybűjt hamvazószerdán veszi kezdetét, *II. Orbán* pápa 1091-ben a *beneventi* zsinaton iktatta az Egyház törvényei közé.

A kettős bűjtparancs

Bűjt alatt ősi hagyomány szerint két dolgot értünk. Az egyik a némely, főleg *húsételektől* való tartózkodás, a másik pedig a szoros értelemben vett bűjt, vagyis a táplálkozásnak a legszükségesebbre való korlátozása, a természetnek bizonyos fokú kiéheztetése.

Voltak sokan, kik azt hitték s tanították, hogy a hústól való tartózkodás a szigorú bűjt lényegéhez tartozik s így e kettős gyakorlat egymástól elválaszthatatlan. Az e kérdés felett támadt vitát *XIV. Benedek* pápa „*Non ambigimus*” kezdetű apostoli irata döntötte el (1741. május 30.), melyben kijelenti, hogy azoknak, kik a húsevés tilalma alól felmentést nyertek, ezzel még nincs megengedve, hogy napjában többször jóllakjanak. Világosan utal ezzel a pápa az Egyház kettős bűjtparancsára, amelyek közül az egyik az ételek *minőségét*, a másik pedig a *menyiségét* szabályozza. Sajnos ez utóbbi, szintén fontos s üdvös törvény sokakra nézve ma már mintha nem is léteznék. Az évről-évre hirdetett, a templomok ajtaján kifüggesztett bűjt-rendeletnek idevágó cikkei, pontjai a hívek nagy tömegére szinte írott malaszt maradnak.

Nem tagadható ugyan, hogy főleg napjainkban nem kicsiny azok száma, kik magukat a szigorú bűjt alól tényleg felmentve érezhetik, de viszont az egyházi fegyelem súlyos sérelme volna s a lelkekre nem kis veszélyt jelentene, ha azok is, kik a szigorú bűjtöt megtarthatnák, arról tudomást sem vennének vagy magukat azon könnyelműen túltennék.

Az alábbiakban tehát részletesen megismertetjük s pedig külön-külön mind a két bűjti törvényt. Tesszük ezt abban a reményben, hogy a felvilágosítás el fog oszlatni nem egy hamis s elfogult ítéletet, s öntudatos s lelkiismeretes törvénytartásra fog serkenteni.

A) „Némely eledelek” tilalma

Ezzel a paranccsal kezdjük, mint amely közismertebb s sokkal többekre terjed ki, mint a szigorú bűjt. Hogy mit ért az Egyház a „némely eledelek” alatt, melyektől „bizonyos

napokon” meg kell magunkat tartóztatnunk, világosan s szabatosan megmondja az új törvénykönyv 1250-ik kánonja:

„A megtartóztatás törvénye tiltja a hús és a húsleves használatát; nem tiltja a tojást, a tejtermékeket és bárminemű állati zsír használatát.”

Általános ősi gyakorlat szerint tehát az Egyház határozott napokon a húst tiltja. Miért éppen a húst? Mert a hús az emberek nagy többségére nézve a legízletesebb s egyike a legtáplálóbb étkeknek. Az arról való lemondás tehát legjobban megfelel a böjt céljának, ami az önmegtagadás s az érzékiség fékezése. Aki a húst nem szereti, az a megtartóztatással, ha nem is önmegtagadást, de legalább is *engedelmességet* gyakorol s a törvény célját legalább részben megvalósítja. Ellenben megengedi Egyházunk böjti napon a *halat*.

Hogy azonban a hús és hal fogalma alatt böjti szempontból mit kell értenünk, arra nézve hiába keresnénk természetrajzi vagy egyéb tudományos könyvekben eligazodást. E pontban csupán az Egyház kifejezett akarata s az általa nyíltan vagy hallgatagon elismert szokás lehet az irányadó.

Mit értünk „hús” alatt?

Hús alatt az Egyház jelen böjtfegyelme szerint általában a szárazföldön élő, melegvérű, emlős állatok s madarak testét értjük. Ide kell számítanunk a test minden alkatrészét, tehát a vért, csontot s agyvelőt s *szalonnát* is, hacsak ez utóbbiakra nézve az Egyház egyes vidékeken felmentést nem adott, vagy az általános törvényellenes szokást hallgatagon el nem ismeri. Külön megtiltja az egyháztörvény a *húsleves*t. Nem szabad tehát azt böjti napon sem önállóan, sem más étkekbe elegyítve élveznünk. Ellenben a régi szigorúbb gyakorlattól eltérőleg az egyháztörvény nem tekinti többé már húsnak az állati termékeket, minő a tojás, tej, vaj, túró, sajt s bármely állati zsiradék. Ez utóbbit nemcsak más ételek készítésére, hanem miként a tejtermékeket, külön tápláléknak is szabad használni, pl. kenyérre kenni.⁴

Ugyancsak meg van engedve az állati zsiradékból s tejből készülő *margarin* is, mellyel a vajat szokták helyettesíteni. Semmi akadály a *Maggi*-féle levesízesítő használatának, mint amely tisztán növényalkatrészekből készül.

Mit értünk „hal” alatt?

A hálnak, mint kevésbé ízletes s tápláló ételnek élvezetét böjti napokon már régtől fogva megengedi az *Anyaszentegyház*. Hálnak számítjuk elsősorban a vízben élő hidegvérűeket, nevezetesen a szoros értelemben vett halakat, aztán békákat, teknősbékákat, csigákat, kagylókat, osztrigákat, rákokat. Sőt oly helyeken, ahol eddig jóhiszemű általános szokás volt, élvezhető oly emlős állatok s madarak húsa is, melyek a *közfelfogás szerint* szinte állandóan vízben élnek s hallal táplálkoznak. Mindez az Egyház hallgató beleegyezésével történik, amelyre még az esetben is nyugodtan támaszkodhatunk, ha a tudomány az illető állatok természetére, életmódjára vonatkozólag más megállapodásra jut is. Ily emlősök pl. a vidrák, hódok, fókák, rozmárok. Böjti ételnek számít némely (feketelábú) vízimadár, amelyek közé valószínűleg a szárcsa is tartozik.

A törvényszegés súlya

Miként általában az egyháztörvények, úgy a böjtparancs is halálos bűn alatt kötelező. Súlyosan vétkezik tehát az, aki tiltott napon *igazolatlanul* számottevő húsmennyiséget eszik. Jelentékeny mennyiségnek e szempontból az erkölcsi írók mintegy 60 grammot tartanak.

⁴ „Condimentis ex adipe animalium... etiam *per modum cibi* uti licet.” Noldin II. 690. oldal. 1923. (Vö. 1250 kán.)

Bocsánatosan vét tehát az, aki ennél kevesebb húst vagy olyan ételt élvez, mely, mint a húisleves, aránylag igen csekély húanyagot tartalmaz s kevésbé fontos mentőök is elég, hogy az teljesen büntetlennek legyen mondható.

A böjtszegés pedig annyiszor ismétlődik, tehát annyiszor *külön* bűn, ahányszor valaki húst eszik. Aki tehát pénteken reggel, délben és este ennék húst, nem egyszerűen böjtszegésről, hanem *három* böjtszegésről volna köteles magát vádolni.

A bűn azonban – nagyon világos – itt is csak akkor kezdődik, midőn a *tilalomnak tudatára* ébredünk s ennek ellenére az evéssel még sem hagyunk fel. Mert nem a húsevés szennyezi be a lelket, hanem a tudatos *engedetlenség*, melyet azzal elkövetünk. Aki tehát csupán tévedésből ennék húst s mihelyt észreveszi, az evést nyomban félbeszakítaná, teljesen hiábavaló dolgot cselekednék, ha azt mégis meggyónná. Viszont oktanul s bűnös módon járna el az, aki *tudatosan* folytatná a húsevést csakis azon a címen, mert már amúgy is evett s „megszegte a böjtöt”.

Az egyszer bűnös vagy büntelen módon elmulasztott, megszegett böjtöt sohasem vagyunk kötelesek más napon pótolni; de nem is vagyunk jogosultak a böjtöt önkényesen más napra áttenni.

Kiket kötelez?

Bizonyos napokon hústól való tartózkodásra Egyházunk minden hívét kötelezi, aki a *hetedik életévét* már betöltötte és pedig az *egész élete végéig*, míg csak a parancs betöltésére képes.

Ámbár a hét éven aluli gyermekekre, akiknek átlaga ti. a józan ész használatát még el nem érte, e törvény egyáltalában nem vonatkozik, mindazonáltal *a jó nevelés érdeke* is azt kívánja, hogy az egyházi parancsok hű betartása már akkor a gyermek szokása, szinte második természete legyen, midőn még arra kötelezve nincsen.

Kik vannak kivéve?

Az Egyház, mint jóságos anya, ahogy ezt már fent említettük, senkire sem szándékszik túlnehéz terhet rakni. Miért is nem veti e szóban forgó törvénye alá, kik annak teljesítésére erkölcsileg képtelenek. Ezenfelül, ha megfelelő okok forognak fenn, felmentéssel gondoskodik a lelkiismeretek biztonságáról és épségéről.

Itt azokat az eseteket soroljuk fel, amelyben az *Egyház általános törvénye szerint minden felmentés* nélkül a hústól való tartózkodás nem kötelező. Ki vannak tehát véve a húsevés tilalma alól:

a) A kolduló szegények, kik azt ehetik, amit alamizsnaként kapnak.⁵

Nélkülözés címén menthető a szegény napszámos is, ki száraz kenyerét kis szalonnával ízesíti.

b) Betegek, üdülők, gyomorbajosok, kiknek a böjti étel jelentékenyen ártana. Az ilyenek nyugodtan követhetik a *lelkiismeretes* orvos véleményét, aki őket ugyan fel nem mentheti – mert erre semmi hatalma nincs –, de megállapíthatja, hogy húsetelre szorulnak.

Az áldott állapotban levő vagy kisdudüket tejükkel tápláló anyák is olykor mentve érezhetik magukat e törvény alól. Az előbbieket, ha nagyon gyengéknek érzik magukat; az utóbbiak, ha beteges gyermeküket különben kellőképpen táplálni nem tudnák.

c) Munkások, kiknek foglalkozása *túlságosan* kimerítő avagy oly természetű, hogy étvágyukat *teljesen* elrontja s így őket a böjti étel megemésztésére alkalmatlannak teszi.

Ide sorolhatjuk a vas- és üvegöntőket, gyári gépek, mozdonyok fűtőit.

⁵ Az ilyeneknek adhatunk is húst, ha egyebünk nincs, vagy különben megromlanék.

d) Végül mentve vannak mindazok is, kik máshoz, mint húsételhez alig, vagy éppen nem juthatnak. Ilyenek:

1. A feleség, gyermekek s szolgák, kiknek a *ház feje böjti ételt nem, ad*, nem enged. A szolgák azonban ilyen helyen csak addig maradhatnak, míg más megfelelő helyhez nem jutnak.

2. Az utasok, kik a vendéglőkben böjti ételt hiába kérnek s *másként magukról gondoskodni nem tudnak*.

3. A vendégek, kik a meghívást *nagy* kellemetlenség nélkül ki nem kerülhetik, vagy váratlanul csakis húseledelt kapnak az asztalra, melyet *sértés nélkül* vissza nem utasíthatnak. Szóval, magában véve az, hogy *vendégek vagyunk* s még kevésbé, hogy vendéget fogadunk, nem mentesít a böjtparancs alól, hacsak egyéb *fontos* ok is hozzá nem járul.

4. Ha csupán véletlenségből készült számunkra húsos ebéd vagy vacsora, az eljárás a következő: Az oly fogást, melyben a hús inkább csak ízllettető, mint pl. a húslevesben, ilyen körülmények között bűn nélkül elfogyaszthatjuk. Ha a húst a többi fogás mellett könnyen mellőzhetjük, meg kell azt tennünk. Amennyiben az ebéd vagy vacsora *tisztán húsételből áll*, csak nagyobb kellemetlenség vagy kár igazolná, hogy azt megegyük.

5. A húsevést tiltott napon magában véve még nem teszi megengedetté, hogy a kapható böjti étel *silányabb és drágább*, mint a húsos, sem pedig az, hogy a fennmaradt hús különben megromlanék, hacsak az illető szűkös anyagi viszonyainál fogva az ily károkat nagy nehézség nélkül el nem viselheti. Az ilyen eseteknek kellő előrelátással s beosztással kell elejét venni.

Amennyiben pedig kétségben vagyunk, hogy az elősorolt körülmények nálunk is fennforognak-e, avagy más akadályok gördülnek a böjtölés elé, forduljunk bizalommal az egyházi hatósághoz (plébániához), melynek módjában van felmentés (dispenzáció) által rajtunk segíteni. Erről alább még beszélni fogunk. A felmentés kérése a keresztyén alázatosság szép ténye, megnyugtatója a lelkiismeretet és elhárítja mások megbotráncozását.

Néhány indítók

1. Hogy a tiltott napokon magunkat még áldozatok árán is a húsételtől megtartóztassuk, indítson először is a *szeretet Jézus Krisztus*, a mi isteni üdvözítőnk iránt. *Egyházunk* éppen azért rendelte pénteki napra a böjtöt, mert Urunk ezen a napon adta oda sok kínok között testét s véréát miérettünk. Hogyan?! és mi ne tudnók – hálából, kegyeletből – azt a néhány falat húst odaadni érte?

2. Ehhez járul az *engedelmesség* anyánk, az *Egyház* iránt. Az engedelmesség nagyobb magánál a megtartóztatás érdeménél is, mert „*jobb az engedelmesség, mint az áldozatok*”. (1Sám 15,22) Ez tehát a *főddolog a böjtben* is. Minden alapot nélkülöz tehát a protestánsoknak s rossz katolikusoknak az a közismert ellenvetése, hogy *Krisztus* szavai szerint „*nem az fertőzteti meg az embert, mi bemegyén szájába, hanem az fertőzteti meg az embert, mi a szájából jő*”. (Mt 15,11) Az effajta bölcsék olvassák csak tovább is Szent Máténak ugyanazt a fejezetét s néhány verssel alább (18.) viszont azt találják: „*amik ... a szívből származnak ... azok fertőztetik meg az embert*”. Az engedelmesség, az egyházi parancs megvetése pedig kétségkívül a szívből jön. Ez az, nem pedig az étel, ami az embert megfertőzteti, bűnössé teszi s kárhozatba döntheti. „Nem az alma tette Ádámot tisztátalanná – mondja idevágón *Szent Ágoston* –, hanem Ádám az almát.”

A vallásos engedelmességnek hősi példáira akadunk már az Ószövetségben az Egyházat akkor törvényesen képviselő zsinagóga iránt. Az agg *Eleazárt* még szája felfeszítésével is kényszeríteni akarták a tilos húsétel élvezetére, „*Ő pedig a dicsőséges halált inkább választván, mint a gyűlöletes életet, önként méne a kínra.*” „*És midőn már halálra veretett, felfoháskodék, mondván: Uram, kinek szent tudománya vagy, te jól tudod, hogy midőn a*

haláltól megszabadulhatnék (ti. ha a húst megette volna), testemben kínos fájdalmat szenvedek; de lelkem szerint a te félelmedért örömet szenvedem ezeket. És csakugyan ily módon múlék ki az életből, nemcsak az ifjaknak, hanem az egész nemzetnek az ő halála emlékeztet az erény és erősség példája gyanánt hagyván.” (2Mak 6,18–31)

Hősi példáját találjuk az engedelmességnek keresztény őseinkben is. Ők, mikor böjtöltek, nemcsak a hústól tartózkodtak, hanem minden állati terméktől: tejtől, vajtól, tojástól stb. is. Beérték kenyérrel és vízzel, amelyhez legfeljebb csekélyke só s aszaltgyümölcs járult. Még akkor sem törték meg a negyvennapos böjtöt, mikor *Jusztinián* császár éhínség idején osztatott ki húst közöttük.

Minő szégyen volna reánk tehát darab húsert odadobni lelkünk ártatlanságát, a megszentelő malasztot, *Isten* barátságát s az örök boldogságot!

Félre az emberi tekintettel!

Mert ez az, ami legtöbb embert – a könnyelműségen kívül – böjtszegésre indít.

Kövessük a jellemes, buzgó katolikus *Larochefoucauld Bisaccia* herceg példáját, aki Franciaország követe volt az angol udvarnál. Mikor több ízben pénteken kapott meghívást az udvari ebédre, minden esetben kitért e kitüntetés elől. Mikor pedig *Viktória* királyné emiatt kérdőre vonta, őszintén kijelentette, hogy nagy zavarban volna, ha mint hithű katolikusnak, pénteken a húsetelt vissza kellene utasítania. A királynő erre újra péntekre hívta meg, de egyben biztosította, hogy nem fog kelleni lelkiismerete ellen cselekednie. És saját jobbjára, tehát díszhelyre ültette a meggyőződését rendületlenül valló herceget s csupán böjtös ételt szolgáltatott fel neki.

Gróf Koháry Istvánt, *Fülek* várának hősi védőjét, királyhűsége miatt a pogány törökkel szövetséges protestáns *Thököly* elfogatta s 23 napon kenyéren s vízen böjtöltette. Három nyomorúságos év után végre kiszabadult börtönéből. Mikor később a böjtparancs pontos betöltése miatt ezt a nagy katolikust ócsárolták, csak annyit felelt: „Ha kész voltam három esztendeig éhezni uralkodómért, nem illik-e, hogy még inkább készen legyek erre Uram és *Istenem* kedvéért?

Az ilyen elvhűség csak tiszteletet, bizalmat s nagyrabecsülést ébreszt minden hozzáértő ember lelkében, ha azt a gyakorlatban talán nem is utánozza.

Midőn *Montesquion*, előkelő úrhölgy, *Napoleon* császár asztalánál pénteki napon irulva-pirulva zsemléjére vaját kenetett s beérte azzal, minthogy csupa húsos ételt szolgáltak fel, mindenki azt hitte, hogy ezzel a böjtszegés elleni néma tiltakozással elveszti a világ urának kegyeit. De tévedtek. *Napoleon* ezt a hitvallást annyira megbecsülte, hogy a bátor s buzgó asszonyt tulajdon gyermekének nevelőnőjévé tette.

Szépen megtisztelte *Roosevelt*, az Egyesült Államok protestáns elnöke *Apponyi Albert* gróf vallásos meggyőződését, midőn tiszteletére – péntek lévén – böjti ebédet adott, „mert – mint mondá – nekem most kedves vendégem van, kinek vallásos lelkiületével ellenkezik, hogy pénteken húst egyék, míg a többi vendég vallása ellen nem vét, ha pénteken húst nem eszik”.

Nem fog-e megártani?

Hogy a hústól való tartózkodás nem ártalmas az egészségre, a tudomány s tapasztalás egyaránt igazolják. Sőt vannak tekintélyes orvosok, kik sok betegség okozójának, minők pl. némely vesebajok, köszvény stb. egyenesen a túl gyakori s bő húsevést tartják s maguk részéről heti két böjti napot ajánlanának. A *Szent Brúnó* által 1086-ban alapított *karthauziak* s más szerzetesrendek egész életükre lemondanak a hús élvezetéről s íme igen sok éri meg közülök jó egészségben a 70–80, sőt 100 esztendő is.

A világháború alatt maga az állam volt kénytelen „hústalan napokat” előírni; és senkiről sem tudjuk, hogy *emiatt* megbetegedett volna, sőt igen sokan, kik vallásos indítókából a világ kincséért sem böjtöltek volna, azt tapasztalták, hogy böjtölni nemcsak lehetséges, hanem még hozzá az embernek egészségére is válik.

*

Azoknak a napoknak jegyzékét, melyen húst enni tilos, könnyebb áttekintés kedvéért a kettős böjtparancs tárgyalásának legvégére hagytuk. (Lásd a [80. oldalon](#).)

B) A szigorú böjt

Már ősi időktől fogva s pedig a némely ételektől való tartózkodással kapcsolatban ismerték s gyakorolták a *szigorú böjtöt*. Isteni eredetűnek azonban az Egyház mai negyvennapos és egyéb szigorú böjtje legfeljebb annyiban mondható, amennyiben az Úr Jézus arra nyomatékos példát adott. Az apostolok – kétségkívül – már rendelték ily böjtöket. A mai alakjáig azonban csak a gyakorlat fejlesztette, amelyet aztán az Egyház törvénnyel szentesített.

Az első időkben a *szigorú böjt* ugyancsak megfelelt nevének. Csupán kenyeret, sőt s száraz növényételeket volt szabad enni s azt is csak naplementekor. *Aquinói Szent Tamás* idejében már délután három óra tájt volt nagyböjtben az egyszeri étkezés. A XIV. századtól fogva, mint rendszeren, déli 12 órakor végzik a főétkezést, este pedig csekély „*kollációt vettek*”. Kolláció voltaképpen azt a lelki beszélgetést s oktatást jelenti, melyre a szerzetesek esténként összegyűltek s amely alkalommal szabad volt valamit inniok s – hogy ez meg ne ártson – hozzá néhány falatot enniök. Ezt a szokást aztán átvették a világiak is a „*kolláció*” elnevezéssel egyetemben. Még később gyakorlatba jött némi reggeli is. Ezt a szokást emelte törvényerőre Egyházunk az 1251. kánon 1. §-ában: „*A böjt törvénye azt írja elő, hogy napjában csak egy étkezés legyen; nem tiltja azonban, hogy reggel és este ételt vegyünk magunkhoz; az étel mennyiségét és minőségét illetőleg az egyes helyek szokását kell követni*”. Vegyük most már részletesen.

Egy étkezés

Az egy étkezés alatt Egyházunk az egyszeri teljes jóllakást érti, melyet kivétel nélkül az év minden napján megenged. Ez alkalommal az étel mennyiségét illetőleg csupán a keresztény mértékletesség a kötelező. Ha ennek határát túllépjük, az erény ellen vétünk ugyan, de böjtöt nem szegünk.

A főétkezést nem szabad fontos ok nélkül túlságosan – mondjuk 2–3 óránál hosszabbra – nyújtani s egyfolytában kell elvégezni. Félórás megszakítás azonban mitsem számít. Amit *ennyi* idővel előbb vagy utóbb eszünk, bármily okból történjék is az, még a főétkezéshez számít. Kellő ok nélkül ennél nagyobb hézagot engedni meg magunknak, bocsánatos hiba volna, sőt halálosan vétkeznék az, ki megszakított nagyböjti ebédjét fontos ok nélkül egy óránál hosszabb idő után folytatná. Ily fontos ok volna azonban az ebéd megszakítására, ha pl. a papot vagy orvost akár néhány órára is súlyos beteghez hívják.

A reggeli

Általános szokás szerint, melyet újabban az Egyház is hivatalosan elismert, szigorú böjti napon is szabad reggel *valamit* magunkhoz vennünk. Ez a reggeli rendszeren csak könnyebb ételből álljon, minő pl. a tej, kávé, tea, csokoládé kevés kenyérrel, úgy hogy a táplálóanyag az

egészben ne nyomjon *körülbelül 60 grammnál*⁶ többet. Ez különben nem sokkal több vagy kevesebb, mint amennyit a mi vidékünkön úri családoknál reggelizni szoktak.

Esti kolláció

A szigorú böjti vacsora szintén csupán könnyebb élelemből álljon s ha újabban az Egyház a húsételt ez alkalommal is megengedi, ez csak kis mértékben, mintegy mellékesen szerepeljen. Az este magunkhoz vett tápanyag ne haladja túl a *240 grammot*. Ez körülbelül annyi, mint a rendes vacsorának fele, vagy az ebéd (teljes jóllakás) negyede, miért is a lelkiatyák rendszeren ezt a mennyiséget szokták zsinórmértéknek megjelölni. *Ennyit* azonban bárki ehetik, még ha esetleg – tekintve gyenge emésztőképességét – jóllaknék is vele.

Az étkezés ideje

A mi vidékünkön a főétkezés ideje általános szokás szerint déli 12 óra tájt van. Ahol azonban 11 órakor szoktak rendszeren ebédelni, nem szükséges a böjt miatt ettől eltérni. Még *korábban* tenni a böjti ebédet csak megfelelő okból szabad. (Pl. utazás, gyengébb szervezet stb.) Délnél *későbbre* azonban az étkezést minden különös ok nélkül tolhatjuk, annál is inkább, mert ez csak annál megfelelőbb az ősi szokásnak s a böjt céljának.

A reggeli s vacsora ideje nincs szorosan megállapítva. Az étkezés időpontjait eltolni vagy esetleg az egyes étkezéseket (pl. ebédet a vacsorával) felcserélni nem érinti a böjtnek lényegét, miért mindig – legalább is nagy bűn nélkül – eshetik meg, sőt megfelelő okból teljesen büntelen.

Az ital

A felsorolt étkezési alkalmakon kívül napközben táplálékot magunkhoz venni nem szabad, miért is a tízórainak s uzsonnának el kell maradnia. Az ital azonban nincs eltiltva a közismert erkölcsi elv szerint: „a folyadék nem töri a böjtöt”. Itálnak számítjuk azokat a folyadékokat, amelyek a közfelfogás szerint a szomj lecsillapítására, nem pedig táplálékkul szolgálnak, jóllehet egyik-másik közülök némi tápanyagot tartalmaz. Így italszámba mennek nemcsak a víz, hanem a szeszesitalok is, továbbá a limonádé, fekete kávé s tea *kevés cukorral*.

Ellenben tápláléknak számítjuk s így tilosaknak kell tartanunk a levest, olajat, mézet, hígított cukrot s csokoládét, sőt még a lefőlőzött tejet is, hacsak ez utóbbit a vidék szokása (mint pl. Tirolban) nem tartja megengedhetőnek. Bármely leveses gyümölcsöt szintén nem az italok, hanem a táplálékok közé kell sorolnunk, miért annak élvezete – legfeljebb igen kis mértékben – a szomj oltására van megengedve.

Ha valaki *napközben egy-kétszer* az italhoz egy-egy falatot eszik azon a címen, „nehogy az ital megártson”, ez inkább orvosságnak tekinthető s mint ilyen elnézhető, főleg olyanoknál, kik a szigorú böjtöt csak nagynehezen bírják, vagy akiknek ebédje nagyon kitolódik.

⁶ Midőn az erkölcsstani írók a böjtparancsolatnál grammokról beszélnek, nem szoros előírást akarnak adni, ami egyébként is a törvény szövegét tekintve önkényes volna, hanem csupán lelkiismeretünk megnyugtatóására némi tájékoztatást nyújtanak.

A böjtszegés súlya

Minthogy a szigorú böjt a hívek lelki javát jelentékenyen érinti, mint a többi egyházparancs, súlyos bűn alatt kötelező. Ezt olyan értelemben kell vennünk, hogy halálosan vétkezik:

- a) aki a szigorú böjt lényegét, ami a napi csakis egyszeri jóllakásban áll, többszöri jóllakással megsérti;
- b) aki a reggeli vagy vacsora mértékét jelentékenyen, körülbelül 120 grammal átlépi; vagy pedig
- c) aki ugyanennyi (köülbelül 120 gramm) mennyiségű ételt egyszerre vagy apródonkint a megengedett rendes étkezéseken kívül elfogyaszt.⁷

Ennél kevesebb mennyiség élvezete (pl. csekély uzsonna) nem lépi túl a bocsánatos bűn határát. Akit tehát a társadalmi illem némi uzsonna elfogadására kényszerít, legjobban teszi, ha ezt mindjárt az esti kollációnak számítja s többet aznapon már nem eszik.

Ha valaki a szigorú böjt lényegét másodszori jóllakással már megtörte – akár egyszerre, akár apródonkint vette magához az ennek megfelelő mennyiséget –, az ilyen *egyetlen* súlyos bűnt követett el s bűne nem sokszorozódnék, ha aznap akárhányszor laknék is újra jól.

Kiket kötelez?

Szigorú böjtre Egyházunk csupán azokat kötelezi, *kik 21-ik életévüket már betöltötték egészen addig, míg 60-ik életévüket meg nem kezdték.* (1254. kánon 2. §.)

A törvény nem tesz különbséget a *férfiak s nők* között, de – úgy látszik – nem is dönti el a vitát s nem szándékszik elítélni azoknak az erkölcsani íróknak véleményét, kik a nőket hamarabb gyengülő szervezetük miatt már az 50-ik életévüktől fogva a szigorú böjttől felmentik.⁸ A hatvanadik életkortól fogva a testi erők általában véve hanyatlásnak indulnak, ha némely embernél annak külső jelei nem észlelhetők is; s így az *Egyház* nem akarja azokat a szigorú böjt által még inkább gyengíteni. A megkezdett 60-ik év a szigorú böjttől alól azokat is fölmenti, kiket erre fogadalmuk vagy szerzetszabályuk kötelez, hacsak saját ellenkező megállapodásuk vagy *különös* szerzettörvények a szigorú böjttől reájuk továbbra is ki nem terjesztik.

Kik vannak kivéve?

A szigorú böjt törvénye nem terjed ki:

1. *Testi gyengeségük folytán:*

a) a betegekre, üdülőkre, gyengékre. Ide sorolhatjuk azokat is, kiknek a szigorú böjt *jelentékeny* szédülést, fejfájást vagy álmatlanságot okoz;

b) áldott állapotban levő, vagy gyermeküket tejükkel tápláló anyákra. Az orvosok ideszámítják általában a nőket a havi állapot idején is;

c) túlságosan idegesekre. Az ilyenek legalább is méltán folyamodhatnak *felmentésért*.

2. *Szegénység folytán:*

a nagyon nélkülözőkre s koldusokra, kik nem szerezhettek oly ételt, mely az egyszeri étkezésnél a jóllakáshoz elégséges.

3. *Erős testi munka folytán:*

a) a munkásokra, kik a nap javarészeiben fárasztó dolgot végeznek. Mentve vannak az ilyenek akkor is, ha a rendes napi kézimunkájukra nem szorulnának, avagy azt egy-két napon félbeszakítják;

⁷ Vö. Noldin: Summa Th. M. II. 697. o. Ed. 16. 1923.

⁸ Arregui: Summ. Theol. Mor. num. 447. Nata.

b) az utasokra, kik utazásukat egykönnyen el nem halaszthatják. Azok azonban, akik kocsin, vasúton vagy hajón utaznak, nincsenek *már ezáltal* kivéve.

4. *Erős szellemi munka folytán:*

a) a tanárookra, tanítókra, kiket az előadásukra való készület vagy a számos tanítási óra (4–5) erősen kimerít;

b) a tanulókra, kik napi 8–10 órán át iskolába járnak, vagy komolyan tanulnak;

c) szónokokra, misszionáriusokra, gyóntatókra, amennyiben foglalkozásuk túlságosan fárasztó.

Néhány jó tanács

A szigorú böjt dolgában egyrészt óvakodnunk kell az aggályosságtól s túlzásoktól.

Mint a felsorolt mentőokok is igazolják, Egyházunknak távolról sincs szándékában nekünk ártani, hanem éppen ellenkezőleg, lelki s testi javunkat előmozdítani. Ez maguknak a szenteknek is a véleménye.

„A túlságosan böjtölő ember – mondja *Szent Efrém* – ahhoz a kocsishoz hasonlít, ki agyonkergeti lovait s emiatt a fogatot veszélynek teszi ki.” „A böjtöléssel testünk bűneit, ne pedig magát testünket semmisítsük meg” – mondja *Nagy Szent Gergely*. „A böjtöléssel ne gyengítsük el testünket annyira, hogy az imádságra s hivatásbeli köteleességeink teljesítésére alkalmatlan legyen.” (*Szent Jeromos*.)

De másrészt ne is féltsük túlságosan magunkat, s ne keressünk – aránylag könnyen található – mentséget s ne egykönnyen kérjük a felmentést. Hiszen így *tulajdon legnagyobb javunk ellen* cselekszünk.

A szigorú böjt ugyanis a) *erőslelkűekké* tesz bennünket, főleg az ördögi kísértésekkel szemben. Azért mondja az *Üdvözítő* a tisztátalan lélekről: „*Ez a faj semmi által ki nem mehet, hanem csak imádság és böjtölés által*”. (Mk 9,28)

„Éhségtől szorongatva megadja magát a várórség: úgy a test is éhségtől kényszerítve meghódol az ember akaratának és értelmének”. (Nagy Albert.) „A böjtöléssel makacs testünket éppen úgy megfékezzük, mint ahogy a lovas a megvadult paripát kantárszárral megfékezi.” (Rodriguez.) „Az ördög inkább testünket, mint frigyársát igyekszik meghódítani, mert tudja, hogy a házi ellenség leginkább s legbiztosabban árthat.” (Szent Bernát.) „Böjtöléssel azonban testünket, mint a fogságunkba esett ellenséget, láncra verjük, hogy az ellenség közeledtével ne támadhasson ellenünk.” (Rodriguez.) „Ha testünknek túlságos erőt nem adunk, akkor nem indíthat háborút ellenünk.” (Szent Ágoston.) „A sovány madár könnyebben kikerüli a ragadozó madarat, mint a kövér.” (Szent Bonaventura.)

A szigorú böjttel b) *nagy erényekre* jutunk. Nevezetesen hajlandóbbakká s alkalmasabbakká leszünk az imára, könnyebben eljutunk a szelídség, türelem, tisztaság erényére. Akinél állandó magasfokú tökéletességet látunk, az sohasem nélkülözte a böjtölést” – mondja *Szent Cyprián*. „A böjtölés az embereket angyalokká teszi” – állítja ugyanő, mert, mint *Szent Athanáz* magyarázza: „A böjtölés miatt az ember az angyalokhoz hasonlít, kik szintén sem nem esznek, sem nem isznak. Amily fokban fogy ugyanis az állati ember, olyan fokban gyarapszik a lelki ember.” Éppen úgy vagyunk ebben, mint a mérleggel. Amily mértékben süllyed az egyik serpenyő, oly mértékben emelkedik a másik.

A szigorú böjt c) *megegyesíti az egészséget* s megnyújtja az életet. Maga az ember Alkotója hirdeti ezt: „*Tobzódás miatt már sokan haltak meg, aki pedig tartózkodó, meghosszabbítja életét*”. (Sir 37,34) „*Egészséges álma van a józan embernek; reggelig alszik s ez megvidámítja lelkét*.” (Sir 31,24)

Azt azonban sohasem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a böjtölés egymagában még korántsem teszi a tökéletességet (vö. 1Kor 8,8), hanem csupán hathatós eszköz annak kivívására.

„Istennél nem annyira az evésben való önsanyargatás, mint sokkal inkább a bűnök megsemmisítése segít.” (Szent Antonin) „Mit használ az embernek, ha böjtöl ugyan, de rosszakaratú rágalmazásával felebarátját szétmarcangolja?” (Szent Ágoston) „Az ilyen – Szent Honorius szerint – az ördöghöz hasonlít, ki szintén nem eszik, de nem szűnik meg rosszat művelni.”

A böjtölés *imádság* nélkül olyan, mint a lámpa olaj nélkül. Hiszen főképpen azért böjtölünk, hogy jobban tudjunk imádkozni.

„A böjtölés *alamizsna* nélkül könnyen fös vénységre visz.” (Chrysol. Szent Péter) Mert rendszerint aki nem a szegényeknek adja, amit megvon magától, az nem Istenért böjtöl, hanem önmagáért.

Bizonyos napok (A böjti rendelet)

Úgy a hústól való megtartóztatást, mint a szigorú böjtöt Egyházunk „*bizonyos napokhoz*” kötötte. E napokat illetőleg legkimerítőbb tájékoztatást nyújt a jelenleg érvényben levő böjti rendelet, melyet a magyar nm. püspöki kar az 1250–4. kánon s a Szentszéktől 1922. nov. 14-én öt évre kapott felhatalmazás alapján kiadott.⁹ Leközljük tehát egész terjedelmében. (A pécsi egyházm. böjti rendelet szerint.)

I. Szigorú böjti napok, vagyis amelyeken tilos a húsfélék élvezete és csak egyszer szabad napjában jóllakni, a következők:

1. Hamvazószerda; 2. minden péntek a nagyböjtben; 3. a kántorböjtök péntekje; 4. Nagyszombat délig; 5. Karácsony, Pünkösöd és Nagyboldogasszony vigiliája.¹⁰

II. Enyhített böjti napok, melyeken szabad ugyan húst enni, de a többszöri jóllakás tilos:

1. Péntek kivételével a nagyböjt minden hétköznapija; 2. a kántorböjtök szerdái és szombatjai; 3. Mindenszentek vigiliája.

Jegyzet: 1. Nagyszombaton déltől (tehát 12 órától) kezdve sem a böjt, sem a hústól való megtartóztatás nem kötelez.

2. Az enyhített böjti napokon húseledel a főétkezésen kívül is ehető.¹¹ Böjti napon a főétkezés a nap bármely szakában tartható.

III. Megtartóztatási napok, melyeken csupán a húsételek élvezete tilos, az évnek minden fentebb nem említett péntekje.

IV. Vasárnapokon és parancsolt ünnepeken a böjt és megtartóztatás nem kötelez. Ilyen napra eső vigiliaböjtöt nem kell előtte való napon megtartani.

V. Kivételes felmentvényben részesülnek mind a *többszöri jóllakás tilalma*, mind a *hústól való megtartóztatás* parancsa alól:

⁹ 1922. nov. 14-én ugyanis a Szentszék a magyar nm. püspöki kar folyamodványára kegyesen megengedte, hogy az 1919. nov. 29-én Magyarországnak három évre adott böjti felmentés egész terjedelmében fennmaradjon, azzal a hozzáadással, hogy a hívek az eddigi szokás szerint a tisztán szigorú böjti napokon a főétkezésen kívül is ehessenek húst. „Ut fideles Hungariae diebus solum jejunii carnibus uti possint extra commestione principalem.” Ez utóbbira nézve azonban a Szentszék kikötötte, hogy csak kis mennyiségben történjék. „Ita tamen, ut modica tantum carnis quantitas edatur.”

¹⁰ Kántor (quattuor, magyarul annyit tesz, mint 4), vagyis negyedéves böjtök (szerda, péntek s szombat) II. Orbán pápának 1095-ben kiadott s ma is érvényben levő rendelete szerint a következő időkben vannak: nagyböjt első hetében (az első vasárnap után), Pünkösöd hetében, a szent Kereszt felmagasztaltatását (szept. 14.) követő héten és Szent Luca ünnepe után (dec. 13.). A deák ezeket a terminusokat a következő emlékeztető versbe foglalta: „Post Luciam, Cineres, post Sanctum Pneuma, Crucemque: Tempora dat quattuor, feria quarta sequens”. Hajdanában ilyenkor szenteltek papokat. Azért buzdítja az Egyház ma is híveit, hogy kántorböjtök idején jó papokért, papi hivatásokért böjtöljenek s imádkozzanak. – Vigília annyit tesz, mint virrasztás. Az ünnepet előkészítő napot értjük alatta.

¹¹ Hogy az ily napokon a főétkezésen kívül a *világi hívek*, illetőleg egyháziak (papok) *hányszor* ehetnek húst, a különböző egyházmegyék főpásztorai nem intézkedtek egyöntetűen. Figyelemmel kell tehát lenni az illető egyházmegye főpásztorának böjti rendeletére, ahol tartózkodunk.

1. az egész egyházmegye, valahányszor Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó, Kisboldogasszony, továbbá szent István király és szent István első vértanú ünnepe böjti vagy megtartóztatási napra esik;

2. egyes községek, midőn egyháznapijuk, védőszentjük ünnepe (búcsú) böjti vagy megtartóztatási napra esik;

3. katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, rendőrség és fogházőrség tagjai minden böjti s megtartóztatási napon, kivéve karácsony vigiliáját és nagypénteket.

VI. Kivételes felmentvényben részesülnek a húseledeltől való megtartóztatás parancsa alól:

1. egyes községek, midőn országos vásárjuk megtartóztatási napra esik;

2. egyes személyek.

A) Minden böjti napon – kivéve hamvazószerdát, nagypénteket, karácsony, pünkösd vigiliáját – felmentetnek:

a) a gyári és bányamunkások;

b) mindazon *világi* személyek, kik *kénytelenek* vendéglőben étkezni, vagy az ételeket vendéglőből hozatni, *amennyiben böjti ételt könnyen nem kaphatnának*.

B) Minden böjti napon, kivéve a karácsony vigiliáját és nagypénteket, a katonaság, pénzügyőrség, csendőrség, rendőrség és fogházőrség tagjainak *családjai*.

C) Minden böjti napon, kivéve a nagypénteket, felmentetnek:

a) a vasúti vonatokon és hajókon szolgálatot teljesítő személyek;

b) mindazon utasok, kik vasúti vendéglőkben és hajón kénytelenek étkezni;

c) mindazok, kik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak, *kíséretükkel együtt*;

d) függő viszonyban levő személyek (pl. cselédek), kik oly családoknál kapják ellátásukat, hol böjti eledelt nekik nem nyújtanak.

D) Minden szegény, ki mások alamizsnájából él, a húseledeltől való megtartóztatás alól teljesen fel van mentve.

VII. Az évnek minden böjti napján *szabad az ételeket zsírral elkészíteni* és meg van engedve enyhített böjti napokon ugyanazon étkezés alkalmával *húst és halat együtt élvezni*.

VIII. A hústól való megtartóztatásra köteles minden katolikus hívő, ki hetedik életévét betöltötte.

A teljes böjt, mely magában foglalja úgy a húseledelektől való megtartóztatást, valamint a csak egyszeri jóllakást, azon katolikust kötelezi, ki *huszonegyedik* (21) életévét betöltötte, de korának *hatvanadik* (60) évét még nem érte el.

Azon teljes böjtre kötelezettekre nézve azonban, kik fáradtságos, nehéz munkát végeznek, a többszöri jóllakás tilalma nem vonatkozik.

A hívek felhívandók, hogy akik a felsorolt felmentvényeket igénybe veszik, az apostoli Szentszéknek eme nagy kegyességét az irgalmasság lelki és testi cselekedeteinek buzgó gyakorlataival, fokozott imával s alamizsnaosztással iparkodjanak meghálálni.

Jegyzet: 1. Mindazok, kikre a szigorú böjt törvénye *koruk, betegségük vagy súlyos munkájuk folytán* nem vonatkozik és így nem csupán *egyházi felmentés által* vannak az alól kivéve – amennyiben a főpásztor külön meg nem tiltja –, az enyhített böjti napokon húst annyiszor ehetnek, ahányszor csak akarnak.

2. Az irgalmasság cselekedetei (ima, alamizsna stb.), melyeket a Szentszék a böjt alól felmentettektől megkíván, *bocsánatos bűn* terhe alatt s csupán *azon a napon* kötelező, amelyen a felmentéssel élnek. Az illető nap elmúltával megszűnik a kötelezettség.

3. Az ún. adventi böjtöt s Szent Péter és Pál vigiliaböjtjét az Egyház teljesen megszüntette.

Kik adhatnak felmentést?

1. A *pápa* Őszentsége, mint *Krisztus* nyájának legfőbb pásztora, miként a többi egyházi törvények, úgy a bűjtparancs alól is az egész Egyházat felmentheti. Ez a felmentés minden körülmények között érvényes.

2. A *megyéspüspökök kivételes* esetekben, *kellő* okból felmentheti a kettős bűjtparancs alól a saját híveit, azok családjait, esetleg az egyházmegyei határon kívül is; s idegeneket, de csak az egyházmegyéje területén. Nagyobb szükség esetén az *egész* egyházmegyének is adhat ideiglenes felmentést.

3. „A plébános *egyes* esetekben *igazságos* okból a *plébániájukhoz tartozó egyes* híveket vagy egyes családokat és pedig a plébánia határán kívül is; továbbá idegeneket, de csak plébániáik határán belül, felmentheti a kettős bűjtparancs alól. (1245. kánon 1. 2.)

4. Ugyanazt, amit a plébánosok, megtehetik a püspöki joghatóság alól kivett papi szervezetek előjárói is s pedig nemcsak fogadalmas alattvalóikat s az újoncokat, hanem mindazokat illetőleg is, kik mint szolgák, növendékek, betegek vagy vendégek éjjel-nappal velük egy fedél alatt laknak. (1245. és 514. kánon. 1.)

5. A *gyóntatóatyának*, mint ilyennek, rendes felhatalmazása a bűjtparancsok alól való felmentésre nincs, hanem csupán bizonyos tekintéllyel megállapíthatja (deklarálhatja), vajon fennforog-e megfelelő ok, mely a bűjt alól mentesít. Ugyanezt tehetik egyébként az orvosok, nemkülönben a *szereztesfőnökök* is saját alattvalóikkal szemben.

Valahányszor azonban a bűjt alól mentesítő, törvény által is elismert (lásd [64.](#) és [76.](#) oldalon) mentőök *bizonyosan* fennforog, egyáltalán nincs szükség arra, hogy akár felmentést kérjünk, akár pedig az ok elegendő voltának megállapításáért (deklarációjáért) bárkihez forduljunk.

Az Anyaszentegyház IV. parancsa

„Bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vegyed.”

E kettős törvény történetéből

Szent Jeromos beszéli, vagy jobban mondva szemünk elé varázsolja azt a szívfacsaró jelenetet, midőn a szétszórt zsidó nép a szent város romjaihoz zarándokolva siratja hazája bukását.

Miután ugyanis a római hatalom Kr. u. 70-ben augusztus 10-én *Jeruzsálemet* elfoglalta s azt teljesen feldúlta, még a romoktól is lehetőleg messze eltávolítá a zsidókat, nehogy azok szemlélete újabb meg újabb összeesküvésre ösztökélje őket.

De mégis az év folyamán megjelölt egy napot s pedig keserű célzatossággal éppen a város feldúlásának évfordulóját, midőn a nép kellő ellenőrzés mellett felkereshette a romokat s kedvére kisírhatta magát felettük. A római kapzsiság azonban ezt az engedélyt is jól ki tudta aknázni. Az juthatott csupán a romok közé, aki erre belépőjegyet váltott magának. Tehát még a könnyeit is úgy vásárolta meg a szerencsétlen nép. Drága pénzen kellett megvennie, hogy sírhasson azon a helyen, ahol néhány évtizeddel előbb a legdrágább isteni vért oly potom áron elprédálta.

De most már adjuk át a szót *Szent Jeromosnak*. „Mihelyt felvirradt – mondja a nagy egyháztudós – annak a napnak hajnala, melyet a zsidók «*a sírás napjának*» neveztek, mindenfelől özönlött a szerencsétlen népnek serege: asszonyok, férfiak, öregek, gyermekek,

szüzek és özvegyek, gyászruhába öltözve, hamuval behintett fejjel, felbomlott hajzattal. Bágyadtan, lesütött szemekkel, némán, szomorúan, fájdalmas nyögések és sóhajtasok között mentek és így már arcuk, öltözetük, szóval egész viselkedésük magán viselte búbanatuk nagyságát, mellyel a büntető *Isten* haragját engesztelni akarták.

Minél inkább közeledtek a szent városhoz, fájdalmuk annál élesebb, kínjuk annál gyötrőbb, zokogásuk annál hangosabbá vált. Bent a városban felsajogtak szívsebeik, kicsordultak könnyeik s megható panaszhangokkal telt meg a lég. A nők ájuldoztak, az ifjak s gyermekek nagy hangon siráncokztak, a férfiak hajukat tépték, az öregek tehetetlenül vergődtek, nyögve és siráncozva szívük kínjában ...

Mindenki látni akarta a legszentebb helyet, a templomot, amelyben *Izrael* hatalmas *Istene*, a mindenható *Jahve* lakott, ahol a bölcsesség széke, a frigynek szent szekrénye, a jóillatú s égő áldozatok oltárai voltak.

Igen! ezt a szent helyet keresték mindnyájan. *Jahve* felséges templomát akarták látni, ámbár jól tudták, hogy a kegyetlen ellenség abban követ kövön nem hagyott, sőt iszonyú átkot mondott mindazokra, akik ott valaha *Izrael Istene*nek hajlékot építeni merészkednének. És midőn meg nem találták ezt a templomot, felhangzott sebzett szívük fájdalmas kiáltása: „*Ez az a teljes szépségű város, az egész föld öröme?*” (Jer 2,15) Ez a szentek szentje? Ez a lerombolt templom? Ezek a feldúlt oltárok, ezek a szétszórt falak és oszlopok? Ez a felforgatott csarnok? Ez a ledöntött tetőzet? Ez *Izrael* hatalmas *Istene*nek temploma?”

És, akik már kifáradtak a sírásban és kiáltozásban, különféle hangszereket vettek elő, hogy azoknak siketítő, vad hangján adjanak kifejezést a keblükben tomboló fájdalom orkánjának.

A gyásznapi sem tartatott tovább, mint estig. Mihelyt ez elközelgett, a katonai őrség távozásra szólította fel a még mindig siránczó népet. Ó! de ki volna képes azt leírni, ami ezután következett. Mint rimáncokztak, mint könyörögtek! Csak még egy óráig, csak még néhány percre engedték meg nekik, hogy itt időzzenek. Mint tördelték sírás közt kezüket, mint roskadoztak ájuldozva a porba, mint tépték kínjukban hajukat! De mind hiába! Hacsak újra meg újra aranyon és ezüstön nem vásároltak meg a kapzsi őrségtől néhány percet, szívrepesztő zokogás között voltak kénytelenek búcsút venni a szent helytől s legfeljebb egy-egy marék port vihettek magukkal emléke s azt a kimondhatatlan nagy fájdalmat szívükben, melyet semmi sem tud a világon feledtetni.” Így *Szent Jeromos*. És a leírt jelenet hitelességében éppoly kevés okunk van kételkedni, mint a zsidók vallásos, hazafias fájdalmának őszinteségében. Hiszen e népnek nemcsak politikai önállósága, hanem egész történelmi jelentősége, hivatása összeforrott ezzel a szent várossal s templommal. Ennek rombadőlte egyben azt jelenté, hogy a zsidó megszűnt *Istennek* kedvelt, választott népe lenni.

Mikor az Egyház a nagyhéten *Jeremiás* megható siralmait énekli, valami hasonló, de a remény és bizalom által megszelídített fájdalom zokog elő kebléből. Ő is romokat lát maga körül. *Isten* eleven templomainak gyászos romjai ezek: a halhatatlan, bűnbeesett lelkek. Szólítgatja, hívogatja őket, hogy feltámadjanak, megint az eucharisztikus *Istenség* templomává váljanak s így ünnepeljék a kereszténység legnagyobb ünnepét: a Húsvétot.

Az Oltáriszentség élvezetét azonban sohasem akarta az Egyház a húsvét tájára korlátozni. A szentáldozás ugyanis a lelki életnek rendes tápláléka, a megszentelő malaszt fennmaradásának s gyarapodásának legsajátosabb eszköze s így a keresztény embernek „*mindennapi kenyere*”. Köztudomású dolog, hogy az első időkben a szentmisében való részvétel szorosan kapcsolatos volt a szentáldozással mindazokra nézve, kiket a súlyos bűn s egyházi büntetés el nem tiltott a szent asztaltól.

Ily viszonyok között természetesen arra sem volt ok, hogy a gyónás idejét törvény szabályozza. Gyónt ki-ki akkor, midőn szükségét érezte, főképp valahányszor súlyos bűnbe esve a szentáldozás akadályát kellett elhárítania.

Ezek az ideális idők azonban a gyakori szentáldozást illetőleg nem soká tartottak. *Szent Krysostomus* már azokat korholja, kik csak nagyböjtben járulnak a szent titkokhoz: „Hiába van – úgymond – a napi szentmise (számukra!), hiába járulunk az oltárhoz: senki sem részesedik abból”. (Hom. 3. in. Epist. ad Eph. n. 4.) *Szent Ambrus* is buzdítja a népet, hogy vegyen részt a *mindennapi* szentmisén s *nagyböjtben* – legalább vasárnapokon – áldozzék. Az egyszer megindult lanyhulási folyamatnak azonban nagyon nehéz útját szegni. Lassankint erőre kapott az a szokás, hogy a jámborabb hívek is általában csak Karácsony, Húsvét s Pünkösd táján áldozzanak. Végül az Egyház, mint gyengéd anya, bizonyos fájdalommal arra érezte magát indítatva, hogy szigorú, bűn terhe alatti követelését a *legszükesebbre*, ti. az évi gyónásra s áldozásra korlátozza. Ha többre kényszerít, számtalannak csak bűnre szolgáltat alkalmat s esetleg végromlásának lesz okozója. Miért is a IV. lateráni szent zsinaton 1215-ben törvényt hoz, melynek értelmében: „*Mindkét nemű hívek valamennyien, miután józan eszük használatát elérték* (a jót a rossztól meg tudják különböztetni), *minden bűnüket legalább egyszer az esztendőben egyedül, hűségesen, tulajdon papjuknak meggyónják..., legalább húsvét táján tisztelettel magukhoz vevén az Oltáriszentséget..., hacsak talán tulajdon papjuk tanácsa szerint valamely ésszerű okból egy időre nem kell annak vételétől tartózkodniok*”. (21. kánon.) Ezt a törvényt a *tridenti* szent zsinat is magáévá teszi s külön ajánlja, hogy a hívek az előírt gyónást is húsvét táján végezzék. Annál is inkább kívánja ezt, mert az a keresztény, aki az Oltáriszentség fogadásában a legkevesebbel, a húsvéti áldozással beéri, ritkán lesz abban a helyzetben, hogy azt megelőző gyónás nélkül méltóképpen végezhesse. „Az egész Egyházban – mondja a zsinati határozat – az az üdvös szokás uralkodik, hogy a negyvennap böjt szent és erre legalkalmasabb idejében gyónjunk: ezt a szokást a szent zsinat, mint jámbort s méltán megtartanivalót, *helyesli és elfogadja*”. (Vö. XIII. 9. k.; XIV. 8. 5. k.) A legújabb törvénykönyv a 906-ik, illetőleg 859. kánonban megismétli a lateráni határozatot, azzal az egy – az időviszonyok folytán nagyon megokolt – módosítással, hogy a „tulajdon papnak” való gyónás kötelezettségétől eltekint. Vegyük most már sorra a kettős törvényt s hatoljunk mélyebb megokolásába s értelmezésébe.

A) Az évi gyónás

A gyónás isteni eredete

Az Egyház törvényei voltaképpen csak a természeti és kinyilatkoztatott isteni törvényeknek szorosabb meghatározásai, bővebb s részletesebb magyarázatai. Lássuk tehát, mire is kötelez minket vezeklés szempontjából az *isteni jog*.

Kétségszövegbevonhatatlan tény, hogy a bukott embernek, ha *Istenhez* vissza akar térni, bűnbánatot kell tartania. Ez a természet szava, az emberi nem közmeggyőződése s *Istentől* számtalanszor kinyilatkoztatott igazság. Az ószövetség bűnös embere a megbánás, böjt s a vétekért bemutatott áldozat által remélte a bocsánatot. Büntörlő ereje a mindezekben megnyilvánuló *szereletről fakadt*, tehát *tökéletes* bánatnak volt, amely nélkül a halálos bűnbe esett embernek *Krisztus* előtt üdvözülnie nem lehetett. *Jézus Krisztus* a bűnbánat ősi törvényét ugyancsak vallása alapkövei közé illesztette. Előhírnöke s később apostolai által bűnbánatot hirdettet, mint az *Isten* országa elfogadásának nélkülözhetetlen feltételét. Jómaga is, ki elsősorban a bűnösökért jött (vö. Lk 5,32), az ég egyetlen útját a penitenciában jelöli meg: „*Ha bűnbánatot nem tartotok – úgymond –, mindnyájan... elvesztek*”. (Lk 13,5) Hogy pedig ezt az utat szabályozza s megkönnyítse, megalapítja a penitencia szentségét, illetőleg elrendeli annak hivatalos formáját, a *gyónást*. Ezzel az ószövetségi bűnbánati fegyelmet, mely a bűnök bevallását nem követelte, bizonyos értelemben *megszigorította*, de másrészt

mérhetetlenül meg is könnyítette. A gyónásba ugyanis dús kegyelmi erőket rejtett, melyek a bánat tökéletlenségét kipótolják s így az üdvözülés lehetőségét nagyon megkönnyítik.

Ennek a világmentő nagy szentségnek, melyet a szentatyák „a hajótörés utáni deszkaszálnak” neveznek, alapító oklevelét *János* evangéliumának 20-ik részében találjuk. Húsvét után van. A feltámadott Üdvözítő megjelen dicsőült alakjában apostolai között, öröm s béke árad isteni személyéből, főleg most, midőn az öröm és béke szentségét készül megalapítani. Mert valóban illatos, gyönyörteli béke, húsvéti, új élet s szabadság a virága a gyónás rózsafájának s ez a töviseket, mik nélkül itt a földön rózsza nincs, szinte teljesen felejteti.

„*Mikor tehát este lőn – adja elő ünnepélyesen a tanítvány, kit szeret vala Jézus –, azon nap, a hét első napján és az ajtók betéve voltak ott, hol a tanítványok egybegyűltek vala a zsidóktól való félelmük miatt, eljőve Jézus és megáll a középben és mondá nekik: Békesség nektek! És midőn ezt mondotta, megmutató nekik kezeit és oldalát. Örvendezének a tanítványok, látván az Urat. Mondá azért nekik ismét: Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket. Ezeket mondván, rájuk lehele és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.*” (19–23)

Jóllehet ezek az isteni szavak fénylenek, ragyognak, mint a nap, mely áttörte négyezer évnek borongós ködét, mégis szükségét érezzük, hogy egynémely felmerülhető nehézségre, kétségre nyomban feleletet adjunk.

Nehézségek és ellenvetések

Krisztus nem beszélt gyónásról

De igenis beszélt *Krisztus* a gyónásról s pedig nagyon világosan. Olvassuk csak gondos figyelemmel a fennidézett szöveget. Nemde, nyilvánvaló belőle, hogy az Úr apostolait a lelkek teljhatalmú bírójává rendeli s egyben kötelességükké teszi, hogy ítéljenek s a bűnös lelki állapota szerint oldozzanak avagy kössenek. Evégből feltétlenül szükséges, hogy a bűnös, ha nem akar vétkeiben meghalni, előttük megjelenjék, bűneit feltárja, szóval meggyónjék. Enélkül ésszerűen oldani vagy kötni, bocsátani vagy megtartani képtelenség s merénylet a józan ész és az igazságosság ellen.

Ha a hatóság elrendeli, hogy tisztviselői senkit a határon bizonyos tárgyak megvámolása nélkül át ne engedjenek, egyben kötelességévé tette az utasoknak, hogy poggyászukat feltárják. Hasonlóképpen, midőn az Úr az apostolokat egyedüli s kikerülhetetlen bírakká rendelte, ezáltal a súlyos vétekbe esetteknek a bűnvallomást szoros kötelességükké tette.

Fennmaradt-e a bűnoldó hatalom?

A bűnoldó hatalmat az apostolok nem vitték a sírba. *Krisztus* megváltói munkája ugyanis az egész világnak szól, s így az apostoli hivatalnak, mely e munka folytatója, sem lehetett kihálnia. És tényleg Urunk apostolait minden néphez küldi s pedig egészen a világ végéig: „*Íme én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig*”. (Mt 28,20) Ugyanezért már az apostolok kézfeltevés által püspököket s papokat szentelnek, átadva nekik ilyképpen a bűnoldó hatalmat. A püspökök aztán megint más és más választott egyénekké közölték – az egyházi rend szentségének feladása által – a püspöki, illetőleg papi jellegű, melynek lényeges kitevője a bűnoldó hatalom. Így származott le egészen napjainkig ez az aranylánc, melynek első szemét *Krisztus* tartja kezében: „*Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket...*”

Tehát nem a papok találták ki a gyónást?

Az eddig előadottakkal egyben eszik az a sokszor hangoztatott nehézség, hogy a papok találták ki a gyónást, „hogyan az emberek lelkiismeretén zsarnokoskodhassanak”.

Maga az evangélium tanúskodik a gyónás isteni eredetéről s a történelem szinte kézzelfoghatóan szót emel mellette. De tegyük fel, hogy a gyónás eddigelé nem létezett s a papság ma hirdeti ki annak lélekbenjáró szükségességét. Képzeltető volna-e egy ily *nehéz* törvény behozatala, meghonosítása számos ellentmondás s bizonyos belső forradalom nélkül? „Ha eddig nem volt szükséges és kötelező a gyónás – kérdeznék a hívek milliói –, miért s hogyan váltott éppen most azzá?” És, amint ma nem lehetne egykönnyen a gyónást milliókra erőszakolni, úgy nem lehetett volna ezredévvél előbb sem, legalább is nagyobb hullámverés nélkül, általánosan kötelező törvénné tenni. Már pedig a történelem ily – a gyónás behozatala miatt támadt – mozgalmakról mitsem tud. Arra nézve azonban bő adataink vannak, hogy a hívek mindig – már a katakombákban is – gyóntak. Jól tudták, hogy erre őket nem *a papok*, hanem világos *isteni törvény* kötelezi.

A gyónás papi eredete ellen bizonyít továbbá az is, hogy e törvény a papokra, püspökökre, sőt a pápára is éppúgy kiterjed, mint az egyszerű hívőre: de meg az óriási teher, áldozat, sőt nem ritkán életveszély, amit a gyóntatás az Egyház szolgálaira nézve jelent. Csak *Isten* a megmondhatója, hány esett ragály, ármány, erőszak áldozatául gyóntatói tisztének hűségese betöltése folytán. Ars (olv. Ársz) szent plébánosa naponként 15–18 órát töltött rozoga gyóntatószékében – nyáron fülledt melegben, télen fagyos hidegben – és pedig harminc álló éven át! Valóban vetekedik ez a vértanúsággal!

Ily felelősséggel teljes, óriási keresztet *Jézus Krisztus* papjai bizonyára önként sohasem vettek volna vállukra, hacsak *Isten* parancsa s a halhatatlan lelkek iránti szeretet nem kényszeríti őket.

Nagyon nehéz a gyónás!

Igaz! a gyónásnak, mint afféle vezeklésnek, megvannak a maga nehézségei. De viszont azt is el kell ismerni, hogy ennek árán a legnagyobb jótétemények egyike, melyet *Isten* az emberiségnek adott. Mennyi kimondhatatlanul sok erő, vigasz, boldogság és segély árad belőle az egyénre s az egész társadalomra!

Avignonban van egy feszület. A szobrász a haldokló *Jézus* arcán össze akarta olvasztani szent Szívének bűját s örömét e magasztos pillanatokban. Ha egyik oldalról nézzük, végső haláltusájának fájalmát látjuk; ha a másik oldalról tekintjük, feltámadásának reményét s örömét vesszük rajta észre. Íme az *Isten*, ki meghal, de fel fog támadni!

Valami hasonlót mondhatunk a bűnbánóról, midőn odaborul a gyóntatószék zsámolyához. Íme lélek, mely meghal, de fel fog támadni. Igen, a gyónónak meg kell törődnie, zúzódnia, szinte meg kell semmisülnie. A kevélység letörése, a megalázkodás, a gyászos, szégyenletes múltnak, a legtitkosabb sebeknek feltárása s odatartása az orvosi kés alá bezzeg nem egy szívnek szinte haldoklást s halált jelent. De nyomban következik valami csodálatos új élet. Nyomban felébred a boldogító, biztos öntudat, hogy bűnöm, ha megannyi s rút volt is az, meg van bocsátva, el van feledve, *Isten* ki van engesztelve. Bezárult alattam a pokol, újból megnyílt felettem az ég, honnan atyai szemek mosolyganak ismét reám. Hogy mit tesz ez, csak az tudja, aki tapasztalta.

De meg mit jelent az: titkos keserveinkkel, kínzó titkainkkal a gyóntatóban teljesen önzetlen, feltétlenül megbízható jóbarátra lelni, akit *Isten* nemcsak arra rendelt, hogy az Ő nevében vigasztaljon, hanem fel is hatalmazott, hogy mindent megbocsásson!

Maga a protestáns *Leibniz*, ez a lángész, így nyilatkozik a gyónásról: „Tagadhatatlan, hogy a gyónás az isteni bölcsességhez méltó intézmény s az egész keresztény vallásban nincs

ennél szebb és dicséretesebb dolog. Még a kínaiak és japánok is megcsodálták a gyónás intézményét. Mert a gyónás tényleg sok embert távol tart a rossztól, főleg azokat, akik még nem áttértek; az elesetteknek pedig nagy vigasztalásukra van. Én a komoly, okos lelkiatyában *Isten* eszközét látom a lelkek üdvösségére. Az ő tanácsai szabályozzák vágyainkat, észre vétetik velünk hibáinkat s ösztönöznek, hogy a bűnre szolgáló alkalmat elkerüljük, az okozott kárt jóvátegyük, a botrányt megszüntessük, a kételyekből kiféseljünk és a nyomasztó tudattól megszabaduljunk. Egy szóval beteg lelkünk összes bajai gyógyulást vagy legalább enyhülést lelnek a gyónásban. S ha emberi dolgainkban nincs nagyobb kincs a hűség barátnál, mennyivel fönségesebb még, ha e jóbarát isteni szentség sérthetetlen erejénél fogva hűségre s segélynyújtásra van kötelezve”.

A protestánsnak e remek s való igéihez egyik ízig-vérig katolikus lélek, ki a gyónást saját tapasztalatából ismerte, ezt a megjegyzést fűzi. Ezek szívéből veszi ki a szót!

„E mennyei barátot én megtaláltam... Mit tudja a világ, mi a gyóntató, lelkünk e barátja, legbensőbb meghittje, orvosa, mestere, világossága; e férfi, ki minket köt vagy felold, nekünk békét szerez, megnyitja előttünk az eget, kivel térdelállva beszélünk; kit, mint *Istent*, atyánknak nevezünk, mert csakugyan a hit igazán *Istenné*, atyává teszi őt. Boldogtalan én, ha lábánál térdelve, mást látok, mint *Jézus Krisztust*, ki *Magdolnát* hallgatja és megbocsát neki sokat, mert hiszen szeretett nagyon. A gyónás a bűnbánat áradozása a szeretetben.” (Journal d’E. de Guérin p. 108.)

Mit jelent főleg a gyónás a halál küszöbén, midőn a lélek az időből az örökkévalóságba, *Isten* ítélőszéke elé lépni készül?

A vértől patakozó 1793-ban történt. A szekereken, melyek július 22-én egy csoport áldozatot szállítottak a vérpadra, ott voltak a névre, korra, de még inkább erényeire nézve tiszteletreméltó *Noailles* tábornagné, menyje *D’Ayen* hercegnő, unokája *Noailles* grófnő, az alig huszonnégy éves angyali lélek, bűbajos szépség. Az elfogatásukat megelőző időben esténként egy agg lelkész járt hozzájuk, magát és őket a vértanúságra lelkesíteni. Megígértették vele, hogy ha őket majd a vértanúságra hurcolják, ott lesz az úton s a végső feloldozást megadja nekik. A jó öreg előbb megütődött e kívánságon, de megígérte csakhamar, hozzátéve, hogy aznap kék ruha és vörös köpeny lesz rajta, erről a jeltől ismernek majd rája. Megjött a végzetes nap. A három nemes áldozat alig helyezkedett el a hóhérok szekeren, csak egy gondolatjuk volt: felismerni a papot, ki az utolsó segílyt hozza nekik. Ott volt. Rajta a kék öltöny és vörös köpeny, őket nézegeti, tekintetüket keresi. De a kíváncsiak tömege oly nagy, hogy amazok észre nem veszik. Hogy jobban szemükbe tűnjék, kétszer elfut, átszalad az apró keresztutcákon, úgy jön ki a nagy útra, hogy eléjük, a kocsni mellé kerüljön. Kétszer keresi tekintetüket és nem találkoznak szemeik. Már-már csügged; a tömeg egyre nő; s a vérpad alján többé fel nem ismerhetik. E pillanatban kitör a börtönből kijöttük óta morgó vihar; szörnyű villámok hasítják meg a felleget; a zápor csak úgy szakad. A tömeg elszéled, menekszik a szűk kapuk alá. A gyászkiáltás azért, a néptelen utcákon, bár kissé lassabban, folytatja útját. Az ifjú *Noailles* grófnő egyszerre észrevesz valakit, ki a szakadó záporban ott futkos a szekér körül. Megismeri; anyjának s nagyanyjának int. Itt van, itt van! A pap túlhalad a kocsin, egyik utcafordulónál elhelyezkedik és várja őket. Szemeik találkoznak, lelkeik megértik egymást. És mert a nemes áldozatoknak hátrakötvék kezeik, mint a derék pap beszéli, „lehajtják fejüket a töredelem, megilletődés és remény oly kifejezésével, mely engem elragadott. Kiterjesztem kezemet és elmondom a feloldozás szavait s látom, mint emelik fel fejüket s mily isteni boldogság sugárzik arcukon. Ha valaki most szabadságukat jelentené nekik, talán nem okozna oly örömet vele”. (Histoire de Mme *Noailles* marquise de *Montagu* p. 162.)

„A katolikus vallásban – mondja *De Maistre* gróf – nincs egyetlen hitágazat, mely nem az emberi természet mélyében gyökerezne.” Ilyen elsősorban a gyónás. Valóban *Jézus Krisztus* nagyon jól ismerte az emberi szívet, midőn azt megalapítja. Ki hitte volna, hogy fog kapni

gyónókat? És íme mégis! Gyónók mindig lesznek, kik nem csupán nagynehezen rászánják magukat, hanem szinte követelik a gyónást. Gyónó mindig lesz, míg hiszen a földön bűnös öntudat és szenvedés. És hány meg hány lelket ment meg tényleg a gyónás a végső zülléstől, az örülettől, az öngyilkosságtól!

Mikor *Vilmos* porosz király, a későbbi német császár, országa elmeógyógyintézeteinek statisztikai adatait áttekintette, meglepődve tapasztalta, hogy az örültek között aránytalanul több a protestáns, mint a katolikus vallású. Érdeklődésére a *boroszlói* protestáns főorvos ezt a feleletet adta: „Felség! mi protestánsok éppúgy vétkezünk, mint a katolikusok. Ámde a katolikusoknak megvan a gyónásuk, nekünk pedig nincs. Már pedig a bűnös öntudat, melytől az ember szabadulni nem tud, sokaknak megzavarja eszét”.

Honnan van továbbá, hogy hazánkban is a legújabb statisztika szerint az öngyilkosok száma a protestánsok között háromszor, sőt négyszer akkora, mint a katolikusoknál?

A felelet reá a *gyónás* isteni intézménye.

Hogy pedig mit köszönhet *az egész társadalom, az állam* a gyónás isteni intézményének, arról köteteket lehetne összeírni. Nem csoda! Hiszen a társadalom, az állam java voltaképpen egyes tagjai jólétének, boldogságának összege.

Szólaltassunk meg itt is néhány, az Egyházon kívül álló, vagy kevésbé vallásos s így teljesen elfogulatlan tanút.

„Valamennyi kormány között – mondja *Raynal* – a legjobb volna az, mely felállítaná a gyónás törvényszékét.” „A gyónást – úgymond *Voltaire* – a titkos bűnök leghatalmasabb fékének tekintjük. Nagyon hatásos arra, hogy az elkeseredett szíveket bocsánatra hangolja és az apró tolvajokkal (és miért ne a nagyokkal is?) visszaadassa azt, mit felebarátaiktól eloroztak.” „A katolikusok közt – mondja *Rousseau* – mennyi helyrehozást, kárpótlást eszközöl a gyónás!”

Érdekes bizonyosságot szolgáltat erre az 1909-ben történt eset. Ez év szeptemberében *Trientben* a *Banca Cooperativa* nevű pénzintézetből rejtélyes módon 342.000 korona 12 fillér tűnt el. A megindított vizsgálat semmi érdemleges nyomra sem vezetett. Elmúlt két hónap. November 3-án *Morizzo* kapucinus atya sürgős és fontos ügyben magához kérte báró *Cianit*, a bank igazgatóját. A bemutatkozás után a szerzetes csomagot tett a báró elé s kérte, hogy bontsa fel. A mítsem sejtő igazgató, miután a csomagot felbontotta, előbb elhalványodott, majd örömkönnyekben tört ki. A csomag ugyanis az eltűnt összeget tartalmazta az utolsó fillérig.

A kapucinus elmondotta, hogy a csomagot egyik külföldi paptársától kapta, akinél a tolvaj meggyónt s akit felkért, hogy titokban juttassa vissza a pénzt.

Az eset után egyik éppen nem keresztény irányú újság ezeket írta: „Evangéliumi jelenet, darab túlvilági romanticizmus és nekünk szokatlan középkori idealizmus csodássága és bája újult meg!” (Vö. Tower: A fegyelmezés természetes eszközei. 11. o.)

„Protestáns házigazdák – írja *Hengstenberg* – nem ritkán mondogatják, hogy katolikus cselédek szívesebben fogadnak, mert ha ezek az emberek lopnak, gyóntatójuk kötelezi őket a visszatérítésre.”

„A minap – mondja *Pestalozzi*, a protestáns lelkész – azt kérdeztem derék szomszédomtól, honnan van az, hogy az ő kerületében oly kevés a gyermekgyilkosság? (Az egyke!) Ezt – felelé – a gyónás teszi. A gyónás révén leszállhat a pap a szív mélyére s ott támadhatja meg a rossz csíráját, mielőtt az kifejlődhetett volna.”

Maguk a protestánsok csakhamar kezdték érezni, hogy a gyónással mit vesztek! Már 1552-ben a *nürnbergi* lutheránusok követeket küldöttek V. Károly császárhoz, hogy megkérjék, állítaná vissza náluk parancs útján a gyónást, hogy a szaporodó bűntényeket gátolja. 1670-ben a *strassburgi* lekipásztorok ugyanezt követelték a közbiztonság érdekében

...

A protestánsok is gyónnak!

„De hiszen a protestánsoknak is van gyónásuk” – vethetné fel valaki. A protestánsoknak csak volt gyónásuk. *Luther* maga fiatal korában még sokszor gyónt és férfikorában gyóntatott, akárcsak reformátor társainak legjava: *Melanchton*, *Zwingli*, *Beza* stb.

És így bizonyára legbelsőbb meggyőződésük ellen cselekedtek, midőn csupán népszerűségajhásból, de meg azért is, hogy a léha, lelkiismeretlen tömegből, mely akkorában a legnagyobb tudatlanságban sínylett, minél többet a protestantizmus kebelére csábítsanak, tagadták a gyónás isteni eredetét, illetőleg a pápának jogát, hogy a gyónást törvény állal kötelezővé tehesse. Nyilván elárulják ezt pl. *Luther* szavai, melyek telvék ingadozással s következetlenséggel.

„A titkos gyónás – írja *Luther* –, úgy mint az egyházban dívik, noha a *Szentírásból* *be nem bizonyítható* (?), csodálatos módon tetszik, hasznos, sőt szükséges. Nem is szeretném, ha nem léteznék, ellenkezőleg, örvendek, hogy az egyházban gyakorlatban van,” (De captiv. Babyl. Opp. tom. II. fol. 292.)

Miért is a *Luther* elnöklete alatt tartott *augzburgi* gyűlés (1530) XI. cikkelye kimondja, „hogy a gyónásban fenn kell tartani a magánfeloldozást; hogy a feloldozás igazi és szoros értelemben vett szentség; hogy a kulcsok hatalma megbocsátja a bűnöket, nemcsak az egyház előtt, hanem *Isten* előtt is”. És a *smalkaldeni* gyűlésben, ahol *Luther* hét év múlva betetőzte rendszerét, még ezt határozták: „Sohasem szabad az egyházban eltörölni a gyónást és feloldozást, melyek a félénk és remegő lelkiismereteknek, a heves és szenvedélyes ifjaknak oly szükségesekek”.

Maga *Kálvin* is így nyilatkozik: „Hogy a magánfeloldozás nagyon hasznos, tagadni nem akarom, ellenkezőleg, mint műveimben többször megtettem, ajánlom azt, feltéve, hogy szabad s a babonától ment”. (Instit. I., III. c. IV. n.) És csakugyan az első időkben a protestáns lelkészek gyóntattak is. 1553-ban nem volt elég pásztor *Nürnbergben*, ki a gyónókat kihallgassa: s a protestáns *Sorck* lelkipásztori tankönyvében (1559) ócsárolja a gyóntatókat, kik óránként 20–30 gyónóval végeznek.

A gyónásnak azonban a protestantizmusban feltétlenül meg kellett hamarosan szűnnie. „*Luther* eltörölte a papszentelést, mint szentséget s így nem voltak többé igazi gyóntatok. Megházásította a pásztorokat s – nem voltak többé bűnbánói. A gyónás szétmállott magától. Nem kellett többé már senkinek.”

Nevezetesen az 1694-ben alapított halli egyetem határozottan a fülgyónás ellen foglalt állást s a liberális irányzatot juttatta diadalra.

Minthogy pedig a múltat, a történelmet a világról el nem tüntethették, meghagyták a protestánsok az általános s közös bűnvallomást, melynek azonban maguk sem tulajdonítanak már valami különös jelentőséget.

Valóban alig is hihető, hogy bárkinek is megnyugvást, vigaszt hozna az a nagypénteki általános s közös szánom-bánom s megszűlné azt a boldogító öntudatot, hogy a bűnök csakugyan meg vannak bocsátva.

Minő más az, midőn a katolikus hívő leborul a gyóntatóatya lábai elé, kiről tudja, hogy nem – miként a protestáns lelkész – a nép megbízottja, hanem az apostoloktól leszármazott, érvényesen felszentelt, igazi pap; és részletesen feltárva lelke helyzetét, hallja a boldogító ígéket: „*Ego te absolvo...*” „*Én téged feloldozlak a te bűneidtől!*” Most már érzem, tudom, hogy szabad vagyok. Hiszen *Jézus Krisztus* maga isteni szavát adta: „*amit ti megbocsátotok, meg van bocsátva*”.

Ez a gondolat indított egy protestáns kereskedőt a katolikus Egyház kebelébe való visszatérésre. Betegágyán magához hivatja saját protestáns pásztorát. „Tiszteletes úr – kérde tőle –, vajon ön meg tudja bocsátani a bűnöket?” „Ezt csak *Isten* teheti – volt a válasz s én kérni fogom őt, hogy meg is tegye.” Ez a felelet azonban a mi kereskedőnket ki nem

elégítette. Kevéssel utóbb magához kérte tehát a katolikus plébánost. „Főtisztelendő úr – veti fel ennek is a kérdést –, vajon ön fel tud oldani a bűnök alól?” „Igen – felelt az nyíltan s határozottan –, én *Istentől* kapott hatalmamnál fogva meg tudom tenni, de, sajnos, ezt a hatalmam csakis *Krisztus* igaz Egyházának tagjaival szemben gyakorolhatom, ha azok töredelmesen meggyónnak ...” „Akkor tehát önöknél az igazság, plébános úr – vette fel a szót a beteg kereskedő –, mert hiszen az Evangéliumban ugyanígy olvasom: Akiknek *ti* megbocsátjátok bűneiket...” És katolikussá lett s rávette feleségét is, hogy őt az Egyház kebelére kövesse.

Jóllehet a hivatalos protestantizmus mindent megtesz, hogy a gyónást meggyanúsítsa s híveivel meggyűlöltesse, mégis számtalan akad ezek között, kiket a protestáns gyónás egyáltalán nem elégít ki s a fülgyónást s feloldozást szinte visszasírják. Meglepő tanúságot szolgáltat erre a protestáns *Reichsbote* 1900 januári számában megjelent cikk:

„A mi egyházunknak – olvassuk ebben – oly szükséges, mint a mindennapi kenyér, a magánygyónás felélesztése. Aki hosszabb ideig dolgozott a lelkipásztorkodás terén, tudja, hogy egyházunkban temérdek sok ember van, akiknek gyónniok *kellene*; s ismét számosan akadnak, kik kívánva *kívánják* a gyónást. Ezeren és ezeren vannak, kiket múltjuk sötét árnyként üldöz. Életük könyvének szennyes foltjait könnyeikkel, sőt vérükkel szeretnék kitörölni. De lelkiismeretük csak tovább is sebes marad, lelkük betegeskedik, mert hiányát érzi a bocsánat szavának, a bocsánat isteni szavának, amelyet emberi száj ejt ki. Ó, ha oly házat ismernénk, ahová rövidebb vagy hosszabb időre visszavonulhatnánk;¹² oly házat, melynek lelkipásztora megszentelt személy, aki szakember a beteg lelkek kezelésében, akihez bizalommal fordulhatnánk s akibe beletemetethetnők bűnös múltunkat, mint a néma sírba!... Azoknak a seregére gondolok, mikor ezeket írom, kik szomorkodnak vigasztalás nélkül; azok seregére, kiknek hosszabb, sőt állandó lelki gondozásra lenne szükségük. De hol van a kicsinyhitűek e vigasztaló háza? Mit tegyen az az apa, kinek felserdült fia szegett szárnyakkal elhervadva s fáradtan tért haza? Hol van az irgalom háza, melynek olaja s bora van számára? És mit tegyen az anya leányával, aki mélységes lelki gyötrelmeket szenved, amelyeket semmiféle tengeri levegő vagy déli vidék meg nem gyógyíthat? Ház kell nekünk, olyan ház, mely alapos lelki kúrára van berendezve. Gyóntatószék kell a házba, ahová mindenki, aki lelkében szenved, szabadon bemehet! A beteg test számára nagyszámban épít korunk üdülő-, ápoló-, gyógyintézeteket: sok lélek meg ide-oda tévelyeg, mint Noé galambja, mely nem talált helyet, ahol megpihenhetett volna.”

„Embernek gyónjunk?”

Igen, hozzánk hasonló, halandó embert rendelt az Úr *Jézus* gyóntatónak. Embert, akit azonban a papszentelés szentségében a lelkek atyjává, királyává ken fel. És mi csak áldhatjuk *Isten* jóságát s bölcsességét ezért az intézkedéséért! Lehetővé tette ezáltal a lelkivezetést, az igazi lelkipásztorkodást. „A reformáció – mondja *Pestalozzi*, a protestáns pásztor – szétszakította a fonalat a nép s lelki igazgatója között. Tagadhatatlan, hogy a lelkek kormányzásának lényeges feltétele, vagyis az, hogy a lelkész minden egyes reábízott lelket ismerjen, a gyónás kiküszöbölése miatt napról-napra mindinkább elenyészik. A protestáns tartományokban a hajdani pap tudakosan értekező erkölcstanárrá változott.” Hasonlóképpen nyilatkozik *Kirchof*, a protestáns tudós is: „A lelkész – mondja ez – csak a fülgyónás útján lehet az, aminek magasztos hivatása folytán lennie kell: a lelkek tanácsadója, vezére, pártfogója minden lelki ügyben. És csak ezáltal szerezhethet tekintélyt, befolyást, mely őt, mint *Isten* helytartóját megilleti”. – Mennyire igazuk van! De meg magára a bűnösre is

¹² Ilyeneket tényleg nyit is az Egyház anyai szeretete, főleg Hollandiában, ahová protestánsokat is befogad, Szent Ignác lelkigyakorlatainak végzésére. Lelkigyakorlatos házakra hazánkban is égető szükség volna!

mérhetetlen jótétemény, hogy ember a gyóntatója. Vajon jobban szeretnél-e angyalnak gyónni? Angyalknak, aki testi-lelki törekenységedet tapasztalásból nem ismeri? Nem lesz-e irgalmasabb, megértőbb az az ember, akit, ha talán *Isten* kegyelme megőrizett is azoktól a bukásoktól, melyekről te magad vádolódsz, de legalább tapasztalta magában a nehézségeket, melyek mások vétkeit előtte nagyon is érthetőkké teszik s őt részvételre hangolják?

„A gyónás megalázza a férfiút!”

Soha! A férfiút, igen, megalázza a bűn, a vallástalanság, erkölcstelenség, kötelességmulasztás, hűtelenség, az esküszegés s minden elpártolás Istentől. De ha az a férfiú beismeri tévedését s bánatosan borul *Isten* földi helyettese elé s azt mondja: „Atyám, én vétkeztem, de nem akarok a vétek fertőjében megmaradni; én felkelek s ezentúl más emberré akarok lenni”: ez nem alázza meg, hanem felmagasztalja a férfit. „Férfiú térdelt egyszer gyóntatószékemhez – beszéli egy püspök. – A világ azt kiáltotta reá, hogy gazember. Én pedig, mikor láttam őt könnyeiben megújodni s felkelt a gyónás után, magam szerettem volna lábaihoz borulni. Azt mondtam magamban: ez valóságos szent!” A világ nem tud megbocsátani; előtte az egyszeri becsületvesztés ... végleges. *Isten*, ki a gyónásban kegyelmével újjáteremt, visszaadja az igazi becsületet s ezzel megdicsőíti azt, kit előbb a bűn meggyalázott, megbecstelenített.

A gyónási pecsét

Nagy biztonságot s bátorságot ad a bűnösöknek az őszinte bűnvallomásra az az isteni s egyházi jogon alapuló feltétlen és semmi kivített nem ismerő titoktartás, melyre a gyóntatóatyja kötelezve van. Fenséges vonás ez az Egyház szépséges arcán, melyet csupán *Isten* adhatott reá s csupán *Isten* mindenható keze őrizhet meg sérthetetlen épségben. Valóban csodálatos, vagy – mondjuk inkább – *csodás* egy titoktartás ez!

Vannak *elaggott* papok, kik már – mint a többi emberek ilyen korban – második gyermekkorukat élik. Múltjuk végeszakadatlan elbeszélésével untatják hallgatóikat: de a hallott gyónások említésébe sohasem tévednek.

Vannak papok, kik *megőrzülnek*. Ez a betegség felkavar minden benyomást, minden képzetet. Honnan van, hogy a gyónásban hallottakat soha szóba nem hozzák?

Vannak *bukott* papok, kik megtagadják hitüket s annál mélyebbre süllyednek, minél magasabban állottak. Gyűlölik az Egyházat kiolthatatlan gyűlölettel. Hogyan árthatnának inkább neki, mintha szemefényét, a gyónási titkot, megbolygatják? De ezt még soha egyik sem tette meg. Meglepő volt ez főleg a reformáció keletkezésének s a francia forradalomnak idején. „Sajátságosan bámulatos, talán csodálatos is – állítja *Créqui* marquisesse –, hogy a francia forradalom annyi bűnténye között sohasem hallottuk, hogy valamelyik hitehagyott pap a gyónási pecsétet megtörte volna.” Ugyancsak efelett csodálkozik *Marmontel* is: „Hogyan történt, hogy a forradalom alatt, a köztársasági elvektől elhódított annyi rajongó fiatalember között, annyi kém és áruló között, kik előtt – mint tudjuk – nem volt sérthetetlen semmi; kik előtt nem volt szent a barátság, a hála, nem maga a természet, nem a vérség köteléke és csupán valami ürügy kellett, hogy lenyúzzák és kivégezzék a papokat, miként történt – mondom –, hogy papot, ki a gyónás titkát elárulta volna, nem adott fel senki? Ilyenről nem hallott a zsarnok forradalom egyik törvényszéke sem”.

De ha akadna is oly szerencsétlen elvetemült, ki erre a merényletre rászánná magát, a Gondviselés meg fogja találni a módját, hogy e gonosz szándékot megghiúsítsa s nem fogja túrni, hogy a gyónási titokban való feltétlen hit az emberiség lelkében megrendüljön.

Bizonyos aposztata, kiközösített pap a chilei *Santiagóban* közhírré tette, hogy az ottani *Liriko* színházban 1905. március 18-án a gyónási titokról fog előadást tartani. A kíváncsi,

léha tömeg csak úgy özönlött, hogy meghallgassa az érdekesítő leleplezéseket. Ámde abban a pillanatban, midőn a hitehagyott beszélni kezd, óriási robaj s nyomban utána rémes sikoltozás támad. A tribünök recsegve-ropogva omlottak össze, 600 embert temetve maguk alá. Öten meghaltak s 45 súlyosan megsebesült, így aztán az előadásból nem lett semmi. (Argentinischer Volksfreund, 1905. márc. 23., 12. szám. Annak idején magyar újságban is olvastuk az esetet.)

Ellenben hány s hány katolikus pap adta oda inkább hőslelkűen szabadságát, vagyonát, életét, semhogy feltörje a gyónási titok szent pecsétjét. És mi hisszük, hogy *Isten* kegyelmével valamennyi ugyanezt tenné, ha a helyzet erre kényszerítené.

A gyónási titok vértanúja pl. *Nepomuki Szent János*, akit 1393-ban *IV. Vencel* király a Moldvába vettetett, mert semmi áron sem akarta elárulni a királynő gyónását. Midőn 1719-ben a boldoggáavatási ügyben kiküldött püspökökből, papokból, orvosokból, egyetemi tanárokból álló bizottság sírját felnyitatta, porladó tetemei között egyedül a titoktartó nyelvet találta épnek, pirosnak, vértől duzzadónak, szinte elevennek. A csodát a jelenlevő, mintegy 100 tanú eskü alatt is kész volt igazolni, közöttük több kőműves, kovács, lakatos és egyéb mesterember, kiknek szolgálatát a sírbontásnál s koporsónyitásnál felhasználták.

Vérével pecsételte meg a gyónási titoktartást *Boldog Sarkandez János*, *Lobkowitz* herceg, morva tartományfőnök lelkiatyja, akiből a forradalmárok a legkegyetlenebb kínzás által sem tudták kivenni, amit a gyónásból tudott. 1620. márc. 17-én esett áldozatul papi kötelességének.

1894-ben *Baltimore*-ban a törvényszék 10 évi börtönre ítélte el *Lurtz* nevű katolikus papot, minthogy állítólag egyik haldokló bankártól a végső szentségek kiszolgáltatása alkalmával értékpapírokat lopott. A pap ugyan váltig hirdette ártatlanságát, ámde ellene bizonyítottak az értékpapírok, melyeket nála megtaláltak s amelyekről nem tudott vagy nem akart semmiféle magyarázatot adni. Két év múlva a bankár jegyzeteiből kitudódott, hogy az illető értékpapírokat maga a bankár bízta a papra, hogy azokat jogos tulajdonosaiknak visszatérítse. Erre a törvényszék mély sajnálatának kifejezése mellett adta vissza a szegény áldozatnak szabadságát s a világ előtt meghurcolt becsületét.

A *Marseille* melletti *Aix* fürdőhelyen történt, hogy bizonyos gazdag úrhölgy 12.000 frankot hozott *Demolin* plébánoshoz, hogy azt kórházépítésre fordítsa. *Kloser* sekrestyés, ki a dologról már valamiképpen értesült, lesben várta a nemesszívű jótévőt a plébánialak lépcsőinél, nagy konyhakéssel leszúrta s az összeget elrabolta. Erre nyomban a plébánoshoz sietett, meggyónt neki s a kést annak ajtaja körül valahol elrejtette. Minden körülmény, nevezetesen a hamarosan előkerült véres kés, a plébános bűnössége mellett bizonyított, aki nem tett egyebet, mint azt, hogy magát egyszerűen ártatlannak vallotta. Halálra ítélték, amely ítéletet kegyelemképpen életfogytig tartó kényszermunkára változtattak át. Már hónapok óta sínylődött, mint fegyenc, a gyónási titok e hőse a *dél-amerikai Cayenne* egyik bányájában, midőn végre ütött számára a megváltás órája. A sekrestyést lelkiismerete kínjai arra kényszerítették, hogy magát önként a törvényszéknek följelentse. (Lásd bővebben *The Indo-European Correspondence* 1892. febr. 10. – Az esetet *Spillmann* jezsuita, kitűnő regényíró (†1905) is feldolgozta „A gyónási titok áldozata” című érdekesítő elbeszélésében.)

Mire kötelez az isteni jog?

Jóllehet *Jézus Krisztus* Egyházára bízta, hogy a malaszt forrásait, a szentségeket őrizze, kezelje, kiszolgáltatásuk s felvételük körülményeit szabályozza, ámde kétségtelen az is, hogy azok lényegével, természetével szorosan összefüggő intézkedéseket magának tartotta fenn s az ide vágó törvények egyenesen s közvetlenül tőle erednek.

Ilyen törvény a gyónás feltétlen *szükségessége* minden emberre nézve, ki a keresztség után halálos bűnbe esett. A bukott lélek gyónás nélkül, illetőleg a gyónástól függetlenül lelki halottaiból fel nem támadhat.

Midőn ugyanis Urunk apostolait s azok utódjait a megkeresztelt emberiség bíráivá rendeli s kijelenti: „*Akinek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik és akiknek megtartjátok* (= nem bocsátjátok meg), *meg vannak tartva*” (Jn 20,23), semmiképpen sem hagyta a bűnösök kénye-kedvére, hogy ízlésük szerint meggyónjanak avagy sem, ahogy ezt a protestantizmus értelmezi.

A gyónás – isteni törvény folytán – éppen oly szükséges a halálos bűnbe esett kereszténynek, mint a szent keresztség az olyannak, ki abban még nem részesült. Nélkülük nem nyílik meg számunkra a mennyek országának kapuja.

Igaz ugyan, hogy mind a kettőt – a keresztséget csakúgy, mint a gyónást – pótolhatja a tökéletes istenszeretet, illetőleg az ezzel egylényegű tökéletes bánat, de csakis azért, mert ez az indulat már természeténél fogva magába zárja a szándékot, a vágyat *Istennek* kedves, szent akaratát mindenben teljesíteni s így az Istentől parancsolt szentségekhez is járulni, amint ez lehetőségessé válik.

Ez a vágy, ez a szándék öntudatosan megvan a katolikusban, öntudatlanul él a protestánsban valahányszor súlyos bűn elkövetése után *Isten* kegyelmével tökéletes bánatot ébreszt magában.

Az ilyenek tehát gyónás *nélkül*, de nem a gyónástól *függetlenül* kapják meg a bűnbocsánatot. Mondhatnók: csakis *vágy-gyónás* által üdvözülnek, amennyiben őket akár külső körülmény, pl. hirtelen halál, akár belső lehetetlenség, mint pl. a hibájukon kívüli tudatlanság a szentség felvételében akadályozza.

A szoros értelemben vett *isteni törvény* minket gyónásra csak akkor kötelez:

a) ha ez reánk nézve feltétlenül szükséges. Ily eset áll be a súlyos bűnben levő keresztényre, *ha élete komoly veszélyben forog*. És tényleg még a kevésbé vallásos keblekből is ki szokott ilyenkor törni a sikoly az utolsó mentődeszka, a gyónás után. Gyónni akarnak! És rettentő kegyetlenség s embertelenség ettől az utolsó s legszükségesebb kegyelemtől akár a rablógyilkost is megfosztani, ha azt elfogadni hajlandó. Mint ítéljük tehát azokról, kik csupán könnyelműségből s emberi félelemből avagy szívtelen kíméletességből családtagjaikat szentség nélkül engedik kimúlni?!

b) Szükségesnek kell állítanunk továbbá a gyónást – már csak szorosan vett isteni törvény folytán is – a halálos bűnbe esettek nézve *többször az életben*.

Mert ki merné állítani, hogy megfelel az olyan egyén emberi s keresztényi köteletségének, aki élete nagyrészt *Isten* kegyelmén kívül tölti; aki a földi lét legfőbb javait: a jócselekedeteket, szenvedéseket s az érdemszerzés egyéb módjait jórészt eltékozza. Ezek ugyanis csak akkor számíthatnak mennyei jutalomra, ha *a kegyelem állapotában* hajtjuk végre, illetőleg viseljük azokat.

c) Isteni jogn gyónnunk kell végül akkor is, ha más oly szentséghez járulunk, amely a kegyelem állapotát már feltételezi¹³ s mi ezt csakis a gyónás által tudjuk visszanyerni; avagy oly súlyos kísértésben forgunk, amelyben – tapasztalatunk szerint – egyedül a gyónás segít s óv meg az elbukástól.

¹³ Ezeket szokás az „élők szentségeinek” nevezni, aminők a bérmlás, Oltáriszentség, utolsókenet s a házasság. Viszont a „halottak szentségeinek” hívjuk a keresztséget s a gyónást. Ezeknek ugyanis első hivatása a súlyos bűnben levő, tehát lelkileg halott embernek a kegyelmi életre való feltámasztása.

Mire kötelez az Egyház?

Amit *Krisztus* Urunk lényegében, nagy vonásaiban megadott, az Egyház joga s kötelessége a hívek szükséglete s java szerint részletekben megállapítani.

Az *Üdvözítő* már magával a szentség alapításával elrendelte, hogy a végső szükség idején s bizonyára többször az életben meggyónjunk. Most már az Egyház hivatása ezt a „*többszört*” közelebből meghatározni. És az Egyház, mint láttuk, az évi *egyszeri* gyónást tette feltétlenül kötelezővé: „*Bűneidet minden esztendőben meggyónjad...*”

A törvény tiszta megértetése céljából a következő felmerülő kérdésekre kell feleletet adnunk.

a) *Hogyan kell az évet számitanunk?*

Az Egyház tudósai ebben eltérő véleményen vannak. Pl. *Lugo* a polgári évet tartja irányadónak, *Suarez* nézete szerint húsvétól húsvétig kell azt számitani. A törvény e pontban kétséges lévén *elméletben* akármelyik vélemény követhető. A *gyakorlatban* azonban a húsvéti szentáldozás miatt, melynek ideje szigorúan meg van határolva, a gyónásnak is rendszerint húsvét táján kell megtörténnie, hogy így a *méltó* szentáldozás lehetővé váljon.

b) *Kiket kötelez a törvény?*

A törvény alá esnek mindazok a keresztények, kik eszüket használni tudják s így súlyosan vétkezhetnek. Ez a kor rendszeren a 7-ik életév körül kezdődik. Ha azonban kivételes esetekben a gyermek esze előbb megéri s így a jót a rossztól már korábban meg tudja különböztetni, a hazugságban, engedetlenségben, szemérmatlenségben rejlő gonoszságot fel tudja ismerni, akkor a 7-ik év előtt is a szentgyónáshoz bocsájtandó. Mindenesetre, még kétséges esetben is, meg kell ezt tenni, ha a gyermek *életveszélyben forog*.

Gyónni azonban szoros értelemben csak az tartozik, aki az év folyamán *halálos bűnbe esett*. Minthogy ugyanis a bocsánatos bűnök meggyónása szabadságunkra van hagyva, azért, aki az egész év folyamán súlyos vétket el nem követett, az évi gyónásra szigorúan nincs kötelezve s nem vétkeznék, ha azt elmulasztja. (Nem így áll a dolog a húsvéti szentáldozással!) Ámde, hol az a fehér holló, aki *gyakori* gyónás nélkül éven át a nagy vétektől ment marad?!

c) *Mily bűn alatt kötelez a törvény?*

Ez az egyháztörvény is, kétségkívül *súlyos* bűn terhe alatt kötelez. Miért is a szentgyónásban az is bevallandó, hogy valaki az évi gyónását (s húsvéti áldozását) hányszor mulasztotta el. Ezzel ugyanis külön egyházi törvényt sértett s így külön bűnnel terhelte lelkét.

d) *Elég-e a szentségtörő gyónás is?*

Bizonyára nem. Aki tehát őszinteség, bánat vagy erős fogadás híján rosszul gyónt, nemcsak *Istent* bántotta meg súlyosan szentségtörése által, hanem az Egyház törvényének sem tett eleget.

e) *Kinél kell gyónnunk?*

Bármely gyóntatásra felhatalmazott római vagy görög katolikus papnál meggyónhatunk s nem vagyunk többé kötelesek, mint hajdanában, évi, hivatalos gyónásunkat tulajdon lelkipásztorunknál elvégezni.

Végül még megjegyezzük, hogy aki évi gyónását elmulasztotta, távolról sincs feljogosítva, most már a következő húsvétra várakozni, hanem mulasztását mielőbb kell pótolnia. Ezzel a gyónással aztán az illető gyónó folyó évi kötelezettségének is eleget tett.

B) A húsvéti szentáldozás

Isteni alapítás

Az Egyház különös szeretettel alkalmazza tabernákulumain, miseruháin dísznek, szimbólumnak a pelikán madarat, mely csőrével feltépve keblét, az onnan alácsurgó vérrel táplálja kicsinyeit. A magyarázatot ehhez az ősrégi pelikán rege adja meg...

Élt az északi jegestenger vidékein valaha, réges régen nagy hófehér madár: a pelikán. Fészkét a tengerpart egyik sziklájára rakta, puha pihével bélelte és fiókáival népesítette be. Napestig járta a tengereket, halászgatott, hogy táplálja övéit. Éjjente pedig s valahányszor a viharok dúltak, fészkén ült, hogy melengesse kicsinyeit. Sokszor órákon át küzdött a rabló madarak ellen, hogy kis családját védelmezze.

Történt azonban, hogy szokatlanul hideg tél köszöntött be, valóságos jéghegyek torlódtak össze a tengeren; a víz beállott s szélében-hosszában vastag jégpáncél borítá. A pelikán erre befedi kicsinyeit, szárnyra kel, a végtelen tengereknek veszi útját, hogy szabad vízre s így táplálékra akadjon. De bárminő messze repült is, a vizet mindenütt keményen befagyva találta. Étlen s élelem nélkül szomorúan tér meg fészkére. Fiókái már messziről, siránkozva nyújtották eléje fejcskéjüket. A kétségbeesett anya most csőrével, mint nagy fejszével akarja a jeget feltörni – de sikertelenül –, jóllehet pirosra festi tulajdon vérével a jég sima tükkrét... Metsző szél süvít a tengeren s az anyamadar szomorúan, éhségtől gyötrötten ül fészkén. Reggel újra megpróbálkozik, megint csak útra kél, de zsákmány nélkül tér vissza. Fiókái már szinte aléltek az éhségtől. Erre utolsó mentőgondolata támad, amely csak anyának juthat eszébe. Keblén sebet ejt s a szüzenkező vért kicsinyei elé tartja. Ezek boldogan szürcsölik a meleg, éltető italt s közben észre sem veszik, hogy anyjuk a fájdalomban meg-megrázkódik. Midőn megéheznek, megint csak inni kérnek, nem is ügyelve arra, hogy anyjuk szeme már megtörött s bágyadtan horgaszta fejét keblére. De azért megkönyörül a kis éhezőkön s hegedező sebét újra feltöri. Beköszönt az éj, tombol a vihar s a madárcák boldogan pihennek a meleg fészekben. Reggel megint enni kérnek. Az anya azonban nem mozdul, nem akar felébredni. Teste kihült, a seb vért nem ad többé. Elaludt örökre. Erre a fiókák anyjuk testét kezdik csipkedni, fogyasztani s rajta fölnevekednek. Időközben meleg szellők kezdenek lengedezni, a jég felolvad s a szárnyra kelt madarak már maguk tudják megszerezni táplálékukat, anyjukat pedig el is felejtik ... Így a rege.

Szép jelképe a pelikán madár az oltáriszentségi Jézusnak, akit éppen ezért a nagy *Aquinói Szent Tamás* megható költeményében „*kegyes Pelikánnak*” nevez.

Ő is eljött a világ jeges tengerére. Megrakta fészkét, az Egyházat mint sziklán, *Szent Péteren*. Ebbe a fészekbe helyez minket, mint fiókáit a szent keresztség által, mely istenfiakká szül bennünket. Óv s dédelget minket az Úr, sőt, hogy a halál ne ártson, felveri kezét, lábát s szívét és ételül, italul adja testét-vérét: „*Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, örök élete vagyon*”. (Jn 6,55)

Az isteni *Pelikán* drágalátos testét s véréát az utolsó vacsorán hagyományozta az emberiségnek. Azon az estén, melyen búcsúzóját ünneplé kedves tanítványaitól s az egész világtól. Mikor az emberi nem őt magából kivetni készül, ő forró szerelemmel öleli, karolja azt át, mikor emlékét is ki akarják törölni, ő örök emléket állít magának.

„*Vevén a kenyeret, hálát ada és megszégé és nekik adá, mondván: Ez az én testem, mely érettetek adatik.*” „*Hasonlóképpen a kelyhet is, miután vacsorált, mondván: Ez a kehely az újszövetség az én véremben, mely érettetek kiontatik.*” „*Ezt cselekedjete az én emlékezetemre.*” (Lk 22,19.20)

A búcsúzó *Üdvözítő* tehát emléket állít magának. Nagyon jól tudta ugyanis, hogy minő kegyetlen hatalom bennünk a feledés. Míg együtt vagyunk s látjuk egymást, gondolunk

egymásra, talán szeretjük is egymást. De amint az idő s távolság közénk s közük veti a feledés bús fátyolát, szétfoszlik emléünk mint a köd, mint az álom.

Azért *Jézus* – Szíve sugallatát követve – mindenható erejét veti latba, hogy a feledés hatalmát legyőzze s őt el ne feledjék. Ámde minő emléket állíthatott magának az *örök szeretet*, aki egyúttal *mindenható* is?

És minő emléket állítanál te, ha ott a halálos ágyon búcsúzó szeretteid erre kérnének? Adj meg reá szíved a feleletet. Nemde a szíved azt súgja: „Ó, ha én mindenható volnék, mint *Jézus*, akkor én egyszerűen nem mennék el. Vagy ha mégis fontos okokból láthatóan távoznom kellene, láthatatlan módon maradnék azokkal, kiket szeretek”. Így van! Ez az igazság!

A búcsúzó mindenható szeretet önmagát hagyhatta csak emlékebe: „*Íme, én veletek vagyok mindennap világ végezetéig*”. (Mt 28,20)

Íme ez az Oltáriszentség. Az *Úr Jézus Krisztus* benne igazán, elevenen, személyesen, valóságosan s lényegesen jelen van. Ott van tehát Istenségével, emberségével, lelkével, testével, szívével. Alapította pedig az *Úr* ezt a legfőbbesebb szentséget, minden kegyelmek állandóan nyílt forrását azért: 1. hogy szent testével és vérével mindig közöttünk maradjon; 2. hogy a szentmisében érettünk feláldozza magát; 3. hogy a szentáldozásban lelkünk tápláléka legyen.

Minket e helyütt csak ez a legutóbbi érdekel.

A szentáldozás célja

Vannak fényes, *királyi* asztalok, ahová a házigazda nagy méltósága miatt csak nagy tisztelettel ülünk le. Vannak *családi, baráti* asztalok, melyeket a meghitt, bizalmas szeretet áraszt el kellemmel. És van asztal, melyhez összetett kézzel, lesütött szemmel, hittől, szeretettől dobogó szívvel közeledünk, amelyhez nem úgy ülünk, hanem úgy térdelünk. És mikor távoznak tőle, Egyházunk csodálkozástól szinte elragadottan felkiált: „*O sacrum convivium!*... „Ó, szent vendégség, melyben *Krisztust* vesszük, ünnepeljük szenvedésének emlékét, lelkünk kegyelemmel telik el s a jövődő megdicsőülésünk zálogát fogadjuk.” Ez a szentáldozás. *Jézus Krisztus* testének s vérének *valóságos* vétele lelkünk táplálására.

Mert minden teremtetett élet csak úgy maradhat fenn, ha táplálkozik. Anyagi, testi életünket anyagi táplálék tartja fenn; szellemi életünket az igazság táplálja. Ámde van bennünk még harmadik élet is, a malaszt élete, melyet a szent keresztségben olt belénk Isten, mely által vele rokonságba lépünk, fogadott gyermekei s az ég örökösei leszünk. Ennek az életnek is táplálék kell. *Isten* körültekint a nagy mindenségben, keres ételt, mely ezt az életet fenntartsa, gyarapítsa, növelje. És íme méltót, alkalmasat ehhez az isteni élethez egyebet nem talál, hanem csakis önmagát.

Igen, a szentáldozás első s legfőbb célja, hogy fenntartsa s fejlessze, gyarapítsa bennünk a megszentelő malasztot, vagyis azt a titkos, természetfeletti életet, mely át meg áthatva lelkünk állagát, azt kifejezhetetlenül széppé, fényessé, ragyogóvá s *Isten* előtt kedvessé teszi; megadja a lehetőséget, hogy örök jutalmat érdemeljünk s egykor belépjünk az égbe *Isten* boldogító színelátását élvezni. Viszont, ha a megszentelő malasztot súlyos bűnnel elvesztjük, lelkünk ördögileg rúttá, kiszáradt, terméketlen fává válik, mely méltó, hogy kivágják s az örök tűzre vessék. A szentáldozás isteni tápláléka óv bennünket ettől a lelki haláltól, a halálos büntől s a kisebb sérüléseket, a bocsánatos hibákat magával a szeretet kigyulladt hevével gyógyítgatja. Csökkenti továbbá a szentáldozás rosszra való hajlamainkat, kedvet s erőt ad a jóra. Végre záloga egykori dicső feltámadásunknak, melyre *Jézus Krisztus* feltámadott dicső testének élvezete különös jogcímet ad.

Mindezek a hatások főleg akkor érvényesülnek bennünk, ha magunk is közreműködünk, nevezetesen, ha ezt az isteni táplálékot elég gyakran s jó előkészülettel élvezzük. „*Isten*

ugyanis – *Szent Ágoston* bölcs igéje szerint – téged nélküled teremtett, de nélküled nem fog üdvözíteni.”

A szentáldozás gyümölcsei

Már a katakombák Egyházában honnan merítette az őskereszténység azt az oroszzláni erőt, mellyel nemcsak bátran, de szívesen szenvedett *Krisztusért* vértanúhalált? A szentáldozás nevelte a *Szent Sebestyént*eket, *Pongrácokat*, *Ágneseket*, kikről *Wiseman* bíboros (1802–1865) oly mesteri tollal ír a *Fabiolában*; aztán *Tarsiciust*, a szent klerikust, ki örvendező, derült arccal tett vértanúságot keblén a szentségi Jézussal.

Majd előjövén a katakombákból, az isteni Eucharistia, megindul diadalútjára a keresztény világban.

Civilizálja a népeket. Lelkesíti, erősíti a misszionáriust s a nyomában dolgozó szegény, gyenge apácát az önfeláldozásra a térítés nagy munkájában.

És a szilaj, vad népek esznek *Krisztus* testéből, isznak véréből s az isteni szeretet lángjára gyúlnak, hozzálátnak megépíteni emberfeletti erővel s áldozattal a fenséges székesegyházakat, dómokat, hálából az Oltáriszentség iránt. „De mire is volnának a legszebb templomok, az Eucharistia, a szent asztal nélkül? ... Minek hatolna be a napsugár a templomok színes üvegein, minek reszketne aranyon, ezüstön, minek sziporkáznék ércen, drágakövön, minek pislogna az örök mécses titokzatos fényben, ha az isteni Pelikán elhagyta volna a földet s ha a népek nem éreznék, hogy minden erejük, hatalmuk, boldogságuk és reményük az Oltáriszentségből, nevezetesen a szentáldozásból árad.” (Prohászka O. után.)

A szentáldozás adta a világnak a nagy keresztény hősöket, fejedelmeket, államférfiakat. Gondoljunk *Szent István* s *Szent László* királyunkra, kik minden erejüket megfeszítik, hogy az oltáriszentségi *Üdvözítőnek* méltó hajlékokat emeljenek s kultuszt teremtsenek. Gondoljunk *Habsburg Rudolfra*, ez lovát engedte át az Eucharistiát hordozó papnak, amint ezt *Schiller* is szépen megénekelte.

Hunyadi Jánosunk (†1456. aug. 11.) halálos ágyán sem tartotta magát méltónak, hogy az Úr Jézus hozzá jöjjön. Azért elviteti magát *Szűz Mária* szentélyébe, hogy ott fogadja *Kapisztrán Szent János* kezéből a szent útravalót. *Sobieski János* lengyel király, aki 1682-ben a *Kahlenbergen Kara Musztafa* 300 ezernyi seregét szétverve *Bécs*et felszabadította s ezzel *Magyarország* felszabadítására a török járom alól az első hatalmas lökést megadta, győzedelmes csatái előtt szentmisét hallgatott, a miséző papnak szolgált s megáldozott. *Savoyai Jenőről* (†1736) ki oly fényes betűkkel írta be nevét a magyar múltba, hasonló megható példákat örökített meg a történelem.

Az ír *O’Connel* (1775–1847), a német *Mallinckrodt* (1821–1874), *Garcia Moreno* Ekvádor vértanú elnöke (1821–1875), mindmegannyi kiváló politikus s államférfi nevezetesebb ténykedésük, szereplésük előtt megáldoztak, *De Sonis* francia generális naponkint áldozott s az utca porában is letérdelt, ha az Oltáriszentséget a beteghez vitték.

Mindez a szentáldozásnak néhány szembetűnőbb gyümölcse, diadala. De hányat arat nap-nap után, tán még a felsoroltaknál is dicsőbbet a lelkek mélyén, ki a megmondhatója? Hány veritékező családapa, anya, munkás, beteg, szenvedő, ifjú, leány s gyermek kap belőle erőt, bátorságot, kitartást saját nehézségeinek leküzdésére; hányat segít győzelemre és üdvösségre?! Azt majd csak az utolsó ítélet nagy világünnepe fogja nyilvánosságra hozni.

Ellenvetés¹⁴

„Mennék én áldozni, csak ne volna *hitem* oly gyenge s ingatag.” Erre csak annyit felelek, hogy az Oltáriszentség titkában könnyebb hinni, mint nem hinni.

a) A Szentírás világosan tanítja. A négy *evangélista Szent Pállal* egyetemben tanúságot tesz mellette. És te szembe mernél velük szállani?

b) Egyházunk kezdettől fogva hirdeti, hogy az Oltáriszentségben *Jézus Krisztus* igazán valószínűs és lényegesen jelen van. Ez az egyik alapgógmája. Kizárja kebeléből s pokollal fenyegeti azt, ki ebben szándékosan kételkedik vagy ezt tagadja. És te többet akarsz tudni, mint *Krisztus* tévmentes Egyháza?

c) Isten a századok folyamán sok s kétségbevonhatatlan csodával dicsőítette meg az Oltáriszentséget. Manap is *Lourdes*-ban számos gyógyíthatatlan beteg kapja vissza hirtelen egészségét, éppen akkor, midőn az Oltáriszentséggel megáldják. És *Isten* csalna minket?

De tegyük fel, hogy *Jézus Krisztus* nem volna jelen az Oltáriszentségben. Mi következne ebből?

a) Akkor tévedett az Egyház, rít bálványimádásba süllyedt. Nem érdemel hitelt. El kell azt hagynunk!

b) Tévedett az Egyház, mely *Szent Pál* szerint az igazság oszlopa és erőssége. Tévedett az Egyház, melynek feje a római pápa, kinek *Szent Péterben* megígérte *Krisztus*, hogy rajta, mint kőszálon építi Egyházát, melyen a pokol kapui, vagyis semmi tévely sem fog soha erőt venni. Más szóval megcsalt minket *Krisztus*, ígérete ellenére elhagyott bennünket. Tehát akkor nem *Isten*!

Ám, ha *Krisztus* nem *Isten*, hogyan művelt annyi kézzelfogható csodát? Hogyan emelte ki a régi világot sarkaiból éppen ennek a szent eledelnek élvezése által? Mert csakugyan a szentáldozás által változott át a romlott pogány világ hősi, dicső keresztény néppé, mely ezrivel termelte a szüzesség lilomait, a vértanúság rózsáit. És hidd el nekem: manapság is, ahol eszik e kenyeret, ott vannak apostoli buzgó lelkek, ott vannak misszionáriusok, szerzetesek s szerzetesnők százezrei, kik lángoló szeretetből *Isten* s a halhatatlan lelkek iránt mindent feláldoznak. Ahol nem eszik e kenyeret, ha vannak is becsületes emberek, de szentek nincsenek. És mindez bálványimádáson, tévedésen, nagy világcsaláson alapulna? Valóban az Oltáriszentség titkában könnyebb hinni, mint nem hinni!

Mire kötelez az isteni jog?

Midőn az *Úr Jézus* kijelenti: Bizony, bizony mondom nektek: „*Ha nem eszitek az ember fia testét és nem isszátok az ő vérét, nem leszen élet tibennetek*” (Jn 6,54), ezzel a szentáldozást mint az üdv *szükséges eszközét* jelölte meg, de egyben isteni parancsot adott, hogy azt élvezzük, így fogta fel s értelmezte azt mindig a katolikus Egyház.

Midőn azonban a szentáldozást szükséges eszköznek állítjuk, ezt csupán *tágabb, erkölcsi* értelemben kell vennünk. Tévedne azért pl. az, aki a szentáldozást is éppen oly nélkülözhetetlennek tartaná, mint aminő szükséges a szent keresztség vagy a szentgyónás azokra nézve, kik halálos bűnbe estek. Tévedne, aki még a kisdedek lelkét is féltené szentáldozás nélkül, avagy hivatkozva az *Úr Jézus* fennidézett ígéire, még nagypénteken is áldozni akarna, nehogy elkárhozzék.

Az igazság ezzel szemben az, hogy az Oltáriszentség a természetfeletti, lelki élet normális tápláléka, a megszentelő malaszt fenntartásának rendes eszköze lévén, nélküle mi, felnőtt, ezernyi lelki veszélynek kitett emberek alig-alig érhetnénk örök célunkhoz.

¹⁴ A szentáldozás elleni kifogásokat bővebben tárgyalja a szerző: „*Ne mentesd magad*” című füzetében. Kis könyvtár, 4. szám, II. kiadás.

Isteni jog alapján tehát éltünk folyamán ehhez a mennyei asztalhoz kell járulnunk *többszörösen*. Nevezetesen meg kell áldoznunk, ha életünket bármily okból közeli veszély fenyegeti. Áldoznunk kell továbbá, ha oly lelki állapotban tapasztaljuk magunkat, hogy erre az isteni erőforrásra feltétlenül szükségünk van a heves kísértések legyőzésére.

A közeli életveszély isteni jogon felment attól a kötelezettségtől is, hogy éhgyomorral áldozzunk.

Midőn dicsőült *IV. Károly* királyunkat ellenségeinek kiszolgáltatták, *Tihanyból* távozása előtt, jóllehet este volt már, a szentáldozást kérte, minthogy életét veszélyben érezte. A háború folyamán a frontra készülő katonáinkat is szükség esetén a nap bármely szakában megáldoztattuk, minthogy erre isteni törvény alapján az életveszély folytán joguk volt.

Jegyzet. Azoknak a betegeknek is, kik már egy hónapon át betegen fekszenek és nincs remény, hogy hamarosan felgyógyuljanak – ha nem halálos betegek is – a gyóntató megengedheti, hogy hetenkint egyszer vagy kétszer áldozzanak, habár az áldozás előtt folyadék alakban valamit vettek magukhoz (pl. levest, kávé, teát). (858. kánon. 2.) A *halálos betegek* akárhányszor megáldozhatnak, bár nincsenek éhommal. Ha valaki más esetekben sem volna képes éhommal áldozni, plébánosa, lelkiatyja által felmentést kérhet a Szentszéktől a szentségi bűjtől. A kérvényt ilyenkor a „*Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum*”-hoz kell intézni. Sőt a *húsvéti, kötelező* szentáldozást *minden felmentés nélkül* is ki lehet szolgáltatni olyannak, aki azt éhommal fogadni nem képes. Ezt a nézetet vallják az Egyház legtekintélyesebb erkölcstani írói, mint *Berardi, Gasparri, D'Annibale, Genieot, Lehmkuhl, Gennari* és *Noldin*, akiket nyugodt lelkiismerettel követhetünk.

Egy vagy két szín alatt?

Megérintjük itt a kérdést, mely az Egyház történetében hatalmas hullámokat vert: eleget teszünk-e az isteni törvénynek, ha csak egy, ti. kenyér szín alatt áldozunk.

1404-ben *drezdai Péter* tanító volt az első, aki hirdette, hogy a szentáldozás isteni törvény szerint két szín alatt kötelező s nagy *igazságtalanság* történik a laikus világgal, midőn azt tőle megtagadják.

Husz János (1369–1415. VIII. 6.) eretnekvezér hívei kapva kaptak ezen az eszmén, mely alkalmasnak látszott, hogy a *Rómától* való szakadást még inkább elmélyítse. *Misa Jakab* gyűjtő prédikációi hallatlan mérvben fokozták ezt a mozgalmat, mely magát „kelyhesnek” vagy „utraquistának” (két-színesnek) nevezé. *Ziska* cseh népvezér 300 asztalt állíttat fel, hogy a kétszín alatt áldozni kívánó nép igényét kielégítse.

A *konstanzi* zsinat 1415-ben eretneknek bélyegezte ezt a makacs követelődést, minthogy valóban az Oltáriszentségről való téves felfogáson alapult. Ez adta meg a lökést a huszita-háborúkra, melyek oly véres betűkkel vannak megörökítve a történelem lapjain.¹⁵ Sőt katolikus országokat is megszállott a vágy a kétszín alatti áldozás után olyannyira, hogy *I. Ferdinánd* császár s király és *IX. Károly*, a franciák fejedelme – a nyomásnak engedve – előterjesztést is tettek ez irányban a *tridenti* szent zsinatnak.

Az egybegyűlt atyák azonban ebben a zűrzavarban is megőrizték fenséges nyugalmukat s higgadt méltósággal adták elő az Egyház örök, elvülhetetlen tanítását. Kifejtették, hogy jóllehet az *Úr Jézus* az utolsó vacsorán e szentséget két szín alatt alapította (ti. a szentmiseáldozat miatt, amely *Jézus Krisztus* kereszthalálának, teste-vére szétválasztásának titokzatos megújítása), de ebből korántsem következik, hogy elrendelte a két szín alatti áldozást. Ugyanis ugyanaz az *Úr Jézus* e szentségről beszélve gyakrabban maga is csak az

¹⁵ Luther e kérdésben eleinte ingadozik, később elvnek állítja: akárhogy legyen, csak „dacoljunk a zsinattal”. A radikális Kálvin az *egyszínt* „az ördög műhelyéből” származtatja.

egyik szint emlegeti, midőn pl. azt mondja: „*Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él*” és „*a kenyér, melyet én adandó vagyok, az én testem a világ életéért*”. (Jn 6,52)

Hogy pedig az Egyház az ősi hagyományra támaszkodva miért ragaszkodik az egy szín alatti áldoztatáshoz s miért nem szolgáltatja azt ki a borszín alatt is, a *tridenti* káté szerint a következő okokra vihető vissza: A borszín nehezen kezelhető. Főleg tömegek áldoztatásánál könnyen fennforog a kiöntés, a tiszteletlenség veszélye. A betegek számára eltéve, hamar romlásnak indul. Igen sokan a bornak ízét, sőt szagát sem tűrhetik. Némely vidéken borhoz nagy-nehezen juthatni. De a legfőbb ok az, hogy az egy szín alatti áldoztatással állandóan cáfolva legyen az az eretnek tan, mely az egész *Krisztus* jelenlétét úgy az egyik, mint a másik szín alatt tagadja s azt állítja, hogy a kenyérszín alatt csak vértelen testet kapunk, a borszín alatt pedig pusztán csak vért. Hozzátehetjük mindezekhez, hogy számtalanokat visszatartana főleg a gyakori szentáldozástól az undor s a betegségektől való félelem, ha másokkal egy helyről vagy ugyanazzal a kanállal, avagy egyéb eszközzel kellene az Úr vérének inni. Ez a körülmény a tömeges gyakori áldozás elé, mely pedig Egyházunk forró óhaja, lényeges akadályt gördítene.

Mire kötelez az Egyház?

A negyedik *lateráni* szent zsinat idézett törvényének értelmében minden keresztény hívő, ki már eszét használni tudja, évenként legalább egyszer s pedig *húsvét táján* a szentáldozáshoz járulni köteles. Az új törvénykönyv 859-ik kánonja a húsvéti áldozást újra előírja, megismételve a lateráni törvényt az általa engedett kivétellel egyetemben: „*hacsak a gyóntató tanácsosnak nem véli, hogy a hívő bizonyos ideig a szentáldozástól tartózkodjék*”. Azt a büntetést azonban, melyet a lateráni szent zsinat e törvény áthágóira kirótt – akiket ti. a templomból s az egyházi temetésből kizárt –, az új törvény már nem említi meg. Bocsátkozzunk e törvény rövid taglalásába.

Mikor kell áldoznunk?

Idő szempontjából a törvény kettőt ír elő. Évenként (legalább!) *egyszer* és pedig *húsvét táján*. Az évet kétségkívül húsvéttól húsvétig kell számítanunk. Ami a „húsvét táját” illeti, a kötelező áldozás idejét az új törvénykönyv is a régi jog alapján Virágvasárnaptól Fehérvasárnapig terjedő időre tűzi ki. Mindazonáltal már *IV. Jenő* pápa 1440. július 8-án a megyés főpásztoroknak megengedte, hogy – ha a körülmények úgy kívánják –, ezt az időt meghosszabbíthassák, de oly értelemben, hogy a húsvéti áldozás nem veheti kezdetét nagyböjt IV. vasárnapja előtt s nem terjedhet Szentháromság vasárnapján túl.

Napjainkban néhány egyházmegye még ennél is nagyobb kiváltságot élvez, amelyet *mindenki*, aki az illető egyházmegye területén akar eleget tenni húsvéti köteletségének, igénybe vehet.

Jegyzet: A szentszék némely szerzetesrendnek, mint pl. a Jézus-társaságiaknak, Redemptoristáknak stb. megengedte, hogyha bárhol, az év *bármely szakában* tartanak szent missziót vagy lelkigyakorlatot, a hívők ez alkalommal végzett gyónásukkal s áldozásukkal – a megyéspüspök beleegyezésével – húsvéti kötelezettségüknek is az évre eleget tehetnek. (S. Congr. Conc. 1921. jan. 27.)

Aki a húsvéti áldozást bármely okból elmulasztotta, tartozik legalább az évi áldozás köteletségének megfelelni s a következő húsvétig feltétlenül az Úr asztalához kell járulnia. Aki a húsvéti idő beállta *előtt* látja, hogy áldozási kötelezettségének teljesítésében akadályozva lesz, jól teszi, ha előre megáldozik, de ezzel a törvénynek még eleget nem tett. Ha azonban a húsvéti idő *beálltával* látunk előre akadályt, azt a szentáldozás elvégzésével

tartozunk megelőzni, így a beteg, kit a húsvéti idő előtt láttak el a szentségekkel, húsvét táján újra áldozzék s pedig mielőbb, ha a halál hamaros bekövetkezésétől lehet tartani.

Kiket kötelez a törvény?

Minden keresztény hívőt, ki esze használatát élvezi s így a gyermekekét is, kik a megfelelő kort elérték.

Az ősi Egyház körülbelül a XIII. századig a csecsemőket s kicsiny gyermekeket is áldoztatta. A *tridenti* szent zsinat ezt a gyakorlatot nem ítéli ugyan el, de kijelenti, hogy ez a gyermekek üdve szempontjából nem volt szükséges, *minthogy e korban a keresztségben kapott természetfeletti, kegyelmi életet vétek által még el nem veszthetik.* (Sess. 21. c. 4.)

E szavakból azonban méltán következtethetjük, hogy mihelyt a gyermek annyira megérett, hogy súlyos bűnt elkövetve a megszentelő malaszt állapotából kieshetik, *isteni jogon* kötelezve van – korára való tekintet nélkül – a szentáldozáshoz járulni. A fejlettség fokáról a lelkiatyák, szülők vagy helyetteseik vannak hivatva ítélni, de őket terheli egyben a kötelesség is, hogy a gyermeket megfelelő oktatással az Üdvözítő méltó fogadására előkészítsék. És bizonyára *súlyosan vétkeznek* s nagyon az *Úr Jézus* Szíve szándéka ellen cselekszenek, ha az első szentáldozást oly késő korra tolják, midőn már a gyermeki szívet a sátántól kell előbb visszahódítani, hogy Istenét befogadhassa. (Vö. XIII. Benedek pápa által kiadott katekizmussal.)

Az új törvénykönyv 854. kánonja kimondja, hogy a szentáldozás nem nyújtandó gyermekeknek, kik koruk fejletlensége folytán ezt a nagy szentséget még megismerni s kellő értékeléssel fogadni nem képesek, de viszont a plébánosoknak szigorú kötelességükké teszi a gondoskodást, hogy mihelyt a gyermek korához mért ismerettel és áhítattal meg tud áldozni, ettől az életforrástól távol ne maradjon. Haldokló gyermekeknek ugyane kánon szerint nyújtandó a szentáldozás, ha *Krisztus Urunk* testét a közönséges eledeltől már meg tudják különböztetni s azt tisztelettel imádni képesek.

Mily bűn alatt kötelez a törvény?

A húsvéti áldozás törvénye, csakúgy, mint az évi gyónásé, halálos bűn terhe alatt kötelez. Miért is súlyos vétekről köteles magát e címen vádolni az, ki a kiszabott *húsvét-táji időn belül* nem áldozott s pedig annyi súlyos bűnről, ahány évben ennek a keresztény kötelességnek meg nem felelt.

Hogyan kell áldoznunk?

Elsősorban méltó módon. Szentségtörő áldozással tehát az Egyház törvényének nem tehetünk eleget, amint ezt az új törvénykönyv 861. kánonja határozottan kimondja. Az ellenkező vélekedést XI. Ince pápa el is ítélte.

Óhajtandó továbbá, hogy a húsvéti szentáldozást ki-ki a saját szertartása szerint végezze. (866. kánon 2.) Ezen az alkalmon kívül azonban nincsen semmi akadálya annak, hogy a római *katolikusok* a görög *katolikusoknál* áldozzanak s viszont.

Hol áldozzunk?

Hajdan a húsvéti áldozás helye kizárólag a plébániatemplom volt. Az új törvénykönyv ezt már nem követeli meg, hanem csupán ajánlja. (859. kánon.) Azt azonban sürgeti, hogyha valaki nem a saját plébániáján végzi szentáldozását, erről a tulajdon plébánosát értesítse. (Uo.) Régi időben a lelkipásztor a húsvéti idő letelte után híveitől bekérte a „gyónási

(áldozási) cédulát”. Ily módon tisztán láthatta, hogy nyájával hányadán van s az elmaradozókat kötelességük teljesítésére ösztökélhette. Nagy kár, hogy ez az üdvös szokás lassankint már egészen feledésbe megy.

A gyakori szentáldozás

A gyakori áldozás alatt a mai keresztény köztudat a hetenkint többszöri s a mindennapi szentáldozást érti. Kitűzött célunkkal szorosan összefüggő kérdés ez, miért is röviden letárgyaljuk.

Az öskeresztény emlékekből világosan kitűnik, hogy az első időkben a keresztény hívek, valahányszor szentmisén voltak, szinte természetyszerűleg áldoztak is. A III. és IV. században vasárnap, szerda, péntek, sok helyen szombat is általános áldozási napok voltak. Idők folyamán azonban ez a szent szokás lassankint annyira aláhanyatlott, hogy szükségessé vált a *lateráni* sürgető törvény. Az Egyház lelkéből azonban sohasem halt ki a remény, amelyet a *tridenti* zsinat hő vágy alakjában kifejezésre is juttatott, hogy fel fog még egyszer virradni a gyakori, sőt napi áldozás hajnala. X. Pius pápáé az érdem, hogy a napi szentáldozás melengető, termékenyítő napját apostoli irataival, nevezetesen a „*Sacra Tridentina Synodus*” kezdetűvel (1905. dec. 20.) a világ egére feltámasztotta. Soká vitatott kérdéseket tisztázott és szabatosan kifejezte az Egyháznak a szentáldozásra vonatkozó elveit. Rámutatott nevezetesen arra, hogy az Egyház a napi áldozótól sem követel szigorúbb feltételeket, mint azoktól, kik évenként egyszer áldoznak, ti. a *megszentelő malaszt állapotát s a jó szándékot*. A szentáldozás továbbá nem az életszentség *jutalma*, hanem *eszköze*, módja, útja. A hívek kérjék ki, ha napi áldozók lenni akarnak, a lelkiatya tanácsát; de egyben óva inti a pápa a gyóntatókat, nehogy valakit visszatartsanak, kiben megvannak az előbb említett lényeges feltételek.

X. Pius mindazoknak, kik naponként méltó módon szoktak áldozni (ha egyszer-kétszer elmulasztják is a szentáldozást), azt a kedvezményt adta, hogy a teljes búcsúkat elnyerhetik, ha hetenkint nem is gyónnak. Ezt az engedményt (a jubileumi búcsúkat kivéve) az új törvénykönyv megerősíti. A gyónások számát illetőleg a napiáldozókra nézve mit sem állapít meg feltételül, hogy az Egyház búcsúit elnyerhessék. (931. kánon 3.)

Végezetül még egy kérdést kell tisztáznunk.

Ha Jézus Krisztus isteni Szíve s az Egyház a gyakori, sőt napiáldozást oly hön óhajtja; honnan van mégis, hogy a húsvéti törvényben az évi egyszeri szentáldozással beéri. Miért tette ezt?

1. Mert, mint *Loyola Szent Ignác aspeciai* honfitársainak magyarázza, Egyházunk jó anya lévén, nem akarja a már amúgy is töredezett nádat összetörni s a pislogó mécsest kioltani. Nem akarja a nyomort, melybe a lanyhaság annyi lelket döntött, kétszerezni azáltal, hogy őket a gyakrabbi áldozásra *halálos bűn* terhe alatt kötelezi, mikor az évi egyszeri áldozásra is csak nagy ügyel-bajjal kaphatók.

2. Mert nincs azért egészen s feltétlenül kizárva, hogy az ember évi egyszeri áldozással is kitartson a kegyelemben s lelki életet éljen. Az Egyház nem akarja az ilyen gyenge híveinek lézengő életét tördőfessel kioltani, hanem megtűri kebelén mindazokat, kik évenként *legalább* egyszer mégis csak megáldoznak.

A „Királyok könyve” (1Kir 19) megható képet tár elénk. *Illés*, az Úr prófétája, az istentelen *Jezabel* királynő elől menekül, ki őt halálra keresi. A próféta szomorú s levert. Már maga is kívánja a halált, megunva ezt a zaklatott életet. Hű képe ez a gondoktól, sátólól, szenvedélyektől agyonfárasztott léleknek. Egy gyalogfenyő árnyékában végül megpihen s csakhamar mély álomba merül. Hirtelen angyal áll a próféta mellett. „Kelj fel és egyél!” – szól az angyal az alvóhoz. *Illés* felébred s csakugyan fejénél kenyeret s italt talál. Eszik s iszik, de csakhamar megint csak visszaesik álmába. Ámde újra ott áll az angyal. „Kelj fel és

egyél!” – ismétli. És midőn a próféta engedelmeskedik, most már nem alszik többé el, hanem bátran, vidáman, ernyedetlenül törtet fel az *Isten* szent hegyére.

Ki mást jelentene ez az angyal, mint a buzgó lelkiatyát, ki a feloldások által a szentgyónásban felébreszt téged: „Kelj fel!” De nyomban hozzá is teszi: „egyél!” Edd az élet kenyerét. Ha szót fogadsz, de nemcsak egyszer – húsvét táján –, hanem ismét és ismét; ha a szentáldozást állandósítod, biztosítalak, te sem merülsz többé a halálos bűn álmába, hanem a lelki életben épen s megküzdve bátran, vidáman az élet csatáival, érkezel el az *Isten* szent hegyére, az égbe.

Az Anyaszentegyház V. parancsa

„Tiltott napokon menyegzőt ne tarts.”

A törvény történetéből

Az ötödik egyházparancsot voltaképpen a hívek helyes érzéke s gyakorlata fejlesztette ki.

Már keresztény őseink az első időkben némely, az imára s töredelemre szentelt napokon házasságot kötni, sőt a házassaggal élni illetlennek tartották. Így fejlődött ki lassan az ún. *zárt* vagy *megszentelt idő*, mely később már mint házassági tiltó akadály szerepel. Tartamát illetően azonban jó időn át nem volt az Egyházban egyöntetű megállapodás. Így pl. hazánkban az 1493-iki esztergomi tartományi zsinat az adventen s nagybőjtön kívül a hetvened vasárnaptól hamvazószerdáig és a keresztjáró napok elsejétől pünkösöd nyolcadáig bezárólag közbeeső időt is a szentelt időhöz számítja.

Azért a *tridenti* szent zsinat ez ügyben is egyformaságot óhajtván behozni, azt rendeli, hogy advent első vasárnapjától kezdve vízkeresztig és hamvazószerdától fogva húsvét utáni első, vagyis fehérvasárnapig a házasságokat *ünnepélyesen* megáldani tilos. (Sess. XXIV. c. 10.) Ebből a zsinati rendeletből viszont az is kiviláglik, hogy a házasságoknak csendes, zajtalan megáldása a zárt időben is meg volt engedve s csupán az ünnepélyes, szentmisével kapcsolatos esketés, a menyasszony ünnepélyes vezetése a templomba, illetőleg a vőlegény hajlékába s a zajos lakodalmi dinom-dánom volt eltiltva.

Némely országban, így hazánkban is, a zárt időt régi szokás szerint szigorúbban értelmezték, amennyiben alatta még egészen csendes esküvő is csupán püspöki engedéllyel volt tartható.

Az új egyházi törvénykönyv szerint házasság bármely időben köthető. (1108. kánon 1.) Csupán a szentmisével kapcsolatos nászáldás van eltiltva *advent első vasárnapjától karácsony első napjáig bezárólag és hamvazószerdától húsvétvasárnapig bezárólag*. Ez tehát az Egyház jelen fegyelme szerint a megszentelt, zárt vagy más szóval tiltott idő. Azonban a megyéspüspökök még ebben az időben is megengedhetik a szentmisével kapcsolatos, ünnepélyes nászáldást, de – a törvény előírása szerint – figyelmeztessék a jegyeseket, hogy tekintettel a zárt időre a *nagyobb pompától* tartózkodjanak. (1108. kánon 3.)

A zajos mulatságok tilalma

Az Egyház erkölcstani írói s közfelfogása a zárt idő törvényét mindenha úgy magyarázta s értelmezte, hogy abban a zajos mulatságok tilalma is, *sőt elsősorban* az, be van foglalva. Hiszen, miként láttuk, az ünnepélyes menyegzőket is *csak ez okból*, e miatt ellenzi az Egyház.

Bölcs oka e törvénynek a következő:

Egyházunk, mint az emberi nemnek istenadta nevelője, ezt a magasztos feladatát legfőképpen az által oldja meg, hogy velünk évről-évre *Jézus Krisztus* életét mintegy újra

átéleti. A kereszténynek amúgy is – *Szent Pál* szerint – *Krisztust* kell magára öltetnie s mint a szentatyák mondják, második Krisztussá kell válnia. Mindez azonban magabaszállás, elmélkedés, penitencia s a lelki élet szorgosabb, odaadóbb gyakorlata nélkül nem lehetséges.

Ámde a világ ezernyi aja-baja, gondja s mulatsága az emberek legjavát ezerféleképpen szórakoztatja, lefoglalja s figyelmét szinte állandóan *Krisztusról* s az örökkévalóságról a földiekre, mulandókra tereli. Egyházunk tehát legszentebb kötelességét teljesíti, midőn időket rendel, melyekben hívei túlnyomóan vagy legalább szorgosabban halhatatlan lelküknek éljenek, *Krisztussal* szorosabban összeforrtanak, őt behatóbban tanulmányozzák s utánozzák. Erre pedig kétségkívül legalkalmasabb az *advent*, az üdvözítő eljövételére való várakozásnak, szent epedésnek s előkészületnek időszaka, továbbá a *nagyböjt*, Urunk kinszenvedésének kegyelmekben dús ünneplése. Keresztény reményekkel s vigasszal vegyes szent gyász időszaka mind a kettő.

És a keresztény lélek, melyből nem halt ki nagyraemeltségének s örök hivatásának tudata, ösztönözve érzi magát, hogy e szent időket visszavonultságban töltsen, szívét bűnbánat által tisztogassa, lelkét böjt s gyakoribb imádság által élessze, felemelje. S az Egyház szerető anyai gondja nyújt is erre ilyenkor a szokottnál bővebb alkalmat. Szorgosabban hirdetteti az isteni ígét, missziókat, lelkigyakorlatokat rendeztet. Az *advent* s főleg a *nagyböjt* *Isten* hadseregének a manőverei, hadgyakorlatai, melyekben újra talpraáll, újra felfegyverkezik, hogy az üdv ellenségeivel szemben a csatát sikeresen fel tudja venni.

Mindez azonban mulhatatlanul szükségessé teszi a zárt időt. Zajos multságok, hangos dinom-dánom, bálók, táncvigalmak és az összegyűjtöttség, penitenciatartás csakúgy kizárják egymást, mint a tűz és víz, a világosság s a sötétség. Valóságos árulást követne el tehát Egyházunk szent hivatása ellen, ha azokat *adventben* s *nagyböjtben* megengedné.¹⁶

Súlyosan vétkezik tehát az, aki e szent időszakokban táncmultságban, bálban résztvesz. Vét s pedig fontos dologban az Egyház szent szándéka ellen s botránkoztatja a lelkiismeretes keresztény híveket.

Mindazonáltal, aki rövid ideig, mondjuk 1–2 óráig táncolna – főleg ha az csak meghitt családi körben történék –, halálosan nem vétene, föltéve, hogy ezzel mást meg nem botránkoztat.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a tisztán szellemi élvezetek, minő pl. koncert, épületes színdarab, nem esnek a törvény tilalma alá.

A tánciskolákat azonban már csak azért sem javallhatjuk, mert rendesen túl szokták lépni a tiszta tanulás s gyakorlat határait s nem egyszer botrányra nyitnak alkalmat.

Ellenvetés

Nem ritkán halljuk az ellenvetést: „Az Egyház csak a nyilvános multságokat tiltja, de a magánjellegű bálók meg vannak engedve”. Pompásan megfelelt erre az üres kifogásra „*A tánc*” című értekezés kitűnő szerzője.¹⁷

„Eszerint tehát nem tarthatnak bált a szegények, de bálozhatnak, táncolhatnak az előkelők. Ezek mindig magánjellegű bálban vesznek részt, mert az ő báljukon csak meghívottak jelenhetnek meg. Mióta van az Egyházban más erkölcs tan az urak számára s

¹⁶ Ily értelemben foglalt állást a nm. magyar püspöki kar is, miként erről a primás úr őfőmagassága által kibocsátott körlevél tanúskodik:

„Mivel az egyházi jogi törvénykönyv 1108. kánonja a tiltott, másképp a szentelt időben (tempus vetitum, sacratum) csak a házasságok ünnepélyes megáldását tiltja, egyeseknek kétségük támadt az iránt, vajon a tiltott időben a nyilvános multságok továbbra is tilosak-e. A nm. püspöki kar f. é. május 16-án tartott közös tanácskozási ülésében e kérdésben azt az egységes álláspontot foglalta el, hogy a tiltott időben a nyilvános multságok és táncok tilosak az eddigi egyházi fegyelem szellemében. (Esztergom, 1923.jún. 2.)”

¹⁷ Tomcsányi Lajos S. J.: A tánc. Erkölcs-tani értekezés.

más a szegények számára? Egyébként, ha az Egyház csakugyan azt akarja, hogy a tiltott időben böjtöléssel, imádsággal s a *töredelem szigorúbb gyakorlásával* töltsük napjainkat, józan ésszel nem látjuk be, hogyan ellenkeznék ezzel, ha *nyilvános* bálba megyünk s nem ellenkezik vele az, ha *magánjellegű* bálban egész éjjel táncolunk.”

Midőn *Chrysologus Szent Péter, Ravenna* hírneves érseke, könnyelmű, ledér népét a farsangban úzótt dévajkodásáért apostoli hévvel ostromozta, többek közt ezt az emlékezetes bölcs igét mondotta: „*Aki tréfákat űz az ördöggel, nem fog örülni Krisztussal*”.

Ámde, mit szólunk akkor azokról, akik a zárt időben is farsangolnak s zajos dinom-dánommal, táncvigmakkal, sőt álarcosbálokkal nemcsak a buzgó híveknek, hanem minden jóízű embernek botrányt okoznak? Fognak-e örülni *Krisztussal*?

Függelék. A lelkipásztorok eltartása

Azon az „*Öt parancson*” kívül, melyet a káték, imakönyvek hagyományos szokás szerint felsorolnak, egyéb törvényei is vannak Egyházunknak, amelyek betöltése minden katolikus hívő szigorú kötelessége.

Ilyen pl. a *halottégetés tilalma*, amelyről már a „Második parancs”-ban (92. oldalon) szólottunk. Továbbá a könyvbírálat s tilalom törvénye. Erről külön kis művet írtunk.¹⁸

Van azonban egy ősi, isteni jogon alapuló egyháztörvény, amelyről még ennek a könyvnek keretében óhajtunk – legalább röviden – megemlékezni.

Ez a lelkipásztorok eltartásának törvénye.

Évtizedekkel ezelőtt édes hazánkban még szinte felesleges lett volna erről beszélni. A mai viszonyok között, tekintettel főleg a jövő eshetőségeire, nem hallgathatunk róla. Hiszen bekövetkezhetnek idők, talán előbb, mint gondolnók, midőn a szükség kényszere folytán nálunk is, mint Amerikában, az egyházparancsok között ez is kifejezetten szerepelni fog: „*Járulj hozzá lelkipásztorod illő eltartásához*”.¹⁹ Vegyük tehát tudomásul azt, hogy úgy maga Isten, mint az ő Egyháza szorosan kötelezik a híveket, hogy lelkipásztoraikról, kik az ő javukra szentelik egész életüket, viszont az anyagiakban gondoskodjanak s őket állásukhoz mértén tisztességesen eltartsák.

Nemkülönben kötelessége a hívek közösségének, hogy az ún. kultuszterheket viselje s adója által az istentisztelet, a katolikus iskolák stb. költségeihez hozzájáruljon.

Az Ószövetségben

Így volt ez már az Ószövetségben is. Minden zsidó húszéves korától fogva fejenként fél ezüstsziklust, később dupla drachmát volt köteles, mint templomadót, befizetni. Ami pedig a

¹⁸ A római Index. A „Mária kongregáció” folyóirat kiadása. 1926.

¹⁹ A III. *baltimore-i* zsinat (1886) rendeletére kiadott, az amerikai *Egyesült Államok* területén ma is érvényben levő katekizmus szerint az Anyaszentegyház főbb parancsai a következők:

I. Hallgass szentmisét vasárnapon és *kötelező* ünnepen. II. Bizonyos napokon tartsd meg a böjtöt és tartóztasd meg magad a húseledelektől. III. Legalább is egyszer gyónjál meg évenként. IV. A húsvéti szent idő alatt vedd magadhoz az Oltáriszentséget. V. *Járulj hozzá a lelkipásztor fenntartásához*. VI. Ne házasodjál oly személlyel, ki nem katolikus, vagy olyannal, ki rokonságban van veled harmadízigen; se magánúton ne köss házasságot tanúk nélkül, se tiltott időben ünnepélyes menyegzőt ne tarts.

.Az egyházparancsoknak ez a rendszere először *Bellareminál* fordul elő. Nála is az V-ik: *Fizesd meg a tizedet*. Tőle átvette *Olaszország* és *Franciaország*. Ez utóbbi később *Bossuet* nyomán elhagyta az egyházi tizedről s az ünnepélyes menyegzőről szóló parancsot, de azért a Bellarmin-féle hatos számhoz továbbra is ragaszkodott. A *Vaughan* bíboros s az angol püspöki kar által jóváhagyott: *Catechism of Christine Doctrine* szintén az Egyház hat parancsát sorolja fel.

Kanada egyes részeiben a polgári törvény is elismeri az egyházi adózást és a IV. *quebeci* zsinat (1868) annak *lelkiismeretben* is kötelező voltát hangsúlyozza.

tekintélyes papi nemzetség fenntartását illeti, ezt az Úr bölcs és szent okokból az egész népre bízta.

Midőn ugyanis az ígért földjét *Izrael* nemzetségei között felosztotta, Levinek nem jelölt ki külön részt. „*Ne legyen a papoknak és levitáknak és mind e nemzetségből valóknak részök és örökségök a többi Izraellel, mert az Úr áldozatait s ajándékait eszik; és semmi egyebet ne vegyenek atyjokfiai örökségéből; mert az Úr maga az ő örökségök.*” (MTörv 18,12) Szóval azt akarta Isten, hogy a neki fizetett tizedek, neki felajánlott adományok s áldozatok javarészt papjait illessék. Viszont a zsidó világos tudatában volt annak, hogy papjainak eltartásával egyenesen *Istennek* adózik, istenszolgálatot teljesít. Fülében csengett szüntelen az átok, mely az isteni jogok csorbitóit fenyegeti, de meg az áldás is, mely az ígért szerint a hűség, áldozatkész istenszolgálat nyomában jár: „*Ha a te Urad Istened szavát meghallgatod..., feljebb emel téged Urad Istened minden nemzeteknél... és rád jönnek minden áldások ... Áldott leszel a városban és áldott a mezőben. Áldott lesz méhed gyümölcse és földed gyümölcse, barmaid fájása és teheneid csordái és juhaid aklai; áldottak csüreid és áldottak éléstáraid... Kiárasztja az Úr áldását pincéidre és kezeid minden munkáira ...*” (MTörv 28,1–8)

És a nép igyekezett is erre az áldásra rászolgálni. Főképp a buzgóbb korszakokban meghatározó az a nagylelkű készség, mellyel adóit s adományait az Úr oltárára hordotta.

A Krónikák Könyvében olvassuk, hogy *Ezekiás* király megparancsolá... „*hogy részt adjanak a papoknak és levitáknak, hogy szolgálhassanak az Úr törvényében. Mi mikor a sokaság fülébe jutott, Izrael fiai igen sok gabona-, bor-, olaj- és mézssengét hordának és a föld minden terméséből tizedet adának... A harmadik hónapban kezdék az osztagok alapjait vetni és a hetedik hónapban végezték el azokat. És mikor bementek Ezekiás és az ő fejedelmei, láták az osztagokat és áldák az Urat és Izrael népét...*” (2Krón 31,4–8)

És a nép az *Isten* áldásának legjavából volt köteles fizetni papjait. Már *Kainnak* minden szerencsétlensége ott kezdődött, midőn nem tiszta búzával, hanem ocsúval akarta *Isten* iránti tartozását leróni. (Vö. Ter 4) Maga az Úr *Malakiás* próféta ajkai által kikel az ilyen álnok eljárás ellen: „*Ha vak barmot hoztok áldozatra, nem rossz-e az? s ha sántát hoztok és betegest, nem rossz-e az? ... Átkozott a csalárd ... ki hibást áldoz az Úrnak; mert nagy király vagyok én, úgymond a seregek Ura, és az én nevem rettenetes a pogányok között.*” (Mal 1)

Az Újszövetségben

Az ószövetség letűntével annak papsága is létjogát veszítette s az újszövetségi, krisztusi papságnak engedte át helyét. És ha az árnytitkok, jelképek kezelőit *Isten* akarata folytán méltányos és bőséges ellátás illette meg, mennyivel inkább megköveteli ezt az Úr az isteni vérnélküli áldozat s a szentségek kezelői számára, akik a keresztfáról forrásozó összes kegyelemkincseket közvetítik s a világra árasztják. A katolikus papság kétségkívül az emberiség legnagyobb jótévője. Nélküle a világ csakhamar a halál árnyékába s a pogány erkölcstelenség fertőjébe süllyedne vissza.

Méltányos és igazságos tehát, hogy a nép, mely papjaitól a szellemi s lelki életet, az isteni táplálékot kapja, azoktól a földi kenyeret s a tisztességes megélhetés eszközeit meg ne tagadja.

Jézus Krisztus, az Újszövetség isteni alapítója, meglepő példával akart ebben előljárni, midőn csodával is előteremti a pénzt, amellyel templomi adóját maga *Péter* helyett megfizeti. Midőn ugyanis az adópénzt szedők *Péter*hez ménének és megszólíták őt: „A ti mesteretek nem fizeti-e meg az adópénzt?” Az Úr pénz híján lévén, megbízza *Pétert*: „*Menj a tengerhez, vedd meg a horgot és az első beleakadó halat fogd ki és felnyitván száját, találsz egy statert, vedd azt és add nekik érettem és éretted.*” (Mt 17) Ugyancsak elvben kihirdeti az egyházi

adózás kötelező voltát, midőn hangoztatja: „*Adjátok meg, ami a császáré, a császárnak és ami Istené, az Istennek*”. (Mt 22,21)

Az apostolok tehát csupán szócsövei voltak uruknak, midőn a papság eltartását a hívek szívére kötik. Így Szent Pál, jóllehet maga egyénileg nem akart a hívek terhére esni s ugyanezért mesterségéből élt s alamizsnálkodott (vö. ApCsel 20), de azért az elvet fel nem adja, sőt fennen hirdeti: „*Nem tudjátok-e, hogy kik a szentélyben foglalkoznak, a szentélyből valókat eszik s kik az oltárnak szolgálnak, az oltárról vesznek részt? Így rendelte az Úr azoknak is, kik az evangéliumot hirdetik, hogy az evangélium után éljenek*”. (1Kor 9,13.14) Mert hiszen az Úr igéje szerint: „*Méltó a munkás az ő élelmére*”. (Mt 10,10)

Az apostol előtt ez oly világos és magától érthető, hogy ugyancsak ez ügyben felveti a kérdést: „*Ki vitézkedik valaha maga zsoldján?*” (1Kor 9,7)

Az első keresztények tényleg papjaikról túlbőven gondoskodtak, olyannyira, hogy azok nemcsak maguk tisztességesen megélhettek, hanem ezenfelül feleslegükből a szegényekről, özvegyekről, árvákról is nagylelkűen gondoskodhattak. Később, az eleven hit s buzgalom lohadtaival, az Egyháznak már a hívek megadóztatásával kellett kiadásait és papjai szükségleteit előteremtenie, amire, mint tökéletes társaságnak, kétségtelen istenadta joga van.²⁰ Felélesztette az ószövetségi tizedeket. Illőnek s igazságosnak tartotta ugyanis, hogy a hívek összes gyümölcseiknek tizedrészét minden jók adományozójának, *Istennek* dicsőségére szenteljék. Ezen az alapon már a IV. és V. század szentatyái, mint *Ambrus*, *Ágoston* stb. a tizedadás mellett szólottak. Ez ugyan eleinte nem volt kötelezőleg előírva, hanem csupán ajánlva, de már a VI. század óta zsinati határozatokkal s pedig az Egyházból való kizárás terhe alatt meg lőn parancsolva. Az uralkodók az Egyház tizedjogát nemcsak elismerték, hanem koronájauk után a tizedet maguk is megfizették s szükség esetén karhatalommal is behajtották.

Hazánkban *Szent István* királyunk intézkedése folytán az egyházi tized a megyéspüspököket illette meg: más egyházi személyeket csak akkor, ha azt királyi adományozás vagy elbirtoklás útján nyerték, avagy a püspöktől kapták. Így a *pannonhalmi szent-mártoni* főapátság egész *Somogy vármegye* összes tizedeit *Szent Istvántól* nyert kiváltság alapján élvezte. Voltak oly helyek is, pl. a *Szepességben*, ahol az egész tized a helybeli plébánost illette.

Az egyházi rend az 1848-iki országgyűlésen a papi tizedről minden kárpótlás nélkül önként lemondott. Az ország rendei ezt a haza oltárára tett áldozatot örök emlékezetül a XIII. cikkel törvénybe iktatták s egyben elhatározták, hogy az emiatt szükségét szenvedő papság illő ellátásáról gondoskodni fognak.

Napjainkban egyébként is a tized már mindenütt megszűnt s a lelkeszkedő papság ellátásáról az államok vagy hívek másként gondoskodnak. Nálunk a lelkipásztorok többnyire a még megmaradt plébánia-földekből, a párbérből s az úgynevezett stólából élnek.

A stólát a hívek a szentmise bemutatása, avagy egyéb egyházi ténykedések címén – minők a keresztselés, házasságmegáldás, temetés – fizetik lelkipásztoruknak. Nem bére, ára ez a világ minden kincsét felülmúló szentmisének, kegyelemnek s áldásnak, hanem csupán méltányos hozzájárulás a lelkipásztor eltartásához, akiről isteni s egyházi törvény értelmében elsősorban azok kötelesek gondoskodni, akik szolgálatát igénybe veszik. Aki magát a szentmisét stb. akarná *megfizetni*, a *simonia* bűnébe esnék, amint ezt az „Első parancs”-nál (56. oldalon) bővebben fejtegettük. Ugyanezért nagyon rosszul hangzik az, mikor némelyek azt tudakolják, hogy „*mibe kerül egy szentmise?* mit kell érte fizetni?” Keressünk erre ildomosabb s szabatosabb kifejezéseket.

²⁰ Ezt a jogot az új törvénykönyv következőképpen határozza meg: Az egyháznak a világi hatalomtól független joga van, hogy a hívektől megkövetelje, ami az isteni tiszteletre, papjainak s többi szolgáinak eltartására s egyéb sajátos céljaira szükséges. (1496-ik kánon.)

Gyakorlati következtetések

Teljesítsük tehát lelkipásztoraink iránt kötelezettségünket, s fizessük meg nekik idejében, önként s hiány nélkül tartozásunkat. Van reá indító okunk bőségesen. Elősorolunk néhányat.

1. Ez az *Istennek* s Egyházának szorosan kötelező törvénye. Súlyosan vétkeznék tehát az, aki az arányosan reá eső teher alól magát csupa kapzsiságból s fukarságból kivonná.

2. Ezt követeli tőlünk a katolikus becsületérzés. Minden vallás gondoskodik lelkészeiről s pedig többnyire nagyobb áldozatok árán s bőségesebben, mint a katolikusok. Csupán az igazság hirdetői nélkülözzenek? Csak *Jézus Krisztus* papjai legyenek kénytelenek – mint azt némely országban máris látjuk – nyílt vagy leplezett koldulással, avagy állásukhoz nem méltó mellékfoglalkozásokkal tengetni életüket?

3. De erre indítsa a híveket tulajdon előnyük is. Ha ugyanis a lelkipásztorok tisztességes anyagi viszonyok között élnek, ebből a hívekre hármlik a legtöbb haszon. Mert a) akkor lesznek egyáltalán *elég számban* papjaik. *Isten* ugyanis a hívek áldozatkészségét a legnagyobb jótétéménnyel: elégséges s jó papokkal szokta viszonzni. A gyermekeik jövője miatt aggódó szülők nem fogják azok lelkében a hivatás csíráját elfojtani s az ifjak könnyebben s szívesebben rászánják magukat az áldozatos papi életre, ha az legalább hosszú tanulmányaikkal arányban álló tisztességes megélhetést biztosít. b) Akkor lesznek *tehetséges s buzgó papjaik*. A Gondviselés a főpásztor útján többnyire azokra a plébániákra vezérli legkiválóbb papjait, ahol ezeknek nem kell a megélhetés gondjaival küszködni s bő alkalmuk van jót is tenni. Ezek aztán minden földi gondtól mentesen teljes erejüket híveik szellemi, sőt anyagi javára szentelhetik, c) Végül ne feledjük sohasem azt, hogy aki papjának ad, *Istennek* ad. Aki pedig *Istennek* ad, az százszoros és ezerszeres kamatra kölcsönözte pénzét. *Isten* ugyanis soha, senki által sem engedi felülmúlni magát a nagylelkűségben.

M. I. N. D.